

Housing First Guide Europe

Ιούνιος 2016

Οδηγός Housing First για την Ευρώπη

www.housingfirstguide.eu

Translation / Μετάφραση:

Emphasis Non-Profit

<https://www.emphasisfoundation.org/>

Editing / Επιμέλεια:

- Maria Karra, Editor
- Maria Vourazeli, Sub-Editor
- Akis Koulouvardis, Graphic Adaptation

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες	7
Πρόλογος	8
Εισαγωγή	10
1. Τι είναι το Housing First;.....	13
1.1. Εισαγωγή στην προσέγγιση του Housing First.....	14
1.2. Η ιστορία του Housing First.....	16
1.3. Το Housing First στην Ευρώπη	20
1.4. Τα αποδεικτικά στοιχεία για τον οδηγό Housing First	23
1.4.1. Τερματισμός της αστεγίας για άτομα με υψηλές ανάγκες υποστήριξης.....	23
1.4.2. Υγεία και ευημερία	24
1.4.3. Κοινωνική ενσωμάτωση.....	25
2. Βασικές αρχές του Housing First.....	28
Οι βασικές αρχές του Housing First	29
2.1. Η στέγαση είναι ανθρώπινο δικαίωμα.....	30
2.2. Επιλογή και έλεγχος για τους χρήστες υπηρεσιών.....	31
2.3. Διαχωρισμός στέγασης και θεραπείας.....	32
2.4. Προσανατολισμός στην αποκατάσταση.....	34
2.5. Μείωση βλάβης	35
2.6. Ενεργή συμμετοχή χωρίς επιβολή	36
2.7. Προσωποκεντρικός σχεδιασμός.....	36
2.8. Ευέλικτη υποστήριξη για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται.....	38
3. Παροχή υποστήριξης	40
Υποστήριξη στο Housing First.....	41
3.1. Διατήρηση της στέγασης	41
3.1.1. Η παρεχόμενη υποστήριξη.....	41

3.2. Υγεία και ευημερία	43
3.2.1. Οργανωτική υποστήριξη	43
3.2.2. Διαχείριση αναγκών.....	45
3.2.3. Η παρεχόμενη θεραπεία και υποστήριξη.....	45
3.3. Κοινωνική ένταξη.....	46
3.3.1. Οργάνωση της υποστήριξης.....	47
3.3.2. Η παρεχόμενη υποστήριξη.....	47
4. Παροχή στέγασης	52
4.1. Στέγαση και γειτονιά στο Housing First.....	53
4.2. Η στέγαση ως σημείο εκκίνησης.....	54
4.3. Παροχή στέγασης.....	55
4.3.1. Συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα ενοικίασης	57
4.3.2. Συνεργασία με τον τομέα κοινωνικής κατοικίας.....	58
5. Αξιολόγηση του Housing First.....	62
5.1. Η σημασία των αποδεικτικών στοιχείων.....	63
5.2. Αξιολόγηση διαδικασίας και αποτελεσματικότητας	64
5.2.1. Αξιολόγηση διαδικασίας.....	64
5.2.2. Πιστότητα.....	64
5.2.3. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας	65
5.3. Μέτρηση	66
5.3.1. Χρήση επικυρωμένων δεικτών.....	66
5.3.2. Βασικά ερωτήματα για την αξιολόγηση.....	66
5.3.3. Διατήρηση της στέγασης	67
5.3.4. Υγεία και ευημερία.....	68
5.3.5. Κοινωνική ενσωμάτωση	69
5.3.6. Αποδοτικότητα κόστους	70
5.4. Μεθοδολογία μέτρησης	70
5.4.1. Σχεδιασμός μιας αξιολόγησης.....	70
6. Housing First και ευρύτερη στρατηγική	74
6.1. Ο στρατηγικός ρόλος του Housing First	75
6.1.1. Ενσωμάτωση του Housing First στις στρατηγικές για την καταπολέμηση της έλλειψης στέγης	75
6.1.2. Το Housing First σε συνδυασμό με άλλες υπηρεσίες	75
6.2. Μελλοντικές εφαρμογές του Housing First	77
6.2.1. Οι πιθανές μελλοντικές χρήσεις του Housing First περιλαμβάνουν:.....	77
6.3. Υποστηρίζοντας την υιοθέτηση του Housing First.....	79

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ HOUSING FIRST.....	82
Αυστρία	83
Βέλγιο	84
Δανία	85
Φινλανδία.....	87
Γαλλία	89
Ιρλανδία.....	90
Ιταλία	91
Ολλανδία.....	93
Νορβηγία	95
Πορτογαλία	96
Ισπανία	97
Σουηδία.....	98
Ηνωμένο Βασίλειο	99

Ευχαριστίες

Ο παρών Οδηγός για τη χρήση του Housing First στην Ευρώπη δεν θα ήταν δυνατόν να δημιουργηθεί χωρίς τη βοήθεια και την υποστήριξη πολλών ανθρώπων και φορέων. Η FEANTSA, η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εθνικών Οργανώσεων που εργάζονται με ανθρώπους που βιώνουν την αστεγία, με την υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη δημιουργία του Οδηγού Housing First στην Ευρώπη. Η διαδικασία ανάπτυξης και διαμόρφωσης του Οδηγού συντονίστηκε από τη Ruth Owen και τη María José Aldanas (FEANTSA), ενώ καθοριστική υπήρξε η εθελοντική συμβολή μιας συμβουλευτικής επιτροπής, υπό την προεδρία του Juha Kaakinen (Y-Foundation), στην οποία συμμετείχαν οι: Roberto Bernad (RAIS Fundación), Teresa Duarte (AEIPS), Pascale Estecahandy (DIHAL), Marco Lazzolino (Housing First Italia και fio.PSD), Birthe Povlsen (Socialstyrelsen), Vic Rayner (Sitra), Freek Spinnewijn (FEANTSA), Καθηγητή Eoin O'Sullivan (Trinity College Dublin), Δρ. Sam Tsemberis (Pathways to Housing National) και Καθηγήτρια Judith Wolf (Radboud University Medical Centre).

Ευχαριστίες οφείλονται επίσης σε όλους τους ανθρώπους που παρείχαν στοιχεία για την εφαρμογή του Housing First στις χώρες τους, ώστε να συμπεριληφθούν στον παρόντα Οδηγό.

Ο συγγραφέας θα ήθελε να ευχαριστήσει ιδιαιτέρως τον Sam Tsemberis (Pathways to Housing National), την Joanne Bretherton (University of York), τον Volker Busch-Geertsema (GISS), τον Marcus Knutagård (Lund University), την Judith Wolf (Radboud University Medical Centre), καθώς και τις Ruth Owen και María José Aldanas (FEANTSA), για τις παρατηρήσεις και τα σχόλιά τους στις πρώτες εκδόσεις του Οδηγού.

Nicholas Pleace,

Πανεπιστήμιο του York,

Φεβρουάριος, 2016

Πρόλογος

Σχετικά με τον Οδηγό Housing First στην Ευρώπη

Ο Οδηγός Housing First για την Ευρώπη είναι αποτέλεσμα συνεργασίας μιας διεθνούς ομάδας με εμπειρία στην εφαρμογή του Housing First σε διάφορα κράτη-μέλη. Στόχος μας ήταν να περιγράψουμε πώς μπορεί να εφαρμοστεί και να λειτουργήσει το Housing First σε όλη την Ευρώπη. Η ανάγκη για αυτόν τον Οδηγό προέκυψε λόγω της ταχείας εξάπλωσης του Housing First, ως μέσου αντιμετώπισης της αστεγίας, σε ολόκληρη την ΕΕ. Το Housing First έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό στην αντιμετώπιση της αστεγίας και ο παρών Οδηγός επιδιώκει να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για την υλοποίηση, τη στελέχωση και τη λειτουργία ενός αποτελεσματικού προγράμματος Housing First. Σήμερα, υπάρχουν προγράμματα Housing First σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, και ο αριθμός αυτός αυξάνεται, καθώς το Housing First αποτελεί πλέον βασικό στοιχείο των πολιτικών για την αστεγία σε πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ.

Επιδιώξαμε να συγγράψουμε έναν Οδηγό που να είναι χρήσιμος, τόσο για μεγάλα όσο και για μικρά προγράμματα και υπηρεσίες Housing First, τα οποία λειτουργούν σε πολλές διαφορετικές χώρες με μοναδικά πολιτικά, οικονομικά και συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα ετερογενείς πληθυσμούς ανθρώπων που βιώνουν έλλειψη στέγης. Αυτή αποδείχθηκε μια ενδιαφέρουσα πρόκληση. Ευτυχώς, η ομάδα μας εκπροσωπούσε αρκετά κράτη-μέλη, ωστόσο ήταν αναγκαίο να εντοπίσουμε ένα πλαίσιο, που να είναι ταυτόχρονα ακριβές και να αποδίδει με σαφήνεια τις αρχές και πρακτικές του **Housing First**, αλλά και αρκετά ευρύ και ευέλικτο, ώστε να προσαρμόζεται και να είναι χρήσιμο στα διαφορετικά κράτη-μέλη της ΕΕ. Δόθηκε επίσης προσοχή στο κοινό μας· θέλαμε ο Οδηγός να είναι χρήσιμος για τις διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων σε κάθε χώρα και ιδιαίτερα για τους παρόχους υπηρεσιών, τους ερευνητές και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.

Ελπίζουμε ο Οδηγός να προσφέρει μια σαφή περιγραφή του **Housing First**, ως μιας αποτελεσματικής προσέγγισης για τον τερματισμό της έλλειψης στέγης, ιδιαίτερα για ανθρώπους με προκλήσεις ψυχικής υγείας και εξαρτήσεων. Παράλληλα, ευελπιστούμε ότι ο Οδηγός θα φανεί χρήσιμος και στην ευρύτερη κοινότητα υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και θα ενθαρρύνει τις παραδοσιακές υπηρεσίες για την αστεγία, την ψυχική υγεία και τις εξαρτήσεις να υιοθετήσουν τις αποδεδειγμένα αποτελεσματικές αρχές του **Housing First**, που δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες και τις επιλογές του χρήστη της υπηρεσίας. Οι προσεγγίσεις που ενθαρρύνουν την αυτοδιάθεση έχουν αποδειχθεί πιο αποτελεσματικές στη μείωση των συμπτωμάτων, σε σύγκριση με αυτές που βασίζονται στην συμμόρφωση. Σε πολλές κοινότητες έχουμε δει πως, με την εφαρμογή του **Housing First**, αλλάζει σταδιακά ο τρόπος λειτουργίας των υπολοίπων υπηρεσιών και των συστημάτων φροντίδας, μετατρέποντας την παρέμβαση από μια μεμονωμένη υπηρεσία σε μια συνολική, κοινοτική προσέγγιση.

Ένα αυξανόμενο σύνολο ερευνητικών δεδομένων συνεχίζει να ενισχύει το γεγονός ότι οι υπηρεσίες Housing First επιτυγχάνουν σημαντικά καλύτερα αποτελέσματα στη σταθερότητα της στέγασης, στην ψυχική υγεία, στην αντιμετώπιση εξαρτήσεων και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ελπίζουμε ότι ο Οδηγός αυτός θα βοηθήσει οργανισμούς να αναπτύξουν υπηρεσίες **Housing First** που να είναι σύμφωνες με τις αρχές και τις πρακτικές αυτού του τεκμηριωμένου μοντέλου, ώστε να επιτύχουν αντίστοιχα αποτελέσματα και συνολικές βελτιώσεις σε επίπεδο συστημικής αλλαγής. Μέρος των ερευνητικών δεδομένων δείχνει επίσης ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας του προγράμματος και πιστότητας στο μοντέλο. Οι μελέτες καταγράφουν με συνέπεια ότι τα προγράμματα με υψηλή πιστότητα επιτυγχάνουν πολύ καλύτερα αποτελέσματα.

Ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μοντέλου **Housing First** είναι η ενσωμάτωση μίας διάστασης κοινωνικής δικαιοσύνης. Αντί να αντιμετωπίζεται η στέγαση ως κάτι που πρέπει να κερδηθεί ή να παρέχεται υπό όρους, προσφέρεται άμεσα, ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα – όχι ως ανταμοιβή για αποχή από ουσίες ή συμμετοχή σε θεραπευτικά προγράμματα. Οι άνθρωποι δεν χρειάζεται να «αποδείξουν» ότι είναι «άξιοι» ή «έτοιμοι» για στέγαση.

Το **Housing First** εξασφαλίζει άμεση πρόσβαση στη στέγη ως αναφαίρετο δικαίωμα, για να αποκαταστήσει κοινωνικές ανισότητες που προκαλεί η φτώχεια, να προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε πληθυσμούς που υφίστανται αποκλεισμό και να ανακουφίσει άμεσα όσους βιώνουν την εμπειρία της αστεγίας.

Σε πρακτικό επίπεδο, το πρόγραμμα εφαρμόζει την προσέγγιση της μείωσης της βλάβης (harm reduction), με σκοπό τον περιορισμό των κινδύνων που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών, την κατανάλωση αλκοόλ ή ψυχιατρικές διαταραχές. Εάν ένα πρόγραμμα δεν θέτει ως προϋπόθεση για την παροχή στέγασης τη συμμετοχή σε θεραπεία ή την αποχή, τότε λειτουργεί, εξ ορισμού, με βάση τη μείωση της βλάβης. Η επιλογή αυτής της προσέγγισης, μπορεί να συνιστά πρόκληση σε επίπεδο αξιών για ορισμένους οργανισμούς ή κοινότητες.

Επειδή το **Housing First** αντιστρέφει τη συνηθισμένη διαδικασία από «θεραπεία-αποχή-και μετά στέγαση» σε «στέγαση-και μετά θεραπεία-και ίσως αποχή», η προσέγγιση αυτή ενδέχεται να αποτελέσει πρόκληση σε κοινότητες με μακρόχρονα προγράμματα κοινωνικής στέγασης. Συνήθως, οι άνθρωποι που πληρούν τα κριτήρια για κοινωνική στέγαση περιμένουν τη σειρά τους – συχνά για χρόνια – σε μια λίστα αναμονής, που έχει σχεδιαστεί ως ένα δίκαιο σύστημα κατανομής ενός σπάνιου και εξαιρετικά πολύτιμου πόρου. Οι κοινότητες που κατάφεραν να εφαρμόσουν με επιτυχία το **Housing First**, σε αυτό το πλαίσιο, χρειάστηκε να επανεξετάσουν και να επανασχεδιάσουν τη μεθοδολογία κατανομής της κοινωνικής στέγασης, ώστε να διασφαλίζεται η «άμεση πρόσβαση» σε στέγη για τους πιο ευάλωτους ανθρώπους που βρίσκονται σε κατάσταση αστεγίας και δεν μπορούν να μπουν σε λίστα αναμονής.

Μια ακόμη διάσταση που έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα απαιτητική για τα συστήματα στέγασης είναι η ενεργοποίηση ιδιωτών ιδιοκτητών ώστε να διαθέσουν κατοικίες. Σε ορισμένες χώρες αυτό δεν προκαλεί αντιδράσεις· σε άλλες, όμως, έχει θεωρηθεί αμφιλεγόμενο το να αναζητείται στέγαση στην ιδιωτική αγορά για ανθρώπους που, παραδοσιακά, θεωρούνται ευθύνη των κοινωνικών υπηρεσιών και της κοινωνικής στέγασης.

Τέλος, το **Housing First** καλεί τις κοινότητες να επανεξετάσουν τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τους κοινωνικούς κανόνες τους σε σχέση με ανθρώπους που φέρουν ψυχιατρικές διαγνώσεις. Ο ορισμός της «ένταξης στην κοινότητα» για πληθυσμούς που βιώνουν μακροχρόνιο κοινωνικό αποκλεισμό αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς οι χρήστες του προγράμματος **Housing First** εγκαθίστανται απρόσκοπτα σε κανονικά διαμερίσματα, ενταγμένα στον κοινωνικό ιστό. Αυτό συνιστά μια αξιοσημείωτη πρόοδο, τόσο για τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, όσο και για την κοινωνική ένταξη, αν αναλογιστεί κανείς ότι οι άνθρωποι που εξυπηρετούνται σήμερα από το **Housing First**, μόλις λίγες δεκαετίες πριν, ενδέχεται να περνούσαν το σύνολο της ζωής τους σε ιδρύματα. Σήμερα, οι χρήστες του **Housing First** διαμένουν αυτόνομα, με υποστηρικτικές υπηρεσίες, ενταγμένοι στις κοινότητές τους και απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα, τον ίδιο τρόπο ζωής και τις ίδιες πολιτιστικές εμπειρίες με τους γείτονές τους.

Σε τελική ανάλυση, οι κοινές μας αξίες γύρω από την ανάγκη για τερματισμό της αστεγίας, την υποστήριξη της αποκατάστασης και την κοινωνική ένταξη ανθρώπων με προβλήματα ψυχικής υγείας και εξαρτήσεων, ήταν αυτές που μας ένωσαν και μας ώθησαν να συνεργαστούμε για τη συγγραφή του παρόντος Οδηγού. Μέσα από την προσπάθειά μας να περιγράψουμε τη λειτουργία και τις πρακτικές του **Housing First**, ελπίζουμε ότι καταφέραμε να αποδώσουμε το πνεύμα και τις αξίες που το διέπουν.

Sam Tsemberis, Ph.D.

Διευθύνων Σύμβουλος, Pathways Housing First Institute

5 Μαΐου, 2016

Εισαγωγή

Σχετικά με τον οδηγό

Το Housing First είναι μια πρωτοποριακή μέθοδος αντιμετώπισης της αστεγίας σε ανθρώπους που χρειάζονται εντατική υποστήριξη. Αναπτύχθηκε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες από τον Dr. Sam Tsemberis και πλέον εφαρμόζεται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Ο παρών Οδηγός εκπονήθηκε από τη FEANTSA, την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εθνικών Οργανισμών που εργάζονται με ανθρώπους σε κατάσταση αστεγίας, με την υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Στόχος είναι να προσφερθεί ένα εργαλείο που μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη υπηρεσιών Housing First στις ευρωπαϊκές χώρες.

Ο Οδηγός έχει σχεδιαστεί για να ενημερώνει σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του Housing First και να λειτουργεί ως αφετηρία για την ανάπτυξη αντίστοιχων υπηρεσιών. Καθώς ο Οδηγός έχει γραφτεί ειδικά για την Ευρώπη, παρέχει πληροφορίες που είναι χρήσιμες για την εφαρμογή του Housing First σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα. Περιλαμβάνονται επίσης παραδείγματα από την εφαρμογή του μοντέλου σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

Ο Οδηγός συντάχθηκε από τον Nicholas Pleace (Πανεπιστήμιο του York, Ηνωμένο Βασίλειο) με τη συνδρομή της Ruth Owen και της María José Aldanas (FEANTSA) και την υποστήριξη μιας συμβουλευτικής ομάδας ειδικών στο Housing First, οι οποίοι προσέφεραν εθελοντικά τον χρόνο τους για την ανάπτυξη του Οδηγού:

- Roberto Bernad, RAIS Fundación (Ισπανία)
- Teresa Duarte, AEIPS (Πορτογαλία)
- Pascale Estecahandy, Un Chez Soi d'abord Programme, DIHAL (Γαλλία)
- Marco Iazzolino, Housing First Italia/fio.PSD (Ιταλία)
- Juha Kaakinen, Y-Foundation (Φινλανδία)
- Birthe Povlsen, Socialstyrelsen (Δανία)
- Professor Eoin O'Sullivan, Trinity College Dublin (Ιρλανδία)
- Vic Rayner, Sitra (Ηνωμένο Βασίλειο)
- Dr. Sam Tsemberis, Pathways to Housing National (ΗΠΑ)
- Professor Judith Wolf, Radboud University Medical Centre (Ολλανδία)

Ο παρών Οδηγός απευθύνεται σε όσους ενδιαφέρονται για το Housing First και την ανάπτυξη σχετικών υπηρεσιών στην Ευρώπη. Αποτελεί μια εισαγωγή στο Housing First στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, προσφέροντας μια συνοπτική παρουσίαση των βασικών αρχών και παραδείγματα για τον τρόπο εφαρμογής του στην πράξη.

Καθώς ο Οδηγός έχει συνταχθεί με στόχο να είναι κατάλληλος για εφαρμογή σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα, δεν εστιάζει σε λεπτομέρειες που αφορούν την ανάπτυξη του Housing First σε συγκεκριμένα εθνικά πλαίσια. Οι διαφορές μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών είναι σημαντικές και σκοπός ήταν η παροχή πληροφοριών που να είναι γενικά χρήσιμες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Σε ορισμένες χώρες έχουν ήδη εκδοθεί — ή πρόκειται να εκδοθούν — ειδικοί οδηγοί για το Housing First. Αντίστοιχοι οδηγοί έχουν αναπτυχθεί και στη Βόρεια Αμερική.

Ο Οδηγός έχει σχεδιαστεί για να χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με τον ιστότοπο Housing First Europe Guide και είναι διαθέσιμος για δωρεάν λήψη. Στον ιστότοπο, μπορείτε να βρείτε διαγράμματα, βίντεο και άλλο υλικό που παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του Housing First σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

Το πρώτο κεφάλαιο του Οδηγού ξεκινά με μια σύντομη περιγραφή του Housing First. Στη συνέχεια, το κεφάλαιο εξετάζει την ιστορία του Housing First, παρέχει μια επισκόπηση της χρήσης του Housing First στην Ευρώπη και, τέλος, συνοψίζει τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα του Housing First.

Το δεύτερο κεφάλαιο συνοψίζει τις βασικές αρχές του Housing First. Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει τον τρόπο παροχής υποστήριξης στο Housing First. Το τέταρτο κεφάλαιο εξετάζει τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί να εξασφαλιστεί στέγαση για τους χρήστες της υπηρεσίας Housing First. Το πέμπτο κεφάλαιο αφορά στην αξιολόγηση, εστιάζοντας στον τρόπο μέτρησης και αποτύπωσης των αποτελεσμάτων των υπηρεσιών Housing First στην Ευρώπη. Το έκτο και τελευταίο κεφάλαιο αναφέρεται στους ρόλους που μπορεί να διαδραματίσει το Housing First στο πλαίσιο ευρύτερων στρατηγικών, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο μπορεί να λειτουργεί συμπληρωματικά με άλλες υπηρεσίες για την καταπολέμηση της αστεγίας, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής. Στο παράρτημα παρατίθενται παραδείγματα εφαρμογής του Housing First στην Ευρώπη, με περιγραφές εθνικών στρατηγικών και μεμονωμένων υπηρεσιών.

Άλλοι Οδηγοί και Πληροφορίες για το Housing First

Υπάρχει μια σειρά από οδηγούς για την ανάπτυξη και την εφαρμογή του Housing First, καθώς και αρκετές εκθέσεις και επιστημονικές εργασίες που αναλύουν τα διαθέσιμα δεδομένα υπέρ του μοντέλου. Σημαντικές πηγές που ήταν διαθέσιμες κατά τον χρόνο συγγραφής του παρόντος Οδηγού είναι:

- o Place, N. (2008) Effective Services for Substance Misuse and Homelessness in Scotland: Evidence from an International Review Edinburgh: Scottish Government <http://www.gov.scot/Resource/Doc/233172/0063910.pdf>
- o Tsemberis, S.J. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction Minneapolis: Hazelden.Busch-Geertsema, V. (2013) Housing First Europe: Final Report <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/FinalReportHousingFirstEurope.pdf>
- o Place, N. and Bretherton, J. (2013) The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness European Journal of Homelessness,7(2),21-41 http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/The-case-for-Housing-First-in-the-EU-np_and_jb.pdf
- o Goering, P., Veldhuizen, S., Watson, A., Adair, C., Kopp, B., Latimer, E., Nelson, G., MacNaughton, E., Streiner, D. and Aubry, T. (2014) National at Home/Chez Soi Final Report Calgary, AB: Mental Health Commission of Canada.- http://www.mentalhealthcommission.ca/English/system/files/private/document/mhcc_at_home_report_national_cross-site_eng_2.pdf
- o Canadian Housing First Toolkit (2014) (French and English) <http://www.housingfirsttoolkit.ca/>
- o Padgett, D.K., Heywood, B.F. and Tsemberis, S.J. (2015) Housing First: Ending Homelessness, Transforming Systems and Changing Lives Oxford: Oxford University Press.
- o Pathways to Housing National Pathways Housing First Fidelity Scale for Individuals with Psychiatric Disabilities, 2013 - <https://pathwaystohousing.org/research/pathways-housing-first-fidelity-Scale-individuals-psychiatric-disabilities>
- o United States Interagency Council on Homelessness The Housing First Checklist: A Practical Tool for Assessing Housing First in Practice https://www.usich.gov/resources/uploads/asset_library/Housing_First_Checklist_FINAL.pdf
- o Stefancic, A., Tsemberis, S., Messeri, P., Drake, R. and Goering, P. (2013) The Pathways Housing First fidelity scale for individuals with psychiatric disabilities. American Journal of Psychiatric Rehabilitation, 16(4), 240-261. United States Interagency Council on Homelessness Ο κατάλογος ελέγχου για το "Στέγαση Πρώτα": A Practical Tool for Assessing "Στέγαση Πρώτα" in Practice - https://www.usich.gov/resources/uploads/asset_library/Housing_First_Checklist_FINAL.pdf

- MacNaughton, E., Stefancic, A., Nelson, G., Caplan, R., Townley, G., Aubry, T. and Tsemberis, S.(2015) Implementing Housing First Across Sites and Over Time: Later Fidelity and Implementation Evaluation of a Pan-Canadian Multi-site Housing First Program for Homeless People with Mental Illness. *American Journal of Community Psychology*, 55(3-4), 279-291.
- Gilmer, T. P., Stefancic, A., Henwood, B. F. and Ettner, S. L. (2015) Fidelity to the Housing First Model and Variation in Health Service Use within Permanent Supportive Housing. *Psychiatric Services*, 66(12), 1283-1289.
- Greenwood, R. M., Stefancic, A. and Tsemberis, S. (2013) Pathways Housing First for homeless persons with psychiatric disabilities: Program innovation, research, and advocacy. *Journal of Social Issues*, 69(4), 645-66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Τι είναι το Housing
First;

1.1. Εισαγωγή στην προσέγγιση Housing First

Το Housing First είναι, πιθανότατα, η **σημαντικότερη καινοτομία στον σχεδιασμό υπηρεσιών** για την αντιμετώπιση της αστεγίας των τελευταίων 30 ετών. Αναπτύχθηκε από τον **Dr. Sam Tsemberis** στη Νέα Υόρκη και έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα **επιτυχημένο στην αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης σε ανθρώπους με υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες** στις ΗΠΑ, στον Καναδά και σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.

Το Housing First έχει σχεδιαστεί για ανθρώπους που χρειάζονται σημαντική υποστήριξη, προκειμένου να μπορέσουν να βγουν από την κατάσταση της αστεγίας. Μεταξύ των ομάδων που μπορούν να υποστηριχθούν από υπηρεσίες Housing First συγκαταλέγονται άνθρωποι που βιώνουν αστεγία και αντιμετωπίζουν σοβαρά ψυχικά νοσήματα ή άλλα προβλήματα ψυχικής υγείας, καθώς και όσοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών ή αλκοόλ. Περιλαμβάνονται επίσης άτομα με σοβαρά προβλήματα υγείας, χρόνιες παθήσεις ή αναπηρίες. Οι υπηρεσίες Housing First έχουν επίσης αποδειχθεί αποτελεσματικές για ανθρώπους που βιώνουν μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη αστεγία και οι οποίοι, πέρα από άλλες υποστηρικτικές ανάγκες, συχνά στερούνται κοινωνικών δικτύων υποστήριξης, δηλαδή βοήθειας από φίλους ή συγγενείς, και δεν συμμετέχουν σε καμία κοινότητα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά, προγράμματα Housing First εφαρμόζονται επίσης σε άστεγες οικογένειες και νέους ανθρώπους.

Το Housing First χρησιμοποιεί τη στέγαση ως σημείο εκκίνησης και όχι ως τελικό στόχο. Η παροχή στέγασης είναι το πρώτο βήμα που κάνει μια υπηρεσία Housing First – γι' αυτό και ονομάζεται «Housing First». Μια τέτοια υπηρεσία επικεντρώνεται άμεσα στο να υποστηρίξει ένα άστεγο άτομο ώστε να μπορέσει να ζήσει με επιτυχία στο δικό του σπίτι, ως μέλος της κοινότητας. Παράλληλα, το Housing First στοχεύει στη βελτίωση της υγείας, της ευημερίας και των κοινωνικών δικτύων των ανθρώπων με τους οποίους συνεργάζεται. Πρόκειται για μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση από εκείνες τις υπηρεσίες που προσπαθούν πρώτα να καταστήσουν τους ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης «έτοιμους για στέγαση», πριν τους προσφέρουν στέγη. Σε ορισμένα υφιστάμενα μοντέλα υπηρεσιών για άστεγους, η στέγαση παρέχεται μόνο αφού το άτομο αποδείξει ότι είναι νηφάλιο, ότι συμμετέχει σε θεραπεία και ότι έχει εκπαιδευτεί να ζει αυτόνομα – με άλλα λόγια, η στέγαση παρέχεται **«τελευταία»**.

Το Housing First έχει σχεδιαστεί για να διασφαλίζει ότι οι άστεγοι έχουν υψηλό βαθμό επιλογής και ελέγχου στη ζωή τους. Οι χρήστες της υπηρεσίας ενθαρρύνονται ενεργά να μειώσουν τις βλαβερές συνέπειες από τη χρήση ναρκωτικών ουσιών ή αλκοόλ και να συμμετάσχουν σε θεραπευτικές διαδικασίες – δεν είναι όμως υποχρεωμένοι να το κάνουν. Άλλες υπηρεσίες για την αστεγία, όπως οι υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης (staircase services), συχνά απαιτούν από τους ανθρώπους να είναι σε θεραπεία και να απέχουν από τη χρήση ουσιών και αλκοόλ πριν αποκτήσουν πρόσβαση σε στέγαση. Μπορεί επίσης να διακόπτεται η παροχή στέγασης αν δεν συμμορφώνονται με αυτές τις απαιτήσεις.

Στις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Ευρώπη, **έρευνες δείχνουν ότι το Housing First καταφέρνει, σε γενικές γραμμές, να δώσει οριστική λύση στην αστεγία για τουλάχιστον οκτώ στους δέκα ανθρώπους**¹. Επιτυχία έχει επίσης καταγραφεί και σε άλλες ομάδες ανθρώπων που βιώνουν αστεγία. Το Housing First έχει λειτουργήσει πολύ αποτελεσματικά για ανθρώπους που δεν έχουν επαρκή κοινωνική ένταξη έπειτα από μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη αστεγία, για ανθρώπους με σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας και/ή προβληματική χρήση ουσιών, καθώς και για ανθρώπους με σοβαρά σωματικά προβλήματα υγείας.

Το Housing First στην Ευρώπη μπορεί να περιγραφεί ως ένα μοντέλο που βασίζεται σε οκτώ θεμελιώδεις αρχές. Οι αρχές αυτές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε εκείνες που ανέπτυξε ο Dr. Sam Tsemberis, ο οποίος δημιούργησε την πρώτη υπηρεσία Housing First στη Νέα Υόρκη στις αρχές της δεκαετίας του 1990². Οι αρχές διαμορφώθηκαν σε διαβούλευση με τον Dr. Tsemberis και την επιστημονική επιτροπή του παρόντος Οδηγού.

1 Βάσει ανασκόπησης υφιστάμενων στοιχείων, βλ.: Pleace, N. και Bretherton, J. (2013) The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness. European Journal of Homelessness, 7(2), 21-41 <http://housingfirstguide.eu/website/the-case-for-housing-first-in-the-european-union-a-critical-evaluation-of-concerns-about-effectiveness/>. Το ποσοστό αναφέρεται σε πρώην άστεγους που στεγάστηκαν για τουλάχιστον ένα έτος από μια υπηρεσία Housing First (βλ. αργότερα σε αυτό το κεφάλαιο για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία για το Housing First).

2 Tsemberis, S.J. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction. Minneapolis: Hazelden.

Οκτώ βασικές αρχές:

Η στέγαση είναι
ανθρώπινο
δικαίωμα

Επιλογή και έλεγχος
για τους χρήστες των
υπηρεσιών

Διαχωρισμός
στέγασης και
θεραπείας

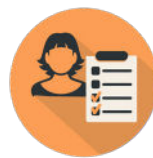
Προσανατολισμός
στην αποκατάσταση

Μείωση
βλάβης

Ενεργός εμπλοκή χωρίς
εξαναγκασμό

Σχεδιασμός με
επίκεντρο τον άνθρωπο

Ευέλικτη υποστήριξη
για όσο χρονικό
διάστημα απαιτείται

Βασιζόμενο σε αυτές τις θεμελιώδεις αρχές, το Housing First προσεγγίζει ολιστικά τις ανάγκες των ανθρώπων που υποστηρίζει, παρέχοντας βοήθεια όχι μόνο για να διατηρήσουν μια σταθερή και κατάλληλη κατοικία, αλλά και για να ενισχύσουν την υγεία τους, την ψυχοκοινωνική τους ευημερία και την κοινωνική τους ένταξη. Δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε θεραπευτικές υπηρεσίες και ενίσχυσης των κοινωνικών σχέσεων, ενώ παράλληλα δημιουργεί προοπτικές για συμμετοχή σε δημιουργικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες, όπως η τέχνη, η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και η εργασία.

1.2. Η Ιστορία του Housing First

Το Housing First αναπτύχθηκε από τον Dr. Sam Tsemberis στον οργανισμό Pathways to Housing στη Νέα Υόρκη, στις αρχές της δεκαετίας του 1990³. **Αρχικά σχεδιάστηκε για να υποστηρίξει ανθρώπους με ψυχιατρικά προβλήματα που ζούσαν στον δρόμο**, πολλοί από τους οποίους είχαν συχνές εισαγωγές σε ψυχιατρικά νοσοκομεία. Στη συνέχεια, η ομάδα-στόχος του Housing First διευρύνθηκε ώστε να περιλαμβάνει ανθρώπους που παρέμεναν για μεγάλα διαστήματα σε καταφύγια αστέγων, καθώς και ανθρώπους σε κίνδυνο αστεγίας μετά την έξοδό τους από ψυχιατρικά νοσοκομεία ή φυλακές. Με κάποιες προσαρμογές στις παρεχόμενες υπηρεσίες υποστήριξης, το Housing First εφαρμόζεται σήμερα και σε οικογένειες και σε νέους ανθρώπους που βιώνουν αστεγία στη Βόρεια Αμερική.

Πριν από το Housing First, η μόνιμη στέγαση με υποστήριξη προσφερόταν στους αστέγους στη Βόρεια Αμερική μόνο αφού είχαν ολοκληρώσει μια σειρά βημάτων που είχαν ως αφετηρία τη θεραπεία και τη νηφαλιότητα. Κάθε βήμα σε αυτή την «σκάλα» είχε σχεδιαστεί για να προετοιμάσει κάποιον για ανεξάρτητη διαβίωση στο δικό του σπίτι. Όταν όλα τα βήματα ολοκληρώνονταν, ένα πρώην άστεγο άτομο με προβλήματα ψυχικής υγείας υποτίθεται ότι ήταν «έτοιμο για στέγαση», επειδή είχε «εκπαιδευτεί» να ζει ανεξάρτητα. Αυτοί οι τύποι υπηρεσιών αναφέρονται μερικές φορές ως «υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης (staircase)», «γραμμική θεραπευτική κατοικία (linear residential treatment)» ή «θεραπευτικά προσανατολισμένες προσεγγίσεις (treatment-led approaches)».

Αυτές οι υπηρεσίες «κλιμακωτής μετάβασης» και η κουλτούρα της «ετοιμότητας για στέγαση» είχαν αρχικά προκύψει από πρακτικές σε ψυχιατρικά νοσοκομεία της Βόρειας Αμερικής, όπου άτομα με διάγνωση σοβαρής ψυχικής ασθένειας θεωρούνταν εξ ορισμού ανίκανα να λειτουργήσουν αυτόνομα και ότι απαιτούσαν συνεχή επίβλεψη και υποστήριξη. Ήδη από τη δεκαετία του 1980, επαγγελματίες ψυχικής υγείας στη Βόρεια Αμερική άρχισαν να διατυπώνουν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που βασίζονταν σε αυτές τις παραδοχές για τις σοβαρές ψυχικές ασθένειες⁴.

³ Tsemberis, S.J. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction. Minneapolis: Hazelden.

Ωστόσο, η προσέγγιση των «σκαλοπατιών» καθιερώθηκε σταθερά ως το κυρίαρχο μοντέλο υποστήριξης ανθρώπων με υψηλές ανάγκες υποστήριξης που βρίσκονταν σε κατάσταση έλλειψης στέγης.

Η κλιμακωτή προσέγγιση για τους άστεγους είχε τρεις στόχους:

- ο Να εκπαιδεύσει τους ανθρώπους ώστε να μπορούν να ζουν στα δικά τους σπίτια, μετά από διαβίωση στον δρόμο ή μετά από αλληπαλλήλες εισαγωγές και εξιτήρια από νοσοκομεία.
- ο Να διασφαλίσει ότι λάμβαναν θεραπεία και φαρμακευτική αγωγή για τυχόν χρόνιες ψυχικές διαταραχές.
- ο Να διασφαλίσει ότι δεν επιδιόταν σε συμπεριφορές που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την υγεία, την ευημερία ή τη στεγαστική τους σταθερότητα – κυρίως ότι δεν έκαναν χρήση ναρκωτικών ουσιών ή αλκοόλ (νηφαλιότητα).

Κατά τη δεκαετία του 1990, άρχισε να γίνεται σαφές ότι οι υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης για ανθρώπους με ψυχιατρικές διαγνώσεις - ιδίως για όσους είχαν ταυτόχρονα προβλήματα εξάρτησης - δεν λειτουργούσαν πάντοτε αποτελεσματικά. Διαπιστώθηκαν τρία κύρια προβλήματα:

- ο Οι χρήστες των υπηρεσιών συχνά «παγιδεύονταν» μέσα στο σύστημα της κλιμακωτής μετάβασης, καθώς δεν κατάφεραν πάντοτε να ολοκληρώσουν όλα τα απαιτούμενα στάδια για να προχωρήσουν από ένα επίπεδο στο επόμενο.
- ο Οι χρήστες των υπηρεσιών εκδιώκονταν συχνά από προσωρινή ή και μόνιμη στέγαση λόγω αυστηρών κανονισμών, όπως η απαίτηση πλήρους αποχής από ουσίες και αλκοόλ ή η υποχρεωτική συμμετοχή σε ψυχιατρική θεραπεία.
- ο Διατυπώθηκαν ανησυχίες ως προς το κατά πόσο αυτές οι υπηρεσίες έθεταν ανέφικτα πρότυπα, απαιτώντας από τους ανθρώπους να επιδεικνύουν πιο «σωστή» συμπεριφορά από τον γενικό πληθυσμό — να λειτουργούν δηλαδή ως «τέλειοι» πολίτες και όχι ως απλοί πολίτες.

Οι υπηρεσίες «υποστηριζόμενης στέγασης» που αναπτύχθηκαν στη Βόρεια Αμερική, ως εναλλακτική στις υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης, υιοθέτησαν μια διαφορετική προσέγγιση. Πρώην ψυχιατρικοί ασθενείς αποκτούσαν άμεσα — ή πολύ σύντομα — πρόσβαση σε κανονική στέγαση σε κοινότητες του γενικού πληθυσμού, ενώ λάμβαναν ευέλικτη υποστήριξη και θεραπεία από κινητές ομάδες υποστήριξης, στο πλαίσιο ενός συστήματος όπου οι λήπτες υπηρεσιών διέθεταν σημαντικό βαθμό επιλογής και ελέγχου. Η υποστήριξη παρέχονταν για όσο διάστημα ήταν αναγκαία.

Οι υπηρεσίες «υποστηριζόμενης στέγασης» στη Βόρεια Αμερική δεν απαιτούσαν αποχή από ουσίες ή αλκοόλ, ούτε και πλήρη συμμόρφωση με κάποια θεραπεία ως προϋπόθεση για την παροχή στέγασης. Το να προσφέρεται στους πρώην ψυχιατρικούς ασθενείς πολύ περισσότερη ελευθερία επιλογής για το πώς θα ζήσουν τη ζωή τους —ενθαρρύνοντας θετικές αλλαγές και παρέχοντας υποστήριξη όταν την αναζητούσαν οι ίδιοι— αποδείχθηκε πιο αποτελεσματικό από την κλιμακωτή προσέγγιση. **Αυτό το μοντέλο υποστηριζόμενης στέγασης αποτέλεσε τη βάση για το Housing First⁴.**

Ωστόσο, καθώς η αστεγία άρχισε να αυξάνεται, οι υπηρεσίες για ανθρώπους που βρίσκονταν σε κατάσταση έλλειψης στέγης συνέχισαν να εφαρμόζουν το μοντέλο της κλιμακωτής προσέγγισης, καθώς αυτό εξακολουθούσε να είναι συμβατό με το κυρίαρχο μοντέλο παροχής ψυχιατρικών υπηρεσιών στις ΗΠΑ. Εφόσον οι περισσότεροι από τους ανθρώπους που ζούσαν στον δρόμο (ορατή αστεγία) θεωρούνταν ότι εμφάνιζαν υψηλά ποσοστά σοβαρών ψυχικών διαταραχών, φαινόταν εύλογο να εφαρμοστεί η παραδοσιακή προσέγγιση που συχνά ακολουθούσαν τα ψυχιατρικά νοσοκομεία. Έτσι, η πλειονότητα των υπηρεσιών για άστεγους στηρίχθηκε στο μοντέλο της κλιμακωτής υποστήριξης. Και στην Ευρώπη, αντίστοιχα, πολλές υπηρεσίες είχαν σχεδιαστεί με βάση την ίδια λογική, σύμφωνα με την οποία η στέγαση αντιμετωπιζόταν ως το τελικό ζητούμενο —και όχι ως το αρχικό βήμα για την αντιμετώπιση της αστεγίας.

⁴ Ridgway, P. and Zippel, A. M. (1990) The paradigm shift in residential services: From the linear continuum to supported housing approaches. *Psychosocial Rehabilitation Journal* 13, 11-31.

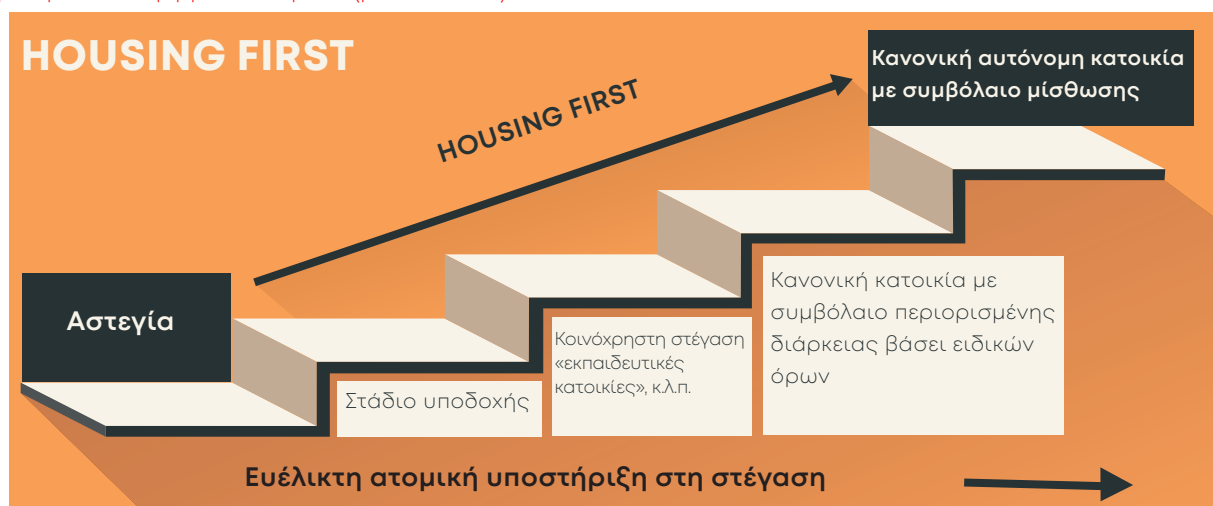
⁵ Ridgway, P. and Zippel, A. M. (1990) The paradigm shift in residential services: From the linear continuum to supported housing approaches *Psychosocial Rehabilitation Journal* 13, 11-31; Carling, P.J. (1990) Major Mental Illness, Housing, and Supports: The promise of community integration *American Psychologist* 45, 8, 969-975.

Έρευνες σχετικά με τις υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης για αστέγους ανέδειξαν προβλήματα αντίστοιχα με εκείνα που είχαν εντοπιστεί στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας του ίδιου τύπου⁷. Συγκεκριμένα:

- ο Πολλοί άνθρωποι σε κατάσταση αστεγίας «παγιδεύονταν» στο σύστημα, αδυνατώντας να ολοκληρώσουν τα απαραίτητα στάδια που απαιτούνταν για να στεγαστούν ξανά.
- ο Οι αυστηροί κανόνες οδηγούσαν πολλούς χρήστες να εγκαταλείπουν τις υπηρεσίες, είτε επειδή δεν συμφωνούσαν με τις προϋποθέσεις είτε επειδή αδυνατούσαν να τις τηρήσουν.
- ο Εκφράστηκαν ανησυχίες σχετικά με την ηθική διάσταση αυτών των υπηρεσιών – ειδικά όσον αφορά στην αντίληψη ότι η αστεγία είναι συνέπεια ελαττωμάτων του χαρακτήρα, γεγονός που συχνά οδηγούσε στην ενοχοποίηση των ίδιων των ανθρώπων που την αντιμετωπίζουν.
- ο Οι υπηρεσίες αυτές συχνά δημιουργούσαν σκληρά και μη φιλικά περιβάλλοντα για τους ανθρώπους που ζητούσαν βοήθεια.
- ο Το κόστος λειτουργίας τους ήταν υψηλό, ενώ η αποτελεσματικότητά τους συχνά παρέμενε περιορισμένη.

Βασισμένο στο πρότυπο της υποστηριζόμενης στέγασης, το Housing First, όπως αναπτύχθηκε από τον Dr. Sam Tsemberis στη Νέα Υόρκη, επικεντρώθηκε αρχικά σε άστεγους ανθρώπους με σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας⁸. Σε αντίθεση με το κλιμακωτό μοντέλο, στο οποίο η στέγαση παρέχεται ως τελικός στόχος, **το Housing First προσφέρει πρώτα και άμεσα στέγαση, εντός του κοινωνικού ιστού, συνδυασμένη με κινητές ομάδες υποστήριξης που παρέχουν βοήθεια στον ίδιο τον χώρο διαβίωσης. Δεν τίθεται ως προϋπόθεση η αποχή από ουσίες ή η συμμετοχή σε θεραπεία για τη χορήγηση στέγασης.** Η στέγαση δεν αφαιρείται σε περίπτωση συνέχισης της χρήσης ή άρνησης θεραπείας. Αν προκύψει απώλεια κατοικίας λόγω των αναγκών ή της συμπεριφοράς ουσιών του ανθρώπου, η υπηρεσία φροντίζει να εξασφαλίσει νέα στέγη και συνεχίζει να παρέχει υποστήριξη για όσο χρονικό διάστημα χρειαστεί.

Σε αντίθεση με την απαίτηση συμμετοχής σε θεραπεία ή την ολοκλήρωση διαδοχικών «σταδίων» προκειμένου να αποκτήσει κάποιος πρόσβαση σε στέγη, το Housing First καταργεί αυτήν την αλληλουχία και προσφέρει άμεσα στέγαση. Ακολουθώντας, παρέχεται υποστήριξη με κινητές μονάδες (mobile support) με στόχο τη διατήρηση της κατοικίας, τη βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής, καθώς και την κοινωνική ένταξη – στο πλαίσιο ενός μοντέλου που διασφαλίζει στον χρήστη της υπηρεσίας υψηλό βαθμό επιλογής και ελέγχου (βλ. Εικόνα 1).

Σχήμα 1: Συνοπτική παρουσίαση των διαφορών μεταξύ των υπηρεσιών HOUSING FIRST και Staircase⁹

6 Sahlin, I. (2005) The Staircase of Transition: Survival through Failure Innovation: The European Journal of Social Science Research, 18(2), 115-136. Sahlin, I. and Busch-Geertsema, V (2005) The Role of Hostels and Temporary Accommodation. http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/The-role-of-Hostels-And-Temporary-Accommodation-ejh_vol1_article3.pdf

7 Tsemberis, S. (2010) 'Housing First: Ending Homelessness, Promoting Recovery and Reducing Costs' in I. Gould Ellen and B. O'Flaherty (eds) How to House the Homeless Russell Sage Foundation: New York.

8 Tsemberis, S. and Henwood, B. (2013) Housing First: Homelessness, Recovery and Community Integration. In V. Vandiver (ed.) Best Practices in Community Mental Health: A Pocket Guide, pp. 132-150. NY Oxford University Press.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, πρωτοποριακή κοινωνική έρευνα στις Ηνωμένες Πολιτείες, από τον Dennis P. Culhane και τους συνεργάτες του, ανέδειξε την ύπαρξη μιας **μικρής ομάδας ανθρώπων με πολύ υψηλές ανάγκες, οι οποίοι έκαναν μακροχρόνια και επαναλαμβανόμενη χρήση των υπηρεσιών για αστέγους, χωρίς η κατάστασή τους να βελτιώνεται ουσιαστικά ή να δίνεται ένα οριστικό τέλος στην αστεγία τους**¹⁰. Διαπιστώθηκε ότι οι υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης δεν είχαν καλή απόδοση όσον αφορά στην αντιμετώπιση αυτής της μακροχρόνιας (ή «χρόνιας» και «επανερχόμενης») αστεγίας¹¹, η οποία προκαλούσε αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και την ευημερία των ανθρώπων που τη βίωναν¹². Το Housing First, το οποίο σύμφωνα με την έρευνα είχε ήδη δείξει επιτυχία στη Νέα Υόρκη, μπορούσε, σε αντίθεση με τις υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης, να τερματίσει τη μακροχρόνια αστεγία σε πολύ υψηλότερα ποσοστά¹³. **Η συστηματική χρήση συγκριτικών ερευνών, στις οποίες το Housing First μελετήθηκε σε σχέση με άλλες υπηρεσίες για αστέγους, συνέβαλε στην ευρύτερη υιοθέτησή του στις ΗΠΑ και προσέλκυσε το ενδιαφέρον της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.**

Σημαντικό είναι επίσης ότι **υπήρχε και ένα οικονομικό επιχείρημα υπέρ του Housing First, το οποίο εστίαζε στο συγκριτικά υψηλό κόστος που συνεπαγόταν η συχνή νοσηλεία και φυλάκιση ανθρώπων που βρίσκονταν σε κατάσταση μακροχρόνιας αστεγίας**, δηλαδή στην συχνή χρήση υπηρεσιών επείγουσας ιατρικής φροντίδας, στα αυξημένα ποσοστά επαφής με υπηρεσίες ψυχικής υγείας, καθώς και στη συχνή εμπλοκή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Δεδομένου ότι τα προγράμματα τύπου «κλιμακωτής πορείας» δεν κατάφεραν να επιλύσουν τη μακροχρόνια αστεγία σε πολλές περιπτώσεις, άρχισαν να θεωρούνται μη αποδοτικά οικονομικά, ιδίως καθώς και τα ίδια τα προγράμματα αυτά είχαν υψηλό κόστος.

Η έρευνα έδειχνε ότι το Housing First μπορούσε να αποφέρει ουσιαστικά καλύτερα αποτελέσματα με χαμηλότερο κόστος συγκριτικά με τις υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης¹⁴. Συγκεκριμένα, το Housing First παρουσίαζε σαφώς χαμηλότερο κόστος από άλλες υπηρεσίες. Στοιχεία από τον οργανισμό Pathways to Housing κατέδειξαν ότι το κόστος του προγράμματος ανερχόταν σε \$57 ανά διανυκτέρευση, ενώ το κόστος φιλοξενίας σε καταφύγιο ανερχόταν σε \$77 (περίπου €52 έναντι €70, τιμές 2012)¹⁵. Στο Λονδίνο, το 2013, μία υπηρεσία Housing First κόστιζε περίπου £9.600 (€13.500) ανά άτομο ετησίως (χωρίς να περιλαμβάνεται το ενοίκιο). Αυτό συγκρινόταν με £1.000 περισσότερα για φιλοξενία σε καταφύγιο ή σχεδόν £8.000 περισσότερα για θέση σε εντατική υπηρεσία κλιμακωτού τύπου (χωρίς το ενοίκιο). Αυτό μεταφραζόταν σε ετήσια εξοικονόμηση που κυμαινόταν περίπου μεταξύ €1.400 και €11.250 (τιμές 2013)¹⁶.

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι με τον τερματισμό της αστεγίας ανθρώπων με πολύ υψηλές ανάγκες υποστήριξης, το Housing First μπορούσε να επιφέρει οικονομικά οφέλη και σε άλλους τομείς του συστήματος πρόνοιας, όπως στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, τις επείγουσες ιατρικές υπηρεσίες και το ποινικό σύστημα. Αυτό οφείλεται στο ότι οι άστεγοι με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, όταν στεγάζονται με την κατάλληλη υποστήριξη, δεν έρχονται σε επαφή με αυτές τις υπηρεσίες τόσο συχνά όσο όταν είναι άστεγοι — και ενδεχομένως να σταματήσουν πλήρως να τις χρησιμοποιούν¹⁷. Στους άστεγους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης μπορούσε πλέον να προσφερθεί το Housing First, το οποίο, εκτός από το ότι προσέφερε πραγματικές πιθανότητες εξόδου από την αστεγία, θα μπορούσε να είναι

πιο οικονομικά αποδοτικό από εναλλακτικές υπηρεσίες για την αστεγία¹⁸.

⁹ Kuhn, R. and D.P. Culhane. "Applying Cluster Analysis to Test a Typology of Homelessness by Pattern of Shelter Utilization: Results from the Analysis of Administrative Data" Departmental Papers (SPP) (1998). Available at: http://works.bepress.com/dennis_culhane/3

¹⁰ Pleace, N. (2008) Effective Services for Substance Misuse and Homelessness in Scotland: Evidence from an International Review Edinburgh: Scottish Government - <http://www.gov.scot/Resource/Doc/233172/0063910.pdf>.

¹¹ Culhane, D.P., Metraux, S., Byrne, T., Stino, M. and Bainbridge, J. "The Aging of Contemporary Homelessness" Contexts, in press (2013). Available at: http://works.bepress.com/dennis_culhane/119

¹² Tsemberis, S. (2010) 'Housing First: Ending Homelessness, Promoting Recovery and Reducing Costs' in I. Gould Ellen and B. O'Flaherty (eds) How to House the Homeless Russell Sage Foundation: New York; Padgett, D.K.; Heywood, B.F. and Tsemberis, S.J. (2015) Housing First: Ending Homelessness, Transforming Systems and Changing Lives Oxford: Oxford University Press.

¹³ <http://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2008/substancemisuse.pdf>

¹⁴ Source: <https://pathwaystohousing.org/housing-first-model>

¹⁵ Pleace, N. and Bretherton, J. (2013) Camden Housing First: A 'Housing First' Experiment in London York: University of York <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2013/Camden%20Housing%20First%20Final%20Report%20NM2.pdf>

¹⁶ Culhane, D.P. (2008) The Cost of Homelessness: A Perspective from the United States European Journal of Homelessness 2.1, 97-114 - <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/The-cost-of-Homelessness-A-perspective-from-the-United-States.pdf>

¹⁷ Pleace, N.; Baptista, I.; Benjaminsen, L. and Busch-Geertsema, V. (2013) The Costs of Homelessness in Europe: An Assessment of the Current Evidence Base Brussels: FEANTSA http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/feantsa-studies_03_web-Cost-of-Homelessness.pdf

¹⁸ Pleace, N. and Bretherton, J. (2013) The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness European Journal of Homelessness, 7(2), 21-41 vid supra

1.3. Το Housing First στην Ευρώπη

Η εφαρμογή του Housing First στην Ευρώπη έχει ενισχυθεί σημαντικά από τα ερευνητικά ευρήματα της Βόρειας Αμερικής. Η αρχική έμπνευση προήλθε από την πρώτη υπηρεσία που αναπτύχθηκε στη Νέα Υόρκη¹⁹ και ακολούθως, από άλλα Housing First προγράμματα στις Ηνωμένες Πολιτείες²⁰. Πιο πρόσφατα, τα ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα του καναδικού προγράμματος Housing First "At Home/Chez Soi" - μιας τυχαιοποιημένης ελεγχόμενης δοκιμής (RCT) με συμμετοχή 2.200 αστέγων που συνέκρινε το Housing First με τις υφιστάμενες υπηρεσίες αστεγίας - έχουν ασκήσει επιρροή στον ευρωπαϊκό διάλογο²¹ (βλ. Κεφάλαιο 5).

Εντός Ευρώπης, τα αποτελέσματα του **ερευνητικού έργου "Housing First Europe"**, με επικεφαλής τον Volker Busch-Geertsema, ήταν μεταξύ των πρώτων που επιβεβαίωσαν ότι το Housing First θα μπορούσε να είναι επιτυχημένο σε ευρωπαϊκές χώρες²². Μια μεγάλης κλίμακας τυχαιοποιημένη ελεγχόμενη δοκιμή, ως μέρος του γαλλικού προγράμματος Housing First "Un Chez-Soi d'abord", που διεξάγεται από την DIHAL, θα παράσχει συστηματικά δεδομένα σχετικά με την αποτελεσματικότητα του Housing First σε τέσσερις πόλεις της Γαλλίας, το 2016²³. Ένας αριθμός παρατηρητικών μελετών, που εξετάζουν το Housing First αλλά δεν το συγκρίνουν με άλλες υπηρεσίες για την αστεγία, έχουν επίσης αναφέρει πολύ θετικά αποτελέσματα από τη Δανία²⁴, τη Φινλανδία²⁵, την Ολλανδία²⁶, την Πορτογαλία²⁷, την Ισπανία²⁸ και το Ηνωμένο Βασίλειο²⁹. Συλλογικά, αυτά τα ευρήματα δείχνουν ότι:

- ο Στην Ευρώπη, το Housing First είναι γενικά πιο αποτελεσματικό από τις υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης στον τερματισμό της αστεγίας μεταξύ ανθρώπων με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένων ατόμων που βιώνουν μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη αστεγία.
- ο Το Housing First μπορεί να είναι πιο οικονομικά αποδοτικό από τις υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης, επειδή είναι σε θέση να τερματίσει την αστεγία πιο αποτελεσματικά. Το Housing First μπορεί επίσης να δημιουργήσει αντισταθμίσεις κόστους (να μειώσει τη δαπάνη χρήσης) για άλλες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, το Housing First μπορεί να μειώσει τη συχνή χρήση υπηρεσιών επείγουσας ιατρικής και ψυχιατρικής περίθαλψης, να μειώσει τον χρόνο παραμονής σε υπνωτήρια και παρόμοιες προσωρινές δομές που δεν οδηγούν σε σταθερή στέγαση και να μειώσει τη συχνότητα επαφής με το ποινικό σύστημα.
- ο Το Housing First απαντά στις ηθικές και ανθρωπιστικές ανησυχίες που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας ορισμένων υπηρεσιών κλιμακωτής μετάβασης³⁰.

19 Padgett, D.K.; Heywood, B.F. and Tsemberis, S.J. (2015) *Housing First: Ending Homelessness, Transforming Systems and Changing Lives* Oxford: Oxford University Press.

20 Pearson, C.L., Locke, G., Montgomery, A.E. and Buron, L. (2007) *The Applicability of Housing First Models to Homeless Persons with a Severe Mental Illness* US Department of Housing and Urban Development: Washington DC. <https://www.huduser.gov/portal/publications/hsgfirst.pdf>

21 Goering, P., Veldhuizen, S., Watson, A., Adair, C., Kopp, B., Latimer, E., Nelson, G., McNaughton, E., Streiner, D. and Aubry, T. (2014) *National At Home/Chez Soi Final Report* Calgary, AB: Mental Health Commission of Canada. - http://www.mentalhealthcommission.ca/English/system/files/private/document/mhcc_at_home_report_national_cross-site_eng_2.pdf

22 Busch-Geertsema, V. (2013) *Housing First Europe: Final Report* - <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/FinalReportHousingFirstEurope.pdf>

23 Tinland, A., Fortanier, C., Girard, V., Laval, C., Videau, B., Rhenter, P., Greacen, T., Falissard, B., Apostolidis, T., Lancon, C., Boyer, L. and Auquier, P. (2013) *Evaluation of the Housing First program in patients with severe mental disorders in France: study protocol for a randomized controlled trial* *Trials*, 14, p. 309

24 Benjaminsen, L. (2013). *Policy Review Up-date: Results from the Housing First-based Danish Homelessness Strategy*. *European Journal of Homelessness*, 7(2), 109-131 - <http://housingfirstguide.eu/website/?p=4906>

25 Pleace, N., Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutagård, M. (2015) *The Finnish Homelessness Strategy: An International Review* Helsinki: Ministry of the Environment - <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

26 Wewerinke, D., Al Shamma, S. and Wolf, J. (2013) *Housing First Europe. Local Evaluation Report* Amsterdam <http://housingfirstguide.eu/website/housing-first-europe-local-evaluation-report-amsterdam>

27 Ornelas, J., Martins, P., Zilhão, M.T. and Duarte, T. (2014) *Housing First: An Ecological Approach to Promoting Community Integration* *European Journal of Homelessness* 8(1), 29-56 <http://housingfirstguide.eu/website/housing-first-an-ecological-approach-to-promoting-community-integration/>

28 https://www.raisfundacion.org/sites/default/files/rais/noticias/infografia_habitat_DEF_A3.pdf

https://raisfundacion.org/es/informate/noticias_y_eventos/jornada-internacional-h-bitat

https://issuu.com/rais_fundacion/docs/presentaciones_habitathf_web?e=5650917/30872088

29 Bretherton, J. and Pleace, N. (2015) *Housing First in England: An Evaluation of Nine Services* - <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

30 Sahlin, I. and Busch-Geertsema, V (2005) *The Role of Hostels and Temporary Accommodation*. Vid supra

Το 2016, το Housing First εδραίωνε σταδιακά τη θέση του στην ευρωπαϊκή πολιτική για την αστεγία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος ολοκληρωμένων στρατηγικών για την αστεγία, ενώ σε άλλες, βρίσκονταν ακόμη σε πιλοτικό στάδιο. Οι χώρες στις οποίες εφαρμόζονταν το Housing First περιλάμβαναν:

- ο Αυστρία
- ο Βέλγιο
- ο Δανία
- ο Φιλανδία
- ο Γαλλία
- ο Ιρλανδία
- ο Ιταλία
- ο Ολλανδία
- ο Νορβηγία
- ο Πορτογαλία
- ο Σουηδία
- ο Ηνωμένο Βασίλειο

Το Housing First εφαρμόστηκε με επιτυχία σε πιλοτικό επίπεδο στη Βιέννη³¹. Το 2015, εννέα πιλοτικά προγράμματα δοκιμάστηκαν στο Βέλγιο, παρέχοντας στέγη σε 150 άστεγους ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Το πρόγραμμα τελεί υπό αξιολόγηση, προκειμένου να εξεταστεί εάν το Housing First θα μπορούσε να επεκταθεί σε ευρύτερη κλίμακα³² (βλ. Παράρτημα).

Το πρώτο στάδιο της Στρατηγικής για την Αστεγία στη Δανία, από το 2009 έως το 2013, αποτέλεσε ένα από τα πρώτα μεγάλης κλίμακας προγράμματα Housing First στην Ευρώπη και στέγασε περισσότερους από 1.000 ανθρώπους³³. Περίληψη του δανικού προγράμματος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα.

Η Φινλανδία έχει αξιοποιήσει εκτενώς το Housing First στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για τη μείωση και πρόληψη της αστεγίας³⁴. Σημαντικές απόλυτες και σχετικές μειώσεις στη μακροχρόνια αστεγία έχουν επιτευχθεί μέσω της εφαρμογής ενός συνδυασμού μοντέλων Housing First, που περιλαμβάνουν τόσο συγκεντρωτικά όσο και διασκορπισμένα μοντέλα στέγασης (βλ. Κεφάλαιο 3 και Κεφάλαιο 4)³⁵. Ένα παράδειγμα φινλανδικής υπηρεσίας Housing First περιγράφεται στο Παράρτημα. Τα αρχικά αποτελέσματα από το πιλοτικό πρόγραμμα Housing First Un Chez Soi d'abord στη Γαλλία είναι θετικά³⁵ και το υφιστάμενο έργο επρόκειτο να συνεχιστεί έως το 2017, πριν από την ευρύτερη εφαρμογή του Housing First από το 2018 και μετά (βλ. Παράρτημα).

Στην Ιταλία, το 2015, πάροχοι υπηρεσιών για άστεγους και ακαδημαϊκοί συνεργάστηκαν για να ιδρύσουν το Housing First Italian Network³⁶, μια συνομοσπονδία οργανισμών που παρείχαν ή ενδιαφέρονταν να παράσχουν υπηρεσίες Housing First. Το Housing First Italia είχε 51 μέλη σε 10 ιταλικές περιφέρειες, εκ των οποίων 35 λειτουργούσαν επιχειρησιακά έργα το 2015. Δύο ιταλικά παραδείγματα υπηρεσιών Housing First συνοψίζονται στο Παράρτημα.

Το 2014³⁷, λειτουργούσαν υπηρεσίες Housing First σε ολόκληρη την Ολλανδία. Στο Άμστερνταμ, το πρόγραμμα Discus Housing First λειτουργούσε επιτυχώς από το 2006³⁸. Στην Πορτογαλία, η υπηρεσία Casas Primeiro³⁹ στη Λισαβόνα πρωτοστάτησε στην εφαρμογή

31 http://www.neunerhaus.at/fileadmin/Bibliothek/Neue_Website/Neunerhaueser/Housing_First/20150925_HousingFirst_Report_english.pdf

32 <http://www.housingfirstbelgium.be>

33 .Benjaminsen, L. (2013). Policy Review Up-date: Results from the Housing First-based Danish Homelessness Strategy. European Journal of Homelessness, 7(2), 109-131. Vid supra

34 <http://www.housingfirst.fi/>

35 .Pleace, N, Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutagård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment. - <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

36 <http://hf.aeips.pt/wp-content/uploads/2013/10/Pascale.pdf>

37 <http://www.housingfirstitalia.org/en/>

38 Wewerinke, D., Al Shamma, S. and Wolf, J. (2013) Housing First Europe Local Evaluation Report Amsterdam. Vid supra

39 <http://www.aeips.pt>

του Housing First⁴⁰. Περίληψη της υπηρεσίας Casas Primeiro παρουσιάζεται στο Παράρτημα. Στην Ισπανία, η πρώτη υπηρεσία Housing First, με την ονομασία HÁBITAT, ξεκίνησε τη λειτουργία της τον Μάιο του 2014, δραστηριοποιούμενη στη Μαδρίτη, τη Βαρκελώνη και τη Μάλαγα⁴¹. Το έργο HÁBITAT αξιολογήθηκε καθ' όλη τη διάρκειά του και το Housing First έχει πλέον ενταχθεί στη γενικότερη στρατηγική για την αστεγία στην Ισπανία⁴² (βλ. Παράρτημα).

Η χρήση του Housing First στη Νορβηγία επεκτάθηκε αρκετά γρήγορα, από 12 υπηρεσίες Housing First με 135 χρήστες της υπηρεσίας τον Δεκέμβριο του 2014, σε 16 υπηρεσίες με συνολικά 237 χρήστες της υπηρεσίας τον Ιούλιο του 2015⁴³. Στη Νορβηγία, το Housing First αποτελεί μία από τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αστεγία (βλ. Παράρτημα).

Στην Πολωνία, πραγματοποιήθηκε συνέδριο επαγγελματιών για το Housing First, στη Βαρσοβία, τον Φεβρουάριο του 2016⁴⁴. Η προώθηση του Housing First υλοποιείται μέσω ενός έργου τεκμηριωμένης συνηγορίας (evidence-based advocacy).

Στη Σουηδία, το Πανεπιστήμιο του Lund προώθησε ενεργά την ιδέα του Housing First προς παρόχους υπηρεσιών για άστεγους και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Το 2009, το πανεπιστήμιο διοργάνωσε ένα εθνικό συνέδριο για το Housing First. Δύο δήμοι, η Στοκχόλμη και το Helsingborg, άρχισαν να λειτουργούν υπηρεσίες Housing First λίγο αργότερα, ως συνέπεια άμεσα συνδεδεμένη με το συνέδριο. Έκτοτε, ακόμη 11 δήμοι ξεκίνησαν υπηρεσίες Housing First. Φαίνεται πως το Housing First έχει εξαπλωθεί ακόμη περισσότερο στη Σουηδία, καθώς 94 δήμοι δηλώνουν ότι παρέχουν υπηρεσίες Housing First στους πολίτες τους, σύμφωνα με μία από τις αξιολογήσεις τύπου «Open Comparisons» του Εθνικού Συμβουλίου Υγείας και Πρόνοιας. Οι πρωτοβουλίες αυτές αναπτύχθηκαν σε τοπικό επίπεδο και όχι στο πλαίσιο εθνικής πολιτικής⁴⁵ (βλ. Παράρτημα).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το πρώτο επιτυχημένο πιλοτικό πρόγραμμα Housing First υλοποιήθηκε από τον οργανισμό Turning Point στη Σκωτία το 2010⁴⁶. Μια παρατηρησιακή αξιολόγηση που διεξήχθη κατά το διάστημα 2014–2015 έδειξε επίσης ότι τα αρχικά πιλοτικά προγράμματα Housing First στην Αγγλία παρουσίαζαν θετικά αποτελέσματα⁴⁷, αν και, όπως και στη Σουηδία, η ανάπτυξή τους ήταν συχνά σε τοπικό επίπεδο. Στην Αγγλία, δεν υπήρχε ακόμη εθνική πολιτική για το Housing First στις αρχές του 2016, αλλά η ομοσπονδία οργανισμών για την αστεγία (Homeless Link) είχε ξεκινήσει την πρωτοβουλία Housing First England με στόχο την προώθηση της εφαρμογής του μοντέλου. Επιπλέον, η κυβέρνηση της Ουαλίας συνέστησε τη χρήση του μοντέλου Housing First στις κατευθυντήριες γραμμές της για τη νομοθεσία περί αστεγίας που αναθεωρήθηκε το 2015 (βλ. Παράρτημα).

Σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, το Housing First βρισκόταν ακόμη στη φάση της ανάπτυξης το 2015 - 2016. Πιλοτικά προγράμματα Housing First υλοποιήθηκαν στη Τσεχία και την Ουγγαρία..

40 Ornelas, J., Martins, P., Zilhão, M.T. and Duarte, T. (2014) Housing First: An Ecological Approach to Promoting Community Integration European Journal of Homelessness (8.1), 29-56. - <http://housingfirstguide.eu/website/housing-first-an-ecological-approach-to-promoting-community-integration/>

41 https://raisfundacion.org/es/que_hacemos/habitat

42 <http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/docs/ENIPSH.pdf>

43 Πηγή: Norwegian State Housing Bank. Note that not all 16 Housing First services were fully operational in July 2015, some were yet to start supporting homeless people.

44 <http://www.czynajpierwmieszkanie.pl/en/>

45 Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.soch.lu.se/en/research/research-groups/housing-first>

46 <http://www.turningpointscotland.com/what-we-do/homelessness/glasgow-housing-first/>

Bretherton, J. and Pleace, N. (2015) Housing First in England: An Evaluation of Nine Services - <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

1.4. Τα αποδεικτικά στοιχεία για το Housing First

1.4.1. Τερματισμός της αστεγίας για άτομα με υψηλές ανάγκες υποστήριξης

Οι υπηρεσίες Housing First αποδεικνύονται ιδιαίτερα αποτελεσματικές στον τερματισμό της αστεγίας για ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Στις περισσότερες περιπτώσεις στην Ευρώπη, οκτώ στους δέκα ανθρώπους που εντάσσονται στο Housing First παύουν να είναι άστεγοι⁴⁸.

- ο Το 2013, το έργο Housing First Europe ανέφερε ότι το **97%** των αστέγων υψηλών αναγκών που χρησιμοποιούσαν την υπηρεσία Housing First "Discus" στο Άμστερνταμ διατηρούσαν τη στέγασή τους μετά από 12 μήνες στην υπηρεσία. Στην Κοπεγχάγη, το ποσοστό ήταν **94%** συνολικά, με ένα παρόμοιο εντυπωσιακό επίπεδο να αναφέρεται από την υπηρεσία Housing First "Turning Point" στη Γλασκώβη (**92%**). Η υπηρεσία Housing First "Casas Primeiro" στη Λισαβόνα ανέφερε ποσοστό 79%⁴⁹.
- ο Το γαλλικό πρόγραμμα Housing First "Un Chez-Soi d'abord" ανέφερε ενδιάμεσα αποτελέσματα στα τέλη του 2013, δείχνοντας ότι το **80%** των 172 αστέγων που χρησιμοποιούσαν υπηρεσίες Housing First στις τέσσερις πιλοτικές πόλεις είχαν διατηρήσει τη στέγασή τους για 13 μήνες⁵⁰.
- ο Τα αρχικά αποτελέσματα από το ισπανικό πρόγραμμα Housing First "HÁBITAT" έδειξαν εξαιρετικά υψηλά επίπεδα διατήρησης στέγασης στα τέλη του 2015⁵¹.
- ο Η Φινλανδία ανέφερε μείωση των απόλυτων αριθμών μακροχρόνια άστεγων ανθρώπων μετά την υιοθέτηση μιας εθνικής στρατηγικής που επικεντρώνεται στη χρήση του Housing First για τον τερματισμό της μακροχρόνιας αστεγίας. Το 2008, 2.931 άνθρωποι ήταν μακροχρόνια άστεγοι στις δέκα μεγαλύτερες πόλεις. Ο αριθμός αυτός είχε μειωθεί σε 2.192 στα τέλη του 2013, σημειώνοντας μείωση της τάξης του **25%**. Το ποσοστό των μακροχρόνια άστεγων ανθρώπων μειώθηκε από **45%** σε **36%** του συνολικού άστεγου πληθυσμού κατά την ίδια περίοδο⁵².
- ο Το 2015, μια μελέτη παρατήρησης του Housing First στην Αγγλία ανέφερε ότι, σε πέντε υπηρεσίες Housing First, το 74% των αστέγων είχαν διατηρήσει τη στέγασή τους για τουλάχιστον 12 μήνες⁵³.
- ο Το 2015, η υπηρεσία Housing First της Βιέννης ανέφερε ότι, από όλους τους χρήστες υπηρεσιών με τους οποίους συνεργάστηκε κατά τη διάρκεια δύο ετών, το **98%** διατηρούσε ακόμη τη στέγασή του.⁵⁴

48 Pleace, N. and Bretherton, J. (2013) The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness. *European Journal of Homelessness*, 7(2), 21-41 <http://housingfirstguide.eu/website/the-case-for-housing-first-in-the-european-union-a-critical-evaluation-of-concerns-about-effectiveness/>

49 Busch-Geertsema, V. (2013) Housing First Europe: Final Report. <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/FinalReportHousingFirstEurope.pdf>

50 <http://hf.aeips.pt/wp-content/uploads/2013/10/Pascale.pdf>

51 https://www.raisfundacion.org/sites/default/files/rais/noticias/infografia_habitat_DEF_A3.pdf

52 Pleace, N., Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutagård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment. - <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

53 Bretherton, J. and Pleace, N. (2015) Housing First in England: An Evaluation of Nine Services. - <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

54 Neunerhaus (2015) Housing First Pilot Project Report. - http://www.neunerhaus.at/fileadmin/Bibliothek/Neue_Website/Neunerhaueser/Housing_First/20150925_HousingFirst_Report_english.pdf

55 Tsemberis, S. (2010) 'Housing First: Ending Homelessness, Promoting Recovery and Reducing Costs' in I. Gould Ellen and B. O'Flaherty (eds) *How to House the Homeless*. Russell Sage Foundation: New York.

Goering, P., Veldhuizen, S., Watson, A., Adair, C., Kopp, B., Latimer, E., Nelson, G., MacNaughton, E., Streiner, D. and Aubry, T. (2014) *National At Home/Chez Soi Final Report*. Calgary, AB: Mental Health Commission of Canada. - http://www.mentalhealthcommission.ca/English/system/files/private/document/mhcc_at_home_report_national_cross-site_eng_2.pdf

Τα ποσοστά επιτυχίας στην Ευρώπη είναι συγκρίσιμα ή ακόμη και ανώτερα από εκείνα που καταγράφηκαν στη Βόρεια Αμερική. Μελέτες από τις Ηνωμένες Πολιτείες αναφέρουν ποσοστά διατήρησης της στέγασης μεταξύ 80% και 88%⁵⁵. Η πηρόσφατη αξιολόγηση του καναδικού προγράμματος "At Home/Chez Soi" έδειξε ότι οι χρήστες υπηρεσιών Housing First διέμειναν σε σταθερή κατοικία για το 73% του συνολικού διαστήματος των δύο ετών, σε σύγκριση με μόλις 32% για όσους λάμβαναν άλλου τύπου υπηρεσίες για την αστεγία⁵⁶. Μια διεθνής ανασκόπηση των ερευνητικών δεδομένων που πραγματοποιήθηκε το 2008, ανέφερε ότι μεταξύ 40% και 60% των αστεγών με υψηλές ανάγκες υποστήριξης εγκατέλειπαν ή απομακρύνονταν από τις υπηρεσίες τύπου κλιμακωτής μετάβασης πριν προλάβουν να στεγαστούν. Αυτό ερχόταν σε έντονη αντίθεση με τις υπηρεσίες Housing First, οι οποίες κατά κανόνα διατηρούσαν το 80% ή και περισσότερο των χρηστών τους σε στέγαση για τουλάχιστον ένα έτος⁵⁷.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το Housing First είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό στον τερματισμό της αστεγίας για ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Ωστόσο, υπάρχει ένα ποσοστό χρηστών υπηρεσιών, συνήθως μεταξύ 5% και 20%, για τους οποίους το Housing First δεν κατορθώνει να προσφέρει μια βιώσιμη έξοδο από την αστεγία.

1.4.2 Υγεία και ευημερία

Το Housing First μπορεί να επιφέρει θετική διαφορά στην υγεία και την ευημερία των αστεγών με υψηλές ανάγκες υποστήριξης:

- ο Το 2013, έρευνα στο Housing First Europe ανέφερε ότι το 70% των χρηστών της υπηρεσίας Housing First "Discus" στο Άμστερνταμ είχαν μειώσει τη χρήση ναρκωτικών ουσιών, με το 89% να αναφέρει βελτίωση στην ποιότητα ζωής του και το 70% βελτίωση στην ψυχική του υγεία. Θετικά αποτελέσματα παρουσιάστηκαν επίσης από την υπηρεσία "Turning Point" στη Γλασκώβη, όπου η χρήση ναρκωτικών ουσιών / αλκοόλ σταθεροποιήθηκε ή μειώθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις. Στην υπηρεσία "Casas Primeiro" στη Λισαβόνα, το 80% ανέφερε χαμηλότερο επίπεδο άγχους. Στη Δανία, οι υπηρεσίες Housing First ανέφεραν μια πιο μικτή εικόνα, αλλά το 32% ανέφερε βελτίωση στη χρήση αλκοόλ, το 25% βελτίωση στην ψυχική υγεία και το 28% στη σωματική υγεία⁵⁸.
- ο Το 2015, ενδιάμεσα αποτελέσματα που δημοσιεύτηκαν από το γαλλικό πρόγραμμα Housing First "Un Chez-Soi d'abord"⁵⁹ έδειξαν ότι, τους έξι μήνες πριν από την ένταξη στο Housing First, οι άστεγοι είχαν περάσει κατά μέσο όρο 18,3 νύχτες στο νοσοκομείο. Όταν χρησιμοποίησαν το Housing First για 12 μήνες, ο χρόνος που πέρασαν στο νοσοκομείο τους τελευταίους έξι μήνες είχε μειωθεί σε 8,8 νύχτες κατά μέσο όρο. Οι επισκέψεις σε νοσοκομεία και η συχνότητα των νοσηλείων είχαν μειωθεί σημαντικά.
- ο Η αξιολόγηση του Housing First στην Αγγλία, το 2015, διαπίστωσε ότι το 63% των χρηστών υπηρεσιών ανέφεραν βελτιώσεις στη σωματική τους υγεία και το 66% ανέφεραν βελτίωση στην ψυχική τους υγεία, με κάποιες μικρότερες βελτιώσεις να καταγράφονται στη χρήση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ⁶⁰.

Το Housing First, τόσο στην Ευρώπη όσο και στη Βόρεια Αμερική, έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας. Τα αποτελέσματα διαφέρουν — δεν επωφελούνται όλοι οι χρήστες υπηρεσιών Housing First με τον ίδιο τρόπο — ωστόσο το Housing First μπορεί να φέρει ουσιαστικές θετικές αλλαγές για πολλούς από τους ανθρώπους που το χρησιμοποιούν⁶¹.

57 Pleace, N. (2008) Effective Services for Substance Misuse and Homelessness in Scotland: Evidence from an International Review. Edinburgh: Scottish Government - <http://www.gov.scot/Resource/Doc/233172/0063910.pdf>

58 Busch-Geertsema, V. (2013) Housing First Europe: Final Report. - <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/FinalReportHousingFirstEurope.pdf>

59 Some deterioration in health and well-being were also reported. Estecahandy P. A "Housing First" Trial in France. - <http://hf.aeip.pt/wp-content/uploads/2013/10/Pascale.pdf> Tinland, A. and Psarra, C. (2015) Housing First: Lessons from France presentation at the IGH Homelessness in a Global Landscape conference, Chicago, June 2015

60 Bretherton, J. and Pleace, N. (2015) Housing First in England: An Evaluation of Nine Services. - <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

61 Pleace, N. and Quilgars, D. (2013) Improving Health and Social Integration through Housing First: A Review. Brussels: DIHAL/FEANTSA http://www.housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/improving_health_and_social_integration_through_housing_first_a_review.pdf Johnson, G., Parkinson, S. and Parsell, C. (2012) Policy shift or program drift? Implementing Housing First in Australia. AHURI Final Report No. 184 - http://www.ahuri.edu.au/_data/assets/pdf_file/0012/2064/AHURI_Final_Report_No184_Policy_shift_or_program_drift_Implementing_Housing_First_in_Australia.pdf

1.4.3 Κοινωνική ενσωμάτωση

Η κοινωνική ενσωμάτωση περιλαμβάνει τρεις βασικές διαστάσεις:

- ο Κοινωνική υποστήριξη, η οποία περιλαμβάνει το αίσθημα ότι κάποιος είναι αποδεκτός και εκτιμάται από τους άλλους, κάτι που ονομάζεται υποστήριξη αυτοεκτίμησης (esteem support), την παροχή πληροφοριών και καθοδήγησης για την κατανόηση και αντιμετώπιση της ζωής, που ονομάζεται πληροφοριακή υποστήριξη (informational support), την κοινωνική συντροφιά (περνώντας χρόνο με άλλους) και την πρακτική ή εργαλειακή υποστήριξη (instrumental support)⁶².
- ο Κοινωνική ενσωμάτωση, η οποία, αν και δύσκολο να οριστεί με ακρίβεια, αναφέρεται γενικά στην ύπαρξη θετικών, αμοιβαία επωφελών σχέσεων μεταξύ των χρηστών υπηρεσιών Housing First και των ανθρώπων στη γειτονιά τους. Σε ένα ευρύτερο επίπεδο, αφορά και στη μείωση του στιγματισμού από την κοινότητα⁶³. Το Housing First μπορεί να στηρίζει τους ανθρώπους να υιοθετήσουν νέους κοινωνικούς ρόλους, όπως το να είναι «καλοί γείτονες».
- ο Οικονομική ενσωμάτωση, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στην αμειβόμενη εργασία, αλλά περιλαμβάνει και κοινωνικά παραγωγικές ή επιβραβευτικές δραστηριότητες, όπως η συμμετοχή σε καλλιτεχνικά προγράμματα, άτυπη ή τυπική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση και αναζήτηση εργασίας.
- ο Ένας βασικός στόχος του Housing First (βλ. Κεφάλαιο 3 και Κεφάλαιο 4) είναι η ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στο πλαίσιο της κοινότητας. Η στέγαση λειτουργεί ως σημείο εκκίνησης, ως βάση ή θεμέλιο, από το οποίο το Housing First στοχεύει να υποστηρίξει τον χρήστη της υπηρεσίας στην ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων υποστήριξης, στη σύνδεση με την κοινότητα και στη συμμετοχή σε οικονομικές δραστηριότητες που μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής του. Η ύπαρξη ισχυρών κοινωνικών δεσμών, η καθημερινότητα που περιλαμβάνει θετική αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και μια δομημένη, με νόημα ζωή, έχουν αποδειχθεί σημαντικοί παράγοντες για τη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας⁶⁴.
- ο Η υπηρεσία Housing First "Casas Primeiro" στη Λισαβόνα ανέφερε ότι σχεδόν οι μισοί χρήστες υπηρεσιών Housing First είχαν αρχίσει να συναντούν ανθρώπους σε καφετέριες για κοινωνικούς λόγους, με το 71% να αναφέρει ότι ένιωθε «σαν στο σπίτι του» στη γειτονιά του και το 56% να αναφέρει ότι ένιωθε μέρος της κοινότητας⁶⁵.
- ο Μια πρόσφατη αξιολόγηση του Housing First στην Αγγλία διαπίστωσε ότι από 60 χρήστες υπηρεσιών Housing First, το 25% είχε αναφέρει τακτική επαφή με την οικογένειά του πριν από τη συνεργασία με το Housing First, ποσοστό που αυξήθηκε στο 50% μόλις άρχισαν να λαμβάνουν υποστήριξη Housing First. Πριν από τη συνεργασία με το Housing First, το 78% των ατόμων ενεπλάκη σε αντικοινωνικές συμπεριφορές, όπως η κατανάλωση αλκοόλ στον δρόμο. Αυτό το ποσοστό μειώθηκε στο 53% αφού άρχισαν να συνεργάζονται με το Housing First⁶⁶.
- ο Υπάρχει ποιοτική έρευνα, τόσο από την Ευρώπη όσο και από τη Βόρεια Αμερική, που δείχνει ότι οι χρήστες του Housing First μπορούν να αποκτήσουν μεγαλύτερη αίσθηση ασφάλειας και ανήκουν στη ζωή τους σε σύγκριση με την περίοδο πριν από την εμπειρία της αστεγίας. Αυτό έχει περιγραφεί ως ενίσχυση της αίσθησης καθημερινής ασφάλειας — ή αλλιώς οντολογικής ασφάλειας — μέσω του Housing First⁶⁷.

Τα διαθέσιμα δεδομένα που δείχνουν ότι το Housing First μπορεί να υποστηρίξει άτομα με υψηλές ανάγκες υποστήριξης ώστε να αποκτήσουν αμειβόμενη εργασία δεν είναι εκτενή, ούτε στην Ευρώπη ούτε στη Βόρεια Αμερική. Πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι οι χρήστες των υπηρεσιών Housing First συχνά αντιμετωπίζουν πολλοπλά εμπόδια στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Το Housing First έχει σχεδιαστεί για να επιφέρει βελτιώσεις στην υγεία, την ευημερία και την κοινωνική ενσωμάτωση. Δεν παρουσιάζεται — ούτε αναμένεται να αντιμετωπίζεται — ως «θαυματουργή λύση» που θα εξαλείψει άμεσα όλες τις αρνητικές συνέπειες της αστεγίας. Το Housing First επιτυγχάνει αποτελεσματικά τον τερματισμό της αστεγίας και από μόνο του αυτό συνιστά σημαντική τομή, καθώς αναιρεί πλήθος κινδύνων για την υγεία, την ευημερία και την κοινωνική ενσωμάτωση που συνδέονται με την εμπειρία της αστεγίας.

62 Cohen, S. and Wills, T. (1985) Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98, 310-357.

63 Pleace, N. and Quilgars, D. (2013) Improving Health and Social Integration through Housing First: A Review.

64 Ibid.

65 Ornelas, J., Martins, P., Zilhão, M.T. and Duarte, T. (2014) Housing First: An Ecological Approach to Promoting Community Integration. *European Journal of Homelessness* (8.1), 29-56 <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/Housing-First-An-Ecological-Approach.pdf>

66 Bretherton, J. and Pleace, N. (2015) Housing First in England: An Evaluation of Nine Services. <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

67 Padgett, D. K. (2007). There's no place like (a) home: Ontological security among persons with serious mental illness in the United States. *Social science & medicine*, 64(9), 1925-1936, p. 1934.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Βασικές αρχές του Housing First

Οι βασικές αρχές του Housing First

Όλες οι υπηρεσίες Housing First βασίζονται στο μοντέλο Pathways, το οποίο αναπτύχθηκε από τον Dr. Sam Tsemberis, στη Νέα Υόρκη, στις αρχές της δεκαετίας του 1990⁶⁸. **Οι βασικές αρχές του Housing First στην Ευρώπη αντλούνται απευθείας από το μοντέλο Pathways.** Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών και της Βόρειας Αμερικής, καθώς και μεταξύ των ίδιων των ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό σημαίνει ότι οι βασικές αρχές για το Housing First στην Ευρώπη δεν αντικατοπτρίζουν ακριβώς αυτές του αρχικού μοντέλου Pathways. **Οι οκτώ βασικές αρχές του Housing First στην Ευρώπη, που αναπτύχθηκαν σε συνεννόηση με τη συμβουλευτική επιτροπή του παρόντος Οδηγού, του οποίου ο Dr. Tsemberis ήταν μέλος, είναι:**

Οι Οκτώ βασικές αρχές:

Η στέγαση είναι
ανθρώπινο δικαίωμα

Επιλογή και έλεγχος για τους
χρήστες των υπηρεσιών

Διαχωρισμός στέγασης και
θεραπείας

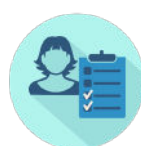
Προσανατολισμός στην
ανάκαμψη

Μείωση της βλάβης

Ενεργός εμπλοκή χωρίς
εξαναγκασμό

Σχεδιασμός με επίκεντρο τον
άνθρωπο

Ευέλικτη υποστήριξη για όσο
χρονικό διάστημα απαιτείται

Το κεφάλαιο αυτό του Οδηγού παρουσιάζει μια ανάλυση των οκτώ βασικών αρχών των υπηρεσιών Housing First στην Ευρώπη.

⁶⁸ Tsemberis, S. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction
Minnesota: Hazelden.

2.1. Η στέγαση είναι ανθρώπινο δικαίωμα

Η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα καθιέρωσε το δικαίωμα στη στέγαση, σύμφωνα με το οποίο κάθε άνθρωπος θα πρέπει να μπορεί να ζει με ασφάλεια, ειρήνη και αξιοπρέπεια⁶⁹.

Αυτό περιλαμβάνει:

- ο Νομική ασφάλεια κατοχής, η οποία επικεντρώνεται στη νομική προστασία από την αναγκαστική έξωση, την παρενόχληση από ιδιοκτήτες και άλλες απειλές για την ύπαρξη μιας σταθερής κατοικίας.
- ο Προσιτότητα, υπό την έννοια ότι το κόστος στέγασης δεν θα πρέπει να είναι τόσο υψηλό ώστε να καθιστά μη προσιτή την τροφή, την εκπαίδευση και την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.
- ο Κατοικησιμότητα, που ουσιαστικά σημαίνει ότι η κατοικία βρίσκεται σε καλή κατάσταση και παρέχει ασφαλές και κατάλληλο κατάλυμα και χώρο διαβίωσης.
- ο Διαθεσιμότητα υπηρεσιών, η οποία επικεντρώνεται στην υποδομή που απαιτείται ώστε η κατοικία να είναι κατάλληλη για διαβίωση, να έχει δηλαδή αποχέτευση, δυνατότητα προετοιμασίας και μαγειρέματος γευμάτων, εγκαταστάσεις πλύσης, αποθήκευσης, θέρμανσης και φωτισμού, καθώς και εγκαταστάσεις διάθεσης απορριμμάτων.»
- ο Προσβασιμότητα, δηλαδή η κατοικία να είναι διαθέσιμη σε όσους την έχουν ανάγκη και, όπου ενδείκνυται, να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένα ώστε να διευκολύνει την αυτόνομη διαβίωση ανθρώπων με σωματικές αναπηρίες ή περιοριστικές παθήσεις.
- ο Τοποθεσία, δηλαδή η κατοικία πρέπει να επιτρέπει την πρόσβαση σε απαραίτητες υπηρεσίες. Αυτό περιλαμβάνει την εκπαίδευση, την υγεία, τα καταστήματα και άλλες υπηρεσίες. Η κατοικία θα πρέπει επίσης να βρίσκεται σε προσβάσιμη απόσταση από ευκαιρίες για αμειβόμενη εργασία και συμμετοχή στα κοινά. Η κατοικία δεν πρέπει να βρίσκεται σε περιβάλλον που είναι επικίνδυνο για την υγεία.
- ο Πολιτισμική επάρκεια, δηλαδή η κατοικία να επιτρέπει στους ανθρώπους να ζουν με τρόπο που να σέβεται και να μην παραβιάζει την πολιτισμική τους ταυτότητα. Αυτό συνεπάγεται τη δυνατότητα έκφρασης και διατήρησης των πολιτισμικών τους συνηθειών και αξιών μέσα στον χώρο κατοίκησης.

Η Ευρωπαϊκή Τυπολογία της Αστεγίας (ETHOS) ορίζει την έννοια του «σπιτιού» με διαφορετικό τρόπο, χρησιμοποιώντας την ιδέα των σωματικών, κοινωνικών και νομικών πεδίων. Το σωματικό πεδίο επικεντρώνεται στην ύπαρξη ιδιωτικού χώρου διαβίωσης, με άλλα λόγια, τη δική σου πόρτα που οδηγεί στο δικό σου σπίτι, το οποίο τελεί υπό τον αποκλειστικό σου έλεγχο. Το κοινωνικό πεδίο καλύπτει τον χώρο και την ιδιωτικότητα που απαιτούνται για να ζει κάποιος μια κανονική ζωή ως άτομο, ζευγάρι ή οικογένεια. Το νομικό πεδίο αντανακλά τον διεθνή ορισμό του δικαιώματος στη στέγαση, δηλαδή την ασφάλεια κατοικίας που είναι νομικά κατοχυρωμένη⁷⁰.

Το Housing First δίνει έμφαση στο αναφαίρετο δικαίωμα των ανθρώπων που βιώνουν αστεγία στη στέγαση. Η στέγαση παρέχεται πρώτα, και όχι τελευταία, χωρίς την απαίτηση κάποιος να συμπεριφέρεται με συγκεκριμένο τρόπο, να συμμορφώνεται με θεραπευτικά προγράμματα ή να απέχει από τη χρήση ουσιών ή αλκοόλ πριν του δοθεί κατοικία. Το Housing First δεν αναμένει από τους αστέγους να κερδίσουν το δικαίωμα στη στέγαση ή να αποδείξουν ότι αξίζουν να παραμείνουν σε αυτή.

69 <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/toolkit/Pages/RighttoAdequateHousingToolkit.aspx>

70 European Typology of Homelessness - English: <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/ETHOS-EN.pdf>

Οι άνθρωποι που χρησιμοποιούν το Housing First αναμένεται να συμμορφώνονται με τους όρους του μισθωτηρίου ή της σύμβασης μίσθωσης, όπως κάθε άλλος ενοικιαστής, με την κατάλληλη υποστήριξη για να μπορέσουν να το επιτύχουν. Οι υπηρεσίες Housing First αναμένουν επίσης να υπάρχει τακτική επαφή μεταξύ του χρήστη της υπηρεσίας και του εργαζόμενου υποστήριξης — για παράδειγμα, μέσω εβδομαδιαίων συναντήσεων που περιλαμβάνουν έλεγχο για πιθανά ζητήματα που αφορούν την κατοικία (βλ. Κεφάλαιο 3).

Η στέγαση που προσφέρει το Housing First δεν είναι προσωρινή κατοικία. Το Housing First προσφέρει ένα πραγματικό σπίτι, σύμφωνα με τους ορισμούς τόσο του ΟΗΕ, όσο και της ETHOS.

2.2. Επιλογή και έλεγχος για τους χρήστες των υπηρεσιών

Βασική αρχή του Housing First είναι ότι οι χρήστες της υπηρεσίας πρέπει να έχουν λόγο και ρόλο στον τρόπο που ζουν και στο είδος της υποστήριξης που λαμβάνουν. Αυτή η θεμελιώδης αρχή του Housing First επικεντρώνεται στο να δίνει τη δυνατότητα στους αστέγους ανθρώπους να καθορίζουν οι ίδιοι ποιες είναι οι ανάγκες τους και πώς αυτές μπορούν να καλυφθούν. Στην πράξη, αυτό σημαίνει:

- ο Δεν θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι όλοι οι άστεγοι με αυξημένες υποστηρικτικές ανάγκες έχουν κοινές συμπεριφορές ή άλλα χαρακτηριστικά. Οι ανάγκες τους δεν μπορούν να καλυφθούν αποτελεσματικά μέσω ενός τυποποιημένου πακέτου υπηρεσιών, που δεν λαμβάνει υπόψη τις ατομικές ανάγκες, τα χαρακτηριστικά, τη συμπεριφορά ή τις εμπειρίες τους.
- ο Ο καλύτερος τρόπος να κατανοηθούν οι ανάγκες ενός αστέγου είναι να ακούσουμε το ίδιο το άτομο και τις απόψεις του για το είδος της βοήθειας που χρειάζεται.
- ο Για να ακουστεί και να ληφθεί υπόψη αποτελεσματικά η ανάγκη και η άποψη ενός ανθρώπου, το Housing First οφείλει να τον σέβεται και να αναγνωρίζει τις δυνατότητές του, αντί να εστιάζει αποκλειστικά στους περιορισμούς του. Μια υπηρεσία Housing First δεν μπορεί να είναι συγκαταβατική, ούτε να λειτουργεί με την υπόθεση ότι η ομάδα υποστήριξης κατανοεί τις ανάγκες του ανθρώπου καλύτερα από τον ίδιο.
- ο Η ενσυναίσθηση, η ζεστασιά και η κατανόηση που δείχνει το προσωπικό του Housing First είναι εξίσου καθοριστικές με τον σεβασμό, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα των ανθρώπων που βρίσκονται σε κατάσταση αστεγίας να επιλέγουν οι ίδιοι το είδος της υποστήριξης που τους ταιριάζει.
- ο Το Housing First ενθαρρύνει ενεργά τη συμμετοχή σε θεραπευτικές παρεμβάσεις όπου χρειάζεται, είτε πρόκειται για μείωση βλάβης από τη χρήση ουσιών είτε για υποστήριξη σε θέματα ψυχικής ή σωματικής υγείας. Παράλληλα, παρέχεται υποστήριξη για την ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής και την οικοδόμηση ή αποκατάσταση κοινωνικών δεσμών. Αν και ο έλεγχος των αποφάσεων παραμένει στον χρήστη της υπηρεσίας, οι εργαζόμενοι του Housing First εμπλέκονται ενεργά, προσφέροντας ενημέρωση και καθοδήγηση σχετικά με τις δυνατότητες που υπάρχουν για θετικές αλλαγές στη ζωή του (βλ. 2.6).
- ο Η υποστήριξη στο Housing First οφείλει να είναι ευέλικτη, δημιουργική και ικανή να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε χρήστη της υπηρεσίας. Παρότι είναι δυνατόν να διατηρείται ένα σταθερό πλαίσιο με σαφώς καθορισμένες λειτουργίες υποστήριξης (βλ. Κεφάλαιο 3), το Housing First πρέπει επίσης να ανταποκρίνεται στις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε ανθρώπου.
- ο Το Housing First διαμορφώνεται βάσει των ατομικών αναγκών, αναγνωρίζει τις προσωπικές δυνάμεις κάθε ανθρώπου και αποφεύγει την εφαρμογή ενός γενικευμένου ή περιοριστικού πλαισίου υποστήριξης. Οι χρήστες των υπηρεσιών δεν λαμβάνουν βοήθεια που δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές τους ανάγκες. Αυτό προϋποθέτει την ενεργή αναγνώριση των ικανοτήτων που κάθε άτομο διαθέτει ήδη ή αποκτά σταδιακά με την εμπειρία και τον χρόνο.

71 Greenwood, R. M., Schaefer-McDaniel, N. J., Winkel, G. and Tsemberis, S. J. (2005). Decreasing psychiatric symptoms by increasing choice in services for adults with histories of homelessness. *American Journal of Community Psychology*, 36(3-4), 223-238.

72 <http://www.sitra.org/policy-good-practice/personalisation/>

Στο Housing First, η αυτοδιάθεση αποτελεί το θεμέλιο της διαδικασίας αποκατάστασης. Η από κοινού λήψη αποφάσεων ανάμεσα στους ωφελούμενους και τους παρόχους υπηρεσιών είναι θεμελιώδες στοιχείο αυτής της προσέγγισης. Στο πλαίσιο των υπηρεσιών Housing First στη Βόρεια Αμερική, αυτό συχνά αποδίδεται με τον όρο «επιλογή του λήπτη υπηρεσιών».

Στην Ευρώπη, τα τελευταία 25 χρόνια δίνεται όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην αυτοδιάθεση του χρήστη της υπηρεσίας στο πεδίο της κοινωνικής εργασίας και των υπηρεσιών υγείας. Η έννοια της αυτοδιάθεσης εφαρμόζεται επίσης από ορισμένες υπηρεσίες για την αστεγία. Η ευρωπαϊκή πρακτική, όπως η λεγόμενη «ατζέντα εξατομίκευσης» (personalisation agenda), μπορεί να προσεγγίζει σε μεγάλο βαθμό την έννοια της αυτοδιάθεσης στο πλαίσιο του Housing First. Ο οργανισμός Sitra ορίζει την εξατομίκευση ως εξής⁷²:

“ «Εξατομίκευση» σημαίνει ότι τα άτομα έχουν τη μέγιστη δυνατή επιλογή και έλεγχο πάνω στις δημόσιες υπηρεσίες που χρειάζονται - μεταβαίνοντας από μια κουλτούρα του «το ίδιο για όλους» σε μια προσέγγιση όπου η υποστήριξη προσαρμόζεται στις επιθυμίες του κάθε ανθρώπου και βασίζεται στα δυνατά του σημεία.”

Το Housing First καλείται να διατηρήσει μια ισορροπία ανάμεσα στην ανάγκη για επιλογή και έλεγχο από την πλευρά του χρήστη της υπηρεσίας και στην προσπάθεια ενθάρρυνσης και υποστήριξης της συμμετοχής του σε θεραπευτικές διαδικασίες. Σε τελική ανάλυση, ο στόχος του Housing First είναι να ενισχύσει την υγεία, την ευημερία και τις προοπτικές ζωής κάθε ανθρώπου που υποστηρίζεται, αυξάνοντας τις πιθανότητες για μια σταθερή και διαρκή έξοδο από την αστεγία.

Όλες οι υπηρεσίες Housing First λειτουργούν ισορροπώντας ανάμεσα σε διαφορετικές προτεραιότητες. Η εύρεση αυτής της ισορροπίας βασίζεται στη διασφάλιση ότι η επιλογή και ο έλεγχος παραμένουν στον ωφελούμενο, ενώ παράλληλα προωθείται ενεργά η συνολική του ευημερία. Το Housing First εγγυάται την ελευθερία επιλογής, σέβεται τις απόψεις του ατόμου, ενισχύει τις προσωπικές του δυνάμεις και λειτουργεί με ενσυναίσθηση και κατανόηση — την ίδια στιγμή, όμως, υποστηρίζει σταθερά την πορεία προς την αποκατάσταση⁷³.

2.3. Διαχωρισμός στέγασης και Θεραπείας

Το Housing First διασφαλίζει ότι το ανθρώπινο δικαίωμα στη στέγαση δεν τίθεται υπό αίρεση, καθώς δεν απαιτεί από τους χρήστες υπηρεσιών να δεσμευτούν σε θεραπεία, είτε ως προϋπόθεση για την πρόσβαση στη στέγαση, είτε για τη διατήρησή της. Συνεπώς, η στέγαση παρέχεται ανεξάρτητα από τη συμμετοχή σε θεραπευτικές παρεμβάσεις.

Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι:

- ο Η πρόσβαση στη στέγαση, δηλαδή η παροχή κατοικίας από μια υπηρεσία Housing First, δεν προϋποθέτει αλλαγές στη συμπεριφορά ούτε την αποδοχή θεραπείας. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι η στέγαση προσφέρεται ακόμη κι αν το άτομο συνεχίζει να καταναλώνει αλκοόλ, δεν αποδέχεται θεραπεία για ζητήματα ψυχικής υγείας ή επιλέγει να μην κάνει χρήση άλλων διαθέσιμων μορφών υποστήριξης.
- ο Η παραμονή σε κατοικία που παρέχεται μέσω του Housing First δεν προϋποθέτει αλλαγή συμπεριφοράς ή αποδοχή θεραπείας εκ μέρους του χρήστη της υπηρεσίας. Το Housing First υποστηρίζει το άτομο ώστε να τηρεί τους όρους του συμβολαίου ή της μίσθωσης, όπως κάθε άλλος ενοικιαστής, και προβλέπει τακτικές συναντήσεις με το προσωπικό, στις οποίες παρακολουθείται η διατήρηση της στέγασης. Ωστόσο, η υπηρεσία δεν αφαιρεί την κατοικία από κάποιον επειδή δεν άλλαξε συμπεριφορά ή επειδή επέλεξε να μη συμμετάσχει σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα.
- ο Αν κάποιος απομακρυνθεί από την κατοικία του μέσω έξωσης, αυτό συνήθως συμβαίνει μόνο από τον ιδιοκτήτη, και μόνο εφόσον έχουν παραβιαστεί οι όροι της μίσθωσης. Το μοντέλο του Housing First προβλέπει την επαναστέγαση του ανθρώπου και τη συνέχιση της υποστήριξης κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας. Η παρεχόμενη υποστήριξη είναι σταθερή και ανεξάρτητη από το αν υπάρχει διαθέσιμη κατοικία τη δεδομένη χρονική στιγμή — επιτρέποντας τη συνέχιση της βοήθειας ακόμη και σε περιόδους μετάβασης σε νέα κατοικία ή σε περίπτωση κλινικής κρίσης (στη σωματική ή ψυχική υγεία ενός ανθρώπου)

⁷² Löfstrand, C. and Juhila, K. (2012) The Discourse of Consumer Choice in the Pathways Housing First Model. *European Journal of Homelessness* 6(2), 47-68

Η στέγαση είναι διαχωρισμένη από τη θεραπεία και με μια ακόμη θετική έννοια. Παρόλο που το Housing First προσφέρει υποστήριξη για όσο διάστημα χρειαστεί (βλ. 2.8), όταν και εφόσον σταματήσει η χρήση των υπηρεσιών υποστήριξης του Housing First, ο χρήστης της υπηρεσίας διατηρεί την κατοικία του. Αν κάποιος δεν χρειάζεται πλέον το Housing First, δεν είναι απαραίτητο να μετακινηθεί σε άλλη κατοικία.

Σε αντίθεση με ορισμένες άλλες υπηρεσίες για αστέγους, το Housing First δεσμεύεται προς το πρόσωπο και όχι προς την κατοικία του. Το Housing First είναι προσανατολισμένο στο άτομο, όχι στον χώρο.

Αυτό σημαίνει ότι:

- ο Όταν κάποιος αποφασίζει να μετακομίσει, οι υπηρεσίες υποστήριξης και θεραπείας του Housing First παραμένουν σε επαφή μαζί του και συνεχίζουν να τον υποστηρίζουν στο νέο του σπίτι.
- ο Όταν κάποιος χάσει μια κατοικία στην οποία είχε πρόσβαση μέσω του Housing First, είτε λόγω έξωσης είτε επειδή την εγκαταλείψει, η υποστήριξη από την υπηρεσία δεν διακόπτεται. Οι ομάδες του Housing First παραμένουν σε επαφή μαζί του και εργάζονται για να του εξασφαλίσουν μια νέα κατοικία, το συντομότερο δυνατό, διασφαλίζοντας έτσι τη συνέχεια της φροντίδας και της αποκατάστασης..
- ο Εάν κάποιος εισαχθεί σε δομή εγκλεισμού, το Housing First διατηρεί ενεργή την επαφή μαζί του. Για παράδειγμα, σε περίπτωση εισαγωγής σε ψυχιατρικό νοσοκομείο, η υπηρεσία θα προσπαθήσει είτε να διασφαλίσει τη διατήρηση της υπάρχουσας κατοικίας είτε να οργανώσει εκ των προτέρων τη μετεγκατάσταση του ατόμου μετά την έξοδό του. Το ίδιο ισχύει και για περιπτώσεις σύντομης φυλάκισης – το Housing First παραμένει σε επαφή και συνεχίζει την υποστήριξη, εξασφαλίζοντας τη συνέχεια στη στέγαση και τις υπηρεσίες..

Μία πρόκληση για τις υπηρεσίες Housing First μπορεί να προκύψει όταν η στέγαση παρέχεται σε πολυκατοικίες ή συγκροτήματα που προορίζονται αποκλειστικά για χρήστες του Housing First. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι, τα δικαιώματα που έχει κάποιος στη στέγασή του, είναι τα ίδια με εκείνα οποιουδήποτε άλλου ενοικιαστή σε συμβατική κατοικία. Θεωρητικά, αυτό σημαίνει, ότι κάποιος μπορεί να συνεχίσει να διαμένει σε μια πολυκατοικία για χρήστες του Housing First, ακόμη και μετά τη λήξη της υποστήριξης, εφόσον αυτό έχει συμφωνηθεί αμοιβαία με την ομάδα Housing First ή αν ο ίδιος επιλέξει να σταματήσει να λαμβάνει υποστήριξη και θεραπεία. Η κατοικία του και τα δικαιώματά του στη στέγαση είναι διακριτά από την υποστήριξη και τη θεραπεία που μπορεί να λαμβάνει. Ίσως αυτό να φαίνεται ως ακραίο παράδειγμα, αλλά η βασική αρχή του διαχωρισμού της στέγασης από τη θεραπεία δεν μπορεί να παραβιαστεί εάν μια υπηρεσία επιθυμεί να ακολουθεί πιστά το μοντέλο Housing First. Αυτή η προσέγγιση έχει υιοθετηθεί από ορισμένες υπηρεσίες Housing First στη Φινλανδία⁷⁴ (βλ. Κεφάλαιο 4).

Ορισμένες υπηρεσίες Housing First επιλέγουν να υπενθυμίζουν τις κατοικίες στους χρήστες των υπηρεσιών τους. Αυτό γίνεται για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, προσφέρει μια επιπλέον εγγύηση προς τους ιδιοκτήτες στον ιδιωτικό ή κοινωνικό τομέα ενοικίασης, καθώς η νομική ευθύνη για τη στέγαση ανήκει στην υπηρεσία Housing First και όχι στον ενοικιαστή. Δεύτερον, σε περίπτωση που παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα με την κατοικία, η υπηρεσία μπορεί να μετακινήσει άμεσα τον χρήστη και να εξασφαλίσει εναλλακτική στέγη, χωρίς τις χρονοβόρες διαδικασίες που θα απαιτούνταν αν ο χρήστης ήταν ο επίσημος μισθωτής.

Τέτοιες ρυθμίσεις απαιτούν μια λεπτή ισορροπία: από τη μία, να προστατεύεται το δικαίωμα των ανθρώπων στη στέγαση και από την άλλη, να προβλέπονται κάποιοι περιορισμοί στα νομικά τους δικαιώματα σε σχέση με το σπίτι. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι κρίσιμο οι υπηρεσίες Housing First να ενεργούν με αυστηρή ηθική συνέπεια, προκειμένου να διαφυλάσσεται η βασική αρχή του διαχωρισμού μεταξύ στέγασης και θεραπείας. Σε αντίθεση με αυτήν την πρακτική, ορισμένες υπηρεσίες Housing First στο Ηνωμένο Βασίλειο παραχωρούν, από την αρχή, την πλήρη μίσθωση σε όλους τους χρήστες τους, διασφαλίζοντας ότι απολαμβάνουν ακριβώς τα ίδια δικαιώματα στέγασης με οποιονδήποτε άλλο ενοικιαστή, είτε σε κοινωνική είτε σε ιδιωτική κατοικία⁷⁵ (βλ. Κεφάλαιο 4).

74 Pleace N., Culhane D., Granfelt R., Knutagard M. The Finnish Homelessness Strategy: An International Review (2015) http://works.bepress.com/dennis_culhane/145/

75 <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

2.4. Προσανατολισμός στην αποκατάσταση

Μια υπηρεσία προσανατολισμένη στην αποκατάσταση επικεντρώνεται στη συνολική ευημερία του ανθρώπου. Αυτό σημαίνει σωματική και ψυχική υγεία, στήριξη από κοντινούς ανθρώπους (σύντροφο, οικογένεια ή φίλους) και ουσιαστική κοινωνική ένταξη, δηλαδή το να ανήκει σε μια κοινότητα και να συμμετέχει ενεργά σε αυτήν. Η αποκατάσταση μπορεί να περιλαμβάνει την πρόσβαση στην εκπαίδευση ή τη στήριξη για να βρει κάποιος μια δημιουργική και ικανοποιητική δραστηριότητα. Η υιοθέτηση ενός προσανατολισμού στην αποκατάσταση είναι κάτι πολύ ευρύτερο και πιο φιλόδοξο από τη διαχείριση της χρήσης ναρκωτικών ή αλκοόλ, ή τη συμμόρφωση με τη θεραπεία. Πρόκειται για τη δημιουργία μιας ασφαλούς, σταθερής και γεμάτης νόημα ζωής, με συμμετοχή στην κοινότητα, στη στέγαση και στην κοινωνική και οικονομική ζωή με έμφαση στην ενδυνάμωση και τη θετική προοπτική.

Η έννοια της αποκατάστασης μπορεί να προσεγγιστεί από διαφορετικές οπτικές⁷⁶, αλλά στο επίκεντρό της βρίσκεται η απόκτηση μιας αίσθησης σκοπού και η προοπτική μιας ζωής που είναι πιο σταθερή, ασφαλής και με νόημα. Δίνεται έμφαση στο να «ανακτά ο άνθρωπος τον εαυτό του», επιλέγοντας ο ίδιος την κατεύθυνση για τη μελλοντική του ζωή.

Στο μοντέλο Housing First, αποκατάσταση σημαίνει ότι ένας άστεγος μπορεί να ξαναχτίσει μια πιο ουσιαστική και ελπιδοφόρα ζωή. Δεν σημαίνει απουσία προβλημάτων, συμπτωμάτων ή δυσκολιών, ούτε απαραίτητα πλήρη ανεξαρτησία ή αποδέσμευση από υπηρεσίες, φαρμακευτική αγωγή ή υποστήριξη. Αντίθετα, η αποκατάσταση είναι μια βαθιά προσωπική διαδικασία — μια πορεία δοκιμής και λάθους, με βήματα μπροστά και πίσω, στιγμές προόδου αλλά και απογοήτευσης. Στο Housing First, αυτή η πορεία θεωρείται ως μοναδική για κάθε άτομο και η υποστήριξη προσαρμόζεται ώστε να του δίνει τη δυνατότητα να χαράξει τον δικό του δρόμο προς μια καλύτερη ζωή⁷⁷.

Οι υπηρεσίες με προσανατολισμό στην αποκατάσταση αναγνωρίζουν ότι ένας χρήστης υπηρεσίας μπορεί να έχει βιώσει τραυματικά γεγονότα. Βασίζονται στην κατανόηση του ανθρώπου όχι μόνο ως προς τις τρέχουσες ανάγκες υποστήριξης, αλλά και ως προς τα χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες του. Μια υπηρεσία προσανατολισμένη στην αποκατάσταση, όπως το Housing First, επιδιώκει να ενισχύσει τις δεξιότητες και το δυναμικό του κάθε ανθρώπου, καλλιεργώντας την πεποίθηση ότι η θετική αλλαγή είναι εφικτή. Με την πάροδο του χρόνου, αυτή η προσέγγιση μπορεί να περιλαμβάνει την ανάθεση ευθυνών στους χρήστες υπηρεσιών, όπως η καθοδήγηση από ομοτίμους (peer mentoring), η εκπροσώπηση άλλων χρηστών του Housing First ή η διαμόρφωση του δικού τους σχεδίου υποστήριξης. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη προσωπικών σχέσεων και — όπου χρειάζεται — στην ενίσχυση της συναισθηματικής παιδείας, ώστε οι χρήστες να μπορούν να οικοδομήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης. Οι υπηρεσίες που υιοθετούν προσανατολισμό στην αποκατάσταση συχνά αξιοποιούν τεχνικές κινητοποιητικής συνέντευξης (motivational interviewing).

Το Housing First ενθαρρύνει ενεργά τα ακόλουθα:

- ο Τη χρήση θεραπείας για προβλήματα ψυχικής υγείας και άλλα προβλήματα υγείας.
- ο Τη μείωση της βλάβης σε σχέση με τις ναρκωτικές ουσίες και το αλκοόλ.
- ο Τις αλλαγές στη συμπεριφορά με σκοπό τη μείωση των κινδύνων για την υγεία και την ευημερία.
- ο Τη συνειδητοποίηση ότι η θετική αλλαγή είναι δυνατή και η ευκαιρία για μια καλύτερη ζωή στο μέλλον είναι μια ρεαλιστική επιλογή για τα άτομα που χρησιμοποιούν το Housing First.

⁷⁶ Wolf, J. (2016). Krachtwerk. Methodisch werken aan participatie en zelfregie. (Strengths Work, a Systematic Method for Participation and Self-Direction). Bussum: Coutinho.

⁷⁷ Rapp, C. and Goscha, R. (2006). The strengths model, case management with people with psychiatric disabilities. Oxford University Press; Saleebey, D. (2006). The strengths perspective in social work practice, vol. 4. Boston: Pearson Education, Inc.

Στο Housing First, ο προσανατολισμός στην αποκατάσταση είναι μια φιλοσοφία, που σημαίνει ότι η υποστήριξη που παρέχεται από την υπηρεσία τονίζει διαρκώς το γεγονός ότι κάθε χρήστης της μπορεί να επιλέξει ένα καλύτερο μέλλον και ότι αυτό αποτελεί μια ρεαλιστική δυνατότητα που μπορεί να επιτευχθεί. Η υποστήριξη και η θεραπεία είναι διαθέσιμες ώστε να καταστεί εφικτή αυτή η αλλαγή, όμως αυτό αποτελεί μόνο μία πτυχή του προσανατολισμού στην αποκατάσταση. Εξίσου σημαντικός στόχος είναι να εδραιωθεί η ιδέα της αποκατάστασης ως μια ρεαλιστική προοπτική στη σκέψη κάθε ανθρώπου που χρησιμοποιεί το Housing First.

Ο προσανατολισμός προς την αποκατάσταση πρέπει να εφαρμόζεται με προσοχή, διατηρώντας ταυτόχρονα ξεκάθαρη και ισότιμη έμφαση στην ελευθερία επιλογής, στον προσωπικό έλεγχο και στον εξατομικευμένο σχεδιασμό που διέπει την προσέγγιση Housing First.. Είναι σημαντικό τα θετικά μηνύματα που συνοδεύουν τον προσανατολισμό στην αποκατάσταση να διατυπώνονται με φροντίδα. Συγκεκριμένα:

- ο Η προώθηση της αποκατάστασης πρέπει πάντα να αντικατοπτρίζει αυτό που θέλει κάποιος για τον εαυτό του, όχι τις ιδέες κάποιου άλλου σχετικά με την κατεύθυνση που πρέπει να πάρει η ζωή του. Τα άτομα που χρησιμοποιούν το Housing First πρέπει να ακούγονται και οι επιλογές τους να γίνονται σεβαστές. Ο προσανατολισμός στην αποκατάσταση είναι μία πτυχή του Housing First.
- ο Η υιοθέτηση ενός προσανατολισμού στην αποκατάσταση πρέπει να είναι ρεαλιστική και να βασίζεται στην πραγματικότητα, αλλά δεν πρέπει να γίνονται υποθέσεις σχετικά με το είδος της ζωής που ένας χρήστης υπηρεσίας Housing First μπορεί τελικά να επιτύχει για τον εαυτό του.

2.5. Μείωση βλάβης

Η μείωση της βλάβης βασίζεται στην ιδέα ότι η διακοπή της προβληματικής χρήσης ουσιών και αλκοόλ μπορεί να είναι μια σύνθετη διαδικασία και ότι οι υπηρεσίες που απαιτούν αποχή ή αποτοξίνωση δεν λειτουργούν αποτελεσματικά, για πολλούς ανθρώπους που βιώνουν έλλειψη στέγης. Η μείωση της βλάβης αποτελεί καθιερωμένη πρακτική σε ορισμένες βόρειες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Φινλανδία ή το Ηνωμένο Βασίλειο και αποτελεί μακροχρόνια πρακτική στη Γαλλία⁷⁸, αλλά δεν εφαρμόζεται καθολικά σε όλη την Ευρώπη. Υπάρχουν εκτενή τεκμήρια ότι η μείωση της βλάβης είναι πιο αποτελεσματική για ανθρώπους χωρίς στέγη με υψηλές και σύνθετες ανάγκες, συγκριτικά με υπηρεσίες που βασίζονται στην αποχή ή την αποτοξίνωση⁷⁹.

Η μείωση της βλάβης θεωρεί ότι η προβληματική χρήση ουσιών ή αλκοόλ αποτελεί απόρροια άλλων αναγκών υποστήριξης και ενδέχεται να επιδεινώσει ή να περιπλέξει περαιτέρω αυτές τις ανάγκες. Για παράδειγμα, η χρήση ουσιών δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μεμονωμένα, αλλά σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες ανάγκες υποστήριξης, τα χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά κάθε ανθρώπου.

Στον πυρήνα της μεθοδολογίας μείωσης της βλάβης βρίσκεται η ολιστική προσέγγιση, που αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως σύνολο κι επιδιώκει να αντιμετωπίσει όλα τα αίτια και τις συνέπειες της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ. Παράλληλα, στοχεύει στο να πείσει και να υποστηρίξει τους ανθρώπους, ώστε να αλλάξουν ή να περιορίσουν τη χρήση ουσιών που τους προκαλεί βλάβη. Προσφέρει υποστήριξη, βοήθεια και θεραπεία, χωρίς όμως να απαιτεί αποχή από τις ουσίες και το αλκοόλ.

Η προσέγγιση της μείωσης της βλάβης στηρίζεται στην πειθώ και όχι στην επιβολή. Δεν έχει απαραίτητα ως στόχο την πλήρη αποχή από τη χρήση, αλλά επικεντρώνεται στη μείωση των βλαβερών συνεπειών της, προσφέροντας υποστήριξη στον άνθρωπο ώστε να μπορέσει να τη διαχειριστεί και, ενδεχομένως, να την περιορίσει. Αν το άτομο επιλέξει να διακόψει εντελώς, η μείωση της βλάβης μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς αυτόν τον στόχο — την ίδια στιγμή, όμως, παραμένει διαθέσιμη και για όσους συνεχίζουν τη χρήση, συνεργαζόμενη μαζί τους για μικρά, ρεαλιστικά και θετικά βήματα προς τη μείωση των κινδύνων..

Η μείωση της βλάβης αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο του Housing First. Χωρίς αυτήν, δεν θα ήταν δυνατόν να προταχθεί η στέγαση ως ανθρώπινο δικαίωμα, να διασφαλιστεί η επιλογή και ο έλεγχος από τον χρήστη της υπηρεσίας ή να τηρηθεί ο βασικός διαχωρισμός μεταξύ στέγασης και θεραπείας. Αν η αποχή αποτελούσε προϋπόθεση, τότε η στέγαση δεν θα μπορούσε να προσφέρεται ή να διατηρείται για όσους δεν ήταν έτοιμοι ή πρόθυμοι να σταματήσουν τη χρήση ουσιών ή αλκοόλ.

78 Ο Dr. Claude Olivenstein ήταν επιδραστικός στην εισαγωγή της έννοιας της μείωσης της βλάβης στη Γαλλία τη δεκαετία του 1970.

79 Pleace, N. (2008) Effective Services for Substance Misuse and Homelessness in Scotland: Evidence from an International Review. Edinburgh: Scottish Government <http://www.gov.scot/Resource/Doc/233172/0063910.pdf>

80 Pleace, N. (2008) Effective Services for Substance Misuse and Homelessness in Scotland: Evidence from an International Review. Edinburgh: Scottish Government <http://www.gov.scot/Resource/Doc/233172/0063910.pdf>

2.6. Ενεργή συμμετοχή χωρίς επιβολή

Η έννοια της «ενεργής συμμετοχής χωρίς επιβολή», όπως χρησιμοποιείται στην αμερικανική ορολογία, περιγράφει μια σταθερή και συστηματική – αλλά όχι πιεστική ή επιβλητική – προσέγγιση στον τρόπο εργασίας με τους χρήστες της υπηρεσίας Housing First. Δίνεται έμφαση σε μια θετική και ενθαρρυντική σχέση, που αποσκοπεί στο να ενισχύσει την πεποίθηση των χρηστών ότι η αποκατάσταση είναι εφικτή. Αυτή είναι η βασική τεχνική μέσω της οποίας το Housing First υλοποιεί την προσέγγισή του, προσανατολισμένο στην αποκατάσταση (βλ. 2.4).

Στο πλαίσιο της μείωσης της βλάβης και του προσανατολισμού στην αποκατάσταση, που χαρακτηρίζει το Housing First, η έμφαση δίνεται πάντα στην ενεργή και θετική προσπάθεια προσέγγισης των ανθρώπων που χρησιμοποιούν την υπηρεσία, ώστε να εμπλακούν με την υποστήριξη που χρειάζονται. Παράλληλα, ζητείται από τους χρήστες της υπηρεσίας να εξετάσουν, με εποικοδομητικό τρόπο, τυχόν πτυχές συμπεριφοράς τους που μπορεί να απειλούν την έξοδό τους από την αστεγία ή να βλάπτουν την υγεία, την ευημερία και την ποιότητα ζωής του.

- ο Τα άτομα που χρησιμοποιούν το Housing First δεν πρέπει ποτέ να απειλούνται με κυρώσεις για το πώς συμπεριφέρονται ή δεν συμπεριφέρονται. Δεν θα πρέπει να υπάρχει άρνηση πρόσβασης σε στέγαση, ή απειλές για την υπάρχουσα στέγαση, ή αφαίρεση υποστήριξης ή θεραπείας, εάν κάποιος δεν τροποποιήσει τη συμπεριφορά του, με τρόπους που το προσωπικό του Housing First μπορεί να θεωρεί ότι θα ήταν επωφελείς για την ευημερία του⁸¹.
- ο Ομοίως, το Housing First, χρησιμοποιώντας έναν προσανατολισμό στην αποκατάσταση και τη μείωση της βλάβης, εργάζεται ενεργά και συνεχώς για να τονίσει ότι η υποστήριξη, η θεραπεία και οι συμβουλές είναι πάντα διαθέσιμες και ότι οι θετικές αλλαγές στην υγεία, την ευημερία, την κοινωνική ενσωμάτωση και τη συνολική ποιότητα ζωής είναι δυνατές. Η συζήτηση, οι συμβουλές, οι πληροφορίες, η υποστήριξη και η πειθώ είναι, όλοι, μηχανισμοί για την επίτευξη αυτού του στόχου.

2.7. Προσωποκεντρικός Σχεδιασμός

Οι υπηρεσίες Housing First χρησιμοποιούν προσωποκεντρικό σχεδιασμό (person-centred planning), ο οποίος ουσιαστικά σημαίνει ότι η υποστήριξη και η θεραπεία οργανώνονται γύρω από το άτομο και τις ανάγκες του⁸². Η προσέγγιση αυτή αντικατοπτρίζει την έμφαση που δίνεται στην επιλογή και τον έλεγχο από την πλευρά του χρήστη της υπηρεσίας. Μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: το Housing First προσαρμόζεται στον άνθρωπο και οργανώνεται με βάση αυτόν, αντί να απαιτεί από εκείνον να προσαρμοστεί στην υπηρεσία Housing First.

Ορισμένες υπηρεσίες για τους άστεγους περιμένουν από κάποιον να ακολουθήσει μια καθορισμένη πορεία, χρησιμοποιώντας ένα σταθερό φάσμα υπηρεσιών που λειτουργούν πάντα με τον ίδιο τρόπο για όλους. Το Housing First ενθαρρύνει τα άτομα προς την αποκατάσταση, αλλά έχει σχεδιαστεί για να τους επιτρέπει να οικοδομήσουν τη δική τους πορεία, χρησιμοποιώντας το συγκεκριμένο συνδυασμό υπηρεσιών που τους ταιριάζει.

Όλοι όσοι χρησιμοποιούν μια υπηρεσία Housing First ενθαρρύνονται και υποστηρίζονται να επιλέξουν το είδος της ζωής που θέλουν να ζήσουν. Η επιλογή και ο έλεγχος παίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό, με τους χρήστες των υπηρεσιών Housing First να λαμβάνουν πραγματικές αποφάσεις σχετικά με τα είδη υποστήριξης και θεραπείας που επιθυμούν να λάβουν. Ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός στο πλαίσιο του Housing First επικεντρώνεται στην κατανόηση πως:

81 Μία εξαίρεση είναι εάν ένα άτομο απειλεί την ασφάλεια του προσωπικού, οπότε η συνεργασία ενδέχεται να χρειαστεί να σταματήσει, είτε προσωρινά είτε μόνιμα.

82 Στην Ευρώπη, ο όρος «προσωποκεντρικός σχεδιασμός» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αναφέρεται σε ένα σύστημα που βοηθά κάποιον να διαχειρίζεται όλες τις πτυχές της ζωής του. Αυτό είναι παρόμοιο, αλλά όχι ταυτόσημο, με αυτό που εννοείται με τον προσωποκεντρικό σχεδιασμό σε μια υπηρεσία Housing First. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/250877/5086.pdf

- ο Όλες οι πτυχές της ζωής που κάποιος επιθυμεί να ζήσει, δηλαδή πράγματα που έχουν αξία, είναι επιβραβευτικά και ενισχύουν την ευημερία του και τις πιθανότητες για μια ευτυχισμένη ζωή. Αυτό υπερβαίνει τη βασική εξασφάλιση μιας κατάλληλης κατοικίας και της παροχής του κατάλληλου φάσματος θεραπευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών.
- ο Οι ανάγκες που μπορεί να έχει ένας χρήστης του Housing First σε σχέση με την κοινωνική ενσωμάτωση μπορεί να περιλαμβάνουν στοιχεία όπως η ύπαρξη καλών κοινωνικών υποστηρικτικών σχέσεων (φίλοι και/ή οικογένεια και/ή σύντροφος), η συμμετοχή στην κοινωνική ζωή (να είναι μέρος της γειτονιάς και της κοινωνίας, και όχι απομονωμένος από αυτήν) και η συμβολή στην κοινωνία, π.χ. μέσω εθελοντισμού, αμειβόμενης εργασίας ή άλλης παραγωγικής δραστηριότητας. Η καλή κοινωνική ενσωμάτωση μπορεί να ενισχύσει την υγεία και την ευημερία, βελτιώνοντας θετικά την αυτοεκτίμηση.⁸³
- ο Το εύρος της υποστήριξης που προσφέρεται μέσω του προσωποκεντρικού σχεδιασμού μπορεί να περιλαμβάνει βοήθεια για τη διαχείριση και συντήρηση του σπιτιού, την απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων όπως το μαγείρεμα, η διαχείριση προϋπολογισμού, τα ψώνια και η πληρωμή λογαριασμών, καθώς και συμβουλές για οικονομικά ζητήματα, χρέη ή ακόμη και για τη διακόσμηση και επίπλωση της κατοικίας. Στο πεδίο των κοινωνικών σχέσεων, το σχέδιο μπορεί να αφορά τη δημιουργία ή την αναθέρμανση φιλικών και θετικών οικογενειακών δεσμών. Στο πλαίσιο της κοινωνικής ενσωμάτωσης, το Housing First μπορεί να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει τη συμμετοχή σε εκπαίδευση, κατάρτιση, καλλιτεχνικές δραστηριότητες, εθελοντισμό, αμειβόμενη εργασία ή κοινοτική δράση. Τέλος, όσον αφορά την υγεία και την ευημερία, ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός ενθαρρύνει και υποστηρίζει τη σύνδεση των χρηστών υπηρεσιών με κατάλληλες θεραπευτικές παρεμβάσεις.

Το Housing First εστιάζει στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ανθρώπινες ανάγκες των αστέγων, στο δικαίωμά τους στη στέγαση και στο δικαίωμά τους σε μια αξιοπρεπή ζωή. Το Housing First δεν αποτελεί πραγματική λύση στην αστεγία εάν απλώς «στοιβάζει» άστεγους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης σε κατοικίες και τους συντηρεί με υπηρεσίες υποστήριξης. Η ευέλικτη, εξατομικευμένη υποστήριξη είναι απαραίτητη. Ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει διάφορα βασικά στοιχεία:

- ο Διασφάλιση ότι ο χρήστης υπηρεσίας Housing First βρίσκεται στο επίκεντρο οποιωνδήποτε αποφάσεων που μπορεί να αλλάξουν τη ζωή του.
- ο Κατανόηση του τι επιθυμεί κάθε άνθρωπος που χρησιμοποιεί το Housing First από τη ζωή του, πώς θέλει να ζει και τι θέλει να κάνει. Αυτό περιλαμβάνει τις επιθυμίες του ως προς τις σχέσεις του, τη θέση του στην κοινωνία και τον τρόπο με τον οποίο επιθυμεί να περνά τον χρόνο του.
- ο Το προσωπικό του Housing First εργάζεται μαζί με τους ανθρώπους που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες Housing First, ώστε αυτό που επιθυμούν από τη ζωή τους —η ποιότητα ζωής τους, η διαχείριση κινδύνων για την υγεία τους, η προστασία της ευημερίας τους και η διατήρηση της εξόδου τους από την αστεγία— να βρίσκεται στο επίκεντρο της λειτουργίας του Housing First.
- ο Ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός μπορεί να σημαίνει ότι ένα άτομο που χρησιμοποιεί το Housing First επιλέγει να ακολουθήσει προτεραιότητες που ενδέχεται να μην είναι αυτές που ο πάροχος της υπηρεσίας θεωρεί ως τις καλύτερες επιλογές για εκείνον. Σε τελική ανάλυση, το Housing First μπορεί να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει τους αστέγους προς την αποκατάσταση, αλλά δεν μπορεί να επιβάλει μια συγκεκριμένη κατεύθυνση (βλ. 2.6).

83 Cohen, S. and Wills, T. (1985) Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis *Psychological Bulletin*, 98, pp. 310-357.

2.8. Ευέλικτη υποστήριξη για όσο διάστημα απαιτείται

Το Housing First δίνει έμφαση στο δικαίωμα στη στέγαση και με μια άλλη έννοια, διατηρώντας την επαφή με τον χρήστη της υπηρεσίας ακόμη και όταν του γίνει έξωση. Αν ένας χρήστης της υπηρεσίας Housing First εκδιωχθεί από το σπίτι λόγω οφειλών ενοικίου, προβληματικής συμπεριφοράς που προκαλεί προβλήματα στους γείτονες ή καταστροφών, η υπηρεσία Housing First συνεχίζει να διατηρεί επαφή με αυτόν και επιδιώκει να τον επαναστεγάσει. Ομοίως, αν κάποιος που χρησιμοποιεί το Housing First διαπιστώσει ότι δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στην αυτόνομη διαβίωση και εγκαταλείψει την κατοικία του, το Housing First εξακολουθεί να συνεργάζεται μαζί του.

Αν κάποιος χάσει το σπίτι του, δεν μένει μόνος του να αντιμετωπίσει τις συνέπειες. Η υπηρεσία του Housing First παραμένει σε επαφή και συνεχίζει να προσπαθεί να διασφαλίσει το δικαίωμά του στη στέγαση.

Το Housing First προσφέρει υποστήριξη σχεδιασμένη να ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες. Η έμφαση στην επιλογή και τον έλεγχο, ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός, ο προσανατολισμός στην αποκατάσταση και η μείωση της βλάβης αποτελούν τα θεμέλια αυτής της βασικής χαρακτηριστικής αρχής των υπηρεσιών Housing First. Η υποστήριξη είναι προσαρμόσιμη, ευέλικτη και μπορεί να είναι και ευρηματική, ανταποκρινόμενη στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε ατόμου, τουλάχιστον στο πλαίσιο των (οικονομικών) πόρων στους οποίους έχει πρόσβαση η υπηρεσία Housing First. Η ένταση της υποστήριξης μπορεί να αυξάνεται ή να μειώνεται ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου, ώστε το Housing First να μπορεί να ανταποκρίνεται θετικά όταν κάποιος χρειάζεται περισσότερη ή λιγότερη βοήθεια στην καθημερινότητά του.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η υποστήριξη ακολουθεί το άτομο και δεν συνδέεται με έναν συγκεκριμένο μέρος. Αυτό επιτρέπει στο Housing First να διατηρεί την επαφή αν κάποιος χάσει το σπίτι του ή χρειαστεί, για παράδειγμα, να εισαχθεί σε νοσοκομείο ή να εκτίσει μικρή ποινή φυλάκισης.

Το τελικό και κρίσιμο στοιχείο της ευέλικτης παροχής υπηρεσιών είναι η δυνατότητα παροχής υποστήριξης για όσο διάστημα απαιτείται. Για πολλούς χρήστες της υπηρεσίας Housing First, η διαβίωση σε δικό τους σπίτι δεν αποτελεί οικεία εμπειρία. Ενδέχεται να έχουν περάσει χρόνια, σε ορισμένες περιπτώσεις και δεκαετίες, σε δομές φιλοξενίας, ξενώνες, καταφύγια έκτακτης ανάγκης, καταλήψεις κτιρίων ή στο δρόμο. Η υποστήριξη που απαιτείται για την προσαρμογή σε μια αυτόνομη ζωή μπορεί να χρειαστεί να διαρκέσει περισσότερο από μερικούς μήνες και η διαδικασία διασφάλισης ότι η υγεία, η ευημερία και η κοινωνική ένταξη του χρήστη της υπηρεσίας είναι όσο το δυνατόν πιο θετικές μπορεί επίσης να απαιτεί χρόνο.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ανάγκες υποστήριξης θα παραμένουν σταθερά υψηλές. Οι ανάγκες αλλάζουν με τον χρόνο. Ούτε σημαίνει ότι η υποστήριξη πρέπει απαραίτητα να είναι μόνιμη, καθώς οι χρήστες της υπηρεσίας Housing First μπορεί να φτάσουν σε σημείο να μη χρειάζονται πλέον την υπηρεσία και είτε να συνεχίσουν με υποστήριξη χαμηλότερης έντασης είτε να ζουν πλήρως ανεξάρτητα.

ΚΟΙΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Παράλληλα με τις βασικές αρχές, κάθε υπηρεσία Housing First έχει ένα σύνολο κοινών στόχων, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- ο Παροχή και διατήρηση της στέγασης.
- ο Προώθηση της υγείας και της ευημερίας.
- ο Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, συμπεριλαμβανομένων:
 - ο Ενσωμάτωση στην Κοινότητα
 - ο Ενίσχυση της κοινωνικής υποστήριξης
 - ο Πρόσβαση σε ουσιαστική και παραγωγική δραστηριότητα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Παροχή Υποστήριξης

Υποστήριξη στο Housing First

Η υποστήριξη στο Housing First επικεντρώνεται **στη διατήρηση της στέγασης, την προαγωγή και υποστήριξη της καλής υγείας και ευημερίας, τη δημιουργία και ενίσχυση κοινωνικών σχέσεων και την ενίσχυση της συμμετοχής σε ουσιαστικές δραστηριότητες**. Το Housing First παρέχει αυτές τις υπηρεσίες μέσω διεπιστημονικών ομάδων και/ή διαφόρων μορφών εντατικής διαχείρισης περιστατικών. Κινητές ομάδες εργαζομένων προσφέρουν αυτές τις υπηρεσίες στους χρήστες της υπηρεσίας του Housing First επισκεπτόμενοι τα σπίτια τους ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε άλλο κοινό συμφωνημένο σημείο, όπως ένα καφέ.

3.1. Διατήρηση της στέγασης

Ο πρώτος στόχος του Housing First είναι η εξασφάλιση στέγασης. Η στέγαση αποτελεί το αρχικό - και όχι το τελικό - ζήτημα που αντιμετωπίζει μια υπηρεσία Housing First. Αυτή η προσέγγιση συνιστά βασική διαφορά από ορισμένα άλλα μοντέλα υπηρεσιών για την αστεγία, όπως τα μοντέλα κλιμακωτής μετάβασης, τα οποία επιδιώκουν πρώτα να καταστήσουν κάποιον «έτοιμο για στέγαση» πριν του προσφέρουν ένα σπίτι. Η χρήση της στέγασης ως σημείου εκκίνησης επιτρέπει στις υπηρεσίες Housing First να εστιάζουν την υποστήριξή τους στην ενίσχυση της ανεξάρτητης διαβίωσης, στην υποστήριξη της υγείας και της ευημερίας, καθώς και στην παροχή βοήθειας για την κοινωνική και ευρύτερη κοινωνική ενσωμάτωση (βλ. Κεφάλαιο 2).

Το Housing First δεν είναι «μόνο στέγαση»⁸⁴. Η στέγαση είναι απαραίτητη και αποτελεί το σημείο εκκίνησης για το Housing First, αλλά πρέπει να συνδυάζεται με υποστήριξη. Εάν κάποιος στεγάζεται, αλλά δεν του προσφέρεται θεραπεία, δεν υπάρχει πρακτική βοήθεια για την καθημερινή ζωή, είναι κοινωνικά απομονωμένος, δεν αποτελεί μέρος μιας κοινότητας και δεν έχει τίποτα ουσιαστικό να ασχολείται, πολλά από αυτά που είναι δυνητικά επιζήμια στην αστεγία εξακολουθούν να του συμβαίνουν⁸⁵. Στην καλύτερη περίπτωση, ένας άστεγος με υψηλές ανάγκες, που στεγάζεται χωρίς υποστήριξη «αποθηκεύεται» χωρίς τη δυνατότητα να προχωρήσει προς την αποκατάσταση. Στη χειρότερη περίπτωση, η αστεγία θα γίνει επαναλαμβανόμενη, καθώς οι ανεκπλήρωτες ανάγκες προκαλούν απώλεια στέγασης⁸⁶.

Η υποστήριξη είναι ουσιώδης για την επιτυχία του Housing First. Ο τερματισμός της αστεγίας σε υψηλό ποσοστό επιτυγχάνεται μέσω της παροχής ποιοτικών υπηρεσιών υποστήριξης, αφού ο χρήστης της υπηρεσίας έχει στεγαστεί.

Υπάρχουν συγκεκριμένες πτυχές της υποστήριξης που διαδραματίζουν άμεσο ρόλο στη βοήθεια των ανθρώπων που χρησιμοποιούν το Housing First να διατηρήσουν τη στέγασή τους. Κεντρικό στοιχείο αυτών των μορφών υποστήριξης είναι η τακτική επαφή με έναν εργαζόμενο της υπηρεσίας Housing First. Εκτός από τον έλεγχο της ευημερίας του χρήστη της υπηρεσίας, ο εργαζόμενος επανεξετάζει την κατάσταση της στέγασης και διασφαλίζει ότι δεν υπάρχουν τρέχοντα ή πιθανά προβλήματα. Οι περισσότερες υπηρεσίες Housing First πραγματοποιούν τακτική συνάντηση, συνήθως μία φορά την εβδομάδα, δια ζώσης, στο σπίτι του χρήστη της υπηρεσίας. Ορισμένες υπηρεσίες Housing First απαιτούν συγκεκριμένη μορφή τακτικής συνάντησης· άλλες είναι πιο ευέλικτες όσον αφορά τη συχνότητα των συναντήσεων και μπορεί να επιτρέπουν την επικοινωνία μέσω τηλεφώνου ή μέσω κοινωνικών δικτύων. Η συχνότητα και ο τύπος επαφής καθορίζονται από τις διατυπωμένες ανάγκες του χρήστη της υπηρεσίας.

3.1.1. Η παρεχόμενη υποστήριξη

Ο ρόλος του προσωπικού του Housing First στην άμεση υποστήριξη της διατήρησης της στέγασης μπορεί να περιλαμβάνει τα παρακάτω:

⁸⁴ <http://www.housingfirsttoolkit.ca/>

⁸⁵ Jones, A. and Pleace, N. (2005) Daytime Homelessness. London: Crisis ⁸⁶ Pleace, N. (1997) Rehousing Single Homeless People, in Burrows, R., Pleace, N. and Quilgars, D. (Eds) Homelessness and Social Policy. London: Routledge, 151-179.

⁸⁶ Pleace, N. (1997) Rehousing Single Homeless People, in Burrows, R., Pleace, N. and Quilgars, D. (Eds) Homelessness and Social Policy London: Routledge, 151-179.

- ο **Τακτική παρακολούθηση** της στεγαστικής κατάστασης κάθε χρήστη υπηρεσίας Housing First, ελέγχοντας για τρέχοντα και πιθανά προβλήματα με τη διατήρηση της στέγασης.
- ο **Διασφάλιση των καλύτερων δυνατών σχέσεων με τους γείτονες**. Αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα κρίσιμο μέρος της υποστήριξης που παρέχει μια υπηρεσία Housing First. Η διατήρηση της στέγασης μπορεί να συνδέεται στενά με την κοινωνική ενσωμάτωση. Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να διασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, ότι ένας χρήστης υπηρεσίας Housing First είναι ευχαριστημένος με τους γείτονές του και ότι οι γείτονές του είναι ευχαριστημένοι να ζουν δίπλα σε έναν χρήστη υπηρεσίας Housing First.
- ο **Πρακτικές συμβουλές και βοήθεια** για να διασφαλιστεί ότι ένα σπίτι είναι κατάλληλο προς χρήση. Αυτή η υποστήριξη μπορεί να παρέχεται όταν κάποιος μετακομίζει στη νέα του κατοικία και χρειάζεται βοήθεια με την επίπλωση, την κατάλληλα εξοπλισμένη κουζίνα ή τη σύνδεση και λειτουργία βασικών υπηρεσιών, όπως το ρεύμα και το νερό. Παρέχεται επίσης υποστήριξη αν προκύψει κάποιο πρόβλημα στο διαμέρισμα και απαιτείται επισκευή.
- ο **Βοήθεια με τη διαχείριση του προϋπολογισμού**. Ορισμένες υπηρεσίες Housing First διατηρούν έναν μερικό έλεγχο του προϋπολογισμού των χρηστών, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το ενοίκιο, ή η συνεισφορά τους σε αυτό, καταβάλλεται τακτικά. Άλλες υπηρεσίες προσφέρουν απλώς καθοδήγηση και συμβουλές για τη σωστή διαχείριση των οικονομικών. Παράλληλα, παρέχεται υποστήριξη για την άσκηση των δικαιωμάτων κοινωνικής πρόνοιας, με στόχο τη διεκδίκηση όλων των επιδομάτων στα οποία κάποιος έχει νόμιμο δικαίωμα.
- ο **Συμβουλές και υποστήριξη για ανεξάρτητη διαβίωση**. Ορισμένοι χρήστες υπηρεσιών Housing First ενδέχεται αρχικά να χρειαστούν βοήθεια με το μαγείρεμα υγιεινών γευμάτων και με τον καθαρισμό και τη συντήρηση ή διακόσμηση του σπιτιού τους, επειδή αυτά είναι πράγματα που δεν έχουν κάνει ποτέ πριν ή δεν έχουν κάνει για πολύ καιρό.
- ο **Το Housing First μπορεί ουσιαστικά να λειτουργεί και ως πλήρης ή μερικός διαχειριστής κατοικιών για λογαριασμό ιδιωτών ή κοινωνικών εκμισθωτών**. Σε αντάλλαγμα για την πρόσβαση σε στέγαση, οι υπηρεσίες Housing First αναλαμβάνουν τη διαχείριση του ακινήτου, έτσι ώστε ο ιδιοκτήτης να μην χρειάζεται να ασχολείται με τίποτα άλλο πέρα από το να εισπράτει το ενοίκιο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι υπηρεσίες Housing First μπορεί να προσφέρουν ακόμη και εγγύηση ενοικίου. Σε αυτό το πλαίσιο, η υπηρεσία υποστηρίζει τον χρήστη της υπηρεσίας Housing First, ενώ ταυτόχρονα διαχειρίζεται τη στέγαση με τρόπο που λαμβάνει υπόψη τις ανησυχίες και τα συμφέροντα του ιδιοκτήτη (βλ. Κεφάλαιο 4).
- ο **Όλες οι άλλες μορφές υποστήριξης θα πρέπει να παρέχονται ανάλογα με τις ανάγκες**: είναι σημαντικό οι υπηρεσίες Housing First να είναι εξαιρετικά ευέλικτες, υποστηρικτικές, χωρίς επικριτική διάθεση και να λειτουργούν με μια φιλοσοφία «κάνω ό,τι χρειαστεί». Μπορεί να κληθούν να ξεβουλώσουν έναν νεροχύτη ή μια τουαλέτα, να δείξουν σε κάποιον πώς λειτουργεί η καινούργια του κουζίνα ή το τηλεχειριστήριο της τηλεόρασης, να τον βοηθήσουν να προσαρμοστεί στη γειτονιά του, να χρησιμοποιήσει το πλυντήριο ρούχων, να μάθει πώς να κρατά αποστάσεις από ανθρώπους που τον παρασύρουν ξανά στη χρήση και συχνά απλώς να ακούσουν, όχι ως επαγγελματίες, αλλά ως άνθρωπος προς άνθρωπο.

3.2. Υγεία και ευημερία

3.2.1. Οργανωτική υποστήριξη

Η υγεία και η ευημερία των χρηστών της υπηρεσίας Housing First τείνουν να υποστηρίζονται μέσω μίας εκ των δύο κύριων προσεγγίσεων. Οι υπηρεσίες Housing First μπορεί να προσφέρουν και τις δύο μορφές υποστήριξης, ή μόνο μία από τις δύο:

- ο **Εντατική διαχείριση περίπτωσης (Intensive Case Management – ICM)** ή κάποια παρόμοια μορφή διαχείρισης υψηλής έντασης, η οποία παρέχει άμεση υποστήριξη και δημιουργεί διασυνδέσεις μεταξύ των χρηστών της υπηρεσίας και θεραπευτικών ή υποστηρικτικών υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής υποστήριξης ή κοινωνικής εργασίας.
- ο **Ομάδα Ενεργητικής Κοινωνικής Θεραπείας (Assertive Community Treatment – ACT)** ή άλλη διεπιστημονική ομάδα, η οποία παρέχει άμεσα θεραπεία για πολλαπλές ανάγκες, όπως προβλήματα ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων και σωματικής υγείας, και ταυτόχρονα παρέχει τη διαχείριση περίπτωσης που απαιτείται ώστε το άτομο να έχει πρόσβαση σε άλλες υπηρεσίες, όπου χρειάζεται. Η προσέγγιση αυτή χρησιμοποιείται κυρίως για ανθρώπους χωρίς στέγη με πολύ υψηλές ανάγκες υποστήριξης.
- ο Μία υπηρεσία Housing First που προσφέρει τόσο **εντατική διαχείριση περίπτωσης** όσο και **διεπιστημονική ομάδα**, σύμφωνα με το αρχικό μοντέλο του Housing First, διαθέτει την ευελιξία να επιτρέπει στους χρήστες της υπηρεσίας να μετακινούνται μεταξύ ACT (ή αντίστοιχων) και ICM (ή αντίστοιχων) επιπέδων υποστήριξης⁸⁷.

	Τύπος παρέμβασης	Προφίλ	Υποστήριξη
ACT (Ομάδα Ενεργητικής Κοινωνικής Θεραπείας)	Παρέμβαση χρήστη υπηρεσιών/ πολυεπαγγελματική παρέμβαση	Σοβαρή ψυχική ασθένεια με ή χωρίς εξαρτήσεις	Παρέχει άμεσα υπηρεσίες
ICM (Εντατική διαχείριση περίπτωσης)	Χρήστης υπηρεσιών/ Επαγγελματίας	Προβλήματα ψυχικής υγείας με ή χωρίς εξαρτήσεις	Διαχείριση και συντονισμός για τη δημιουργία συνδέσεων με κοινωνικούς πόρους

Δεν υπάρχει ένας απολύτως καθορισμένος τρόπος παροχής υποστήριξης στο Housing First. Όταν το Housing First οργανώνεται με βάση την **εντατική διαχείριση περίπτωσης (ICM)**, η υποστήριξη, όσον αφορά στη θεραπεία, επικεντρώνεται σε έναν βασικό εργαζόμενο, ο οποίος μπορεί να είναι ή να μην είναι επαγγελματίας κοινωνικής εργασίας. Αυτός παρέχει άμεση υποστήριξη και συντονίζει την πρόσβαση του χρήστη της υπηρεσίας σε δομές υγείας, πρόνοιας και άλλες υπηρεσίες. Οι ομάδες Housing First ενδέχεται να περιλαμβάνουν ειδικούς σε θέματα εξαρτήσεων, εργαζόμενους υποστήριξης από ομοτίμους, επαγγελματίες υγείας ή άλλους εξειδικευμένους επαγγελματίες, στον ρόλο του διαχειριστή περίπτωσης. Ο εργαζόμενος του Housing First παρέχει επίσης υποστήριξη σχετική με τη διατήρησή της στέγας (βλ. 3.1. Διατήρηση Στέγας) και διευκολύνει την πορεία του χρήστη προς την κοινωνική συμμετοχή και ένταξη (βλ. 3.3. Κοινωνική Ενσωμάτωση).

Όταν μια υπηρεσία Housing First λειτουργεί **με διεπιστημονική ομάδα**, μπορεί να απασχολεί ψυχίατρο, ειδικό για θέματα ναρκωτικών και αλκοόλ, γιατρό, νοσηλεύτη/τρια, εκπαιδευμένο εργαζόμενο υποστήριξης, ομοτίμους με εμπειρία αποκατάστασης (δηλαδή κάποιον που έχει περάσει παρόμοιες εμπειρίες ζωής), καθώς και ειδικούς στην επαγγελματική αποκατάσταση και στην επανένωση με την οικογένεια. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όλη αυτή η θεραπεία και υποστήριξη μπορεί να παρέχεται απευθείας από την ομάδα. Ωστόσο, όταν υπάρχουν κατάλληλες και προσβάσιμες εξωτερικές υπηρεσίες, μπορεί να χρησιμοποιείται η διαχείριση περίπτωσης.

87 Tsemberis, S. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction. Minneapolis: Hazelden.

Το Housing First μπορεί, δυνητικά, να λειτουργεί ως ένα μικρό «κράτος πρόνοιας», παρέχοντας από μόνο του όλη την απαραίτητη θεραπεία και υποστήριξη. Εναλλακτικά, μπορεί να προσφέρει έναν συνδυασμό άμεσης παροχής θεραπείας και διαχείρισης περίπτωσης ή μπορεί να βασίζεται κυρίως - ή και αποκλειστικά - στη διευκόλυνση της πρόσβασης σε εξωτερικές υπηρεσίες θεραπείας μέσω εντατικής διαχείρισης περίπτωσης. Ορισμένες φορές, μια και μόνο υπηρεσία Housing First μπορεί να λειτουργεί σε πολλαπλά επίπεδα και με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με τις ανάγκες του χρήστη, κάτι που αντικατοπτρίζει πιστά τον αρχικό σχεδιασμό του μοντέλου Housing First.

Τα άτομα που εργάζονται για μια υπηρεσία Housing First μπορεί να έχουν ένα ευρύ φάσμα εκπαίδευσης και ικανοτήτων. Η ακριβής σύνθεση της ομάδας θα ποικίλλει, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει άτομα εκπαιδευμένα στην κοινωνική εργασία, εξειδικευμένα και έμπειρα στην παροχή υπηρεσιών υποστήριξης αστέγων και όπου χρησιμοποιείται ομάδα ACT ή παρόμοια διεπιστημονική ομάδα, ένα μείγμα επαγγελματιών υγείας, ψυχικής υγείας και ειδικών σε θέματα ναρκωτικών και αλκοόλ. Το Housing First μπορεί επίσης να παρέχει ειδικούς στην απασχόληση και στην υποστήριξη από ομοτίμους, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευμένων εργαζομένων υποστήριξης που έχουν προσωπική εμπειρία αστεγίας πριν εργαστούν για το Housing First.

Το 2015, οι περισσότερες από τις υπηρεσίες Housing First που λειτουργούσαν στην Ευρώπη —αν και όχι όλες— βασίζονταν αποκλειστικά στην εντατική διαχείριση περίπτωσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το Housing First, μέχρι σήμερα, αναπτύσσεται κυρίως σε ευρωπαϊκές χώρες όπου το κράτος παρέχει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών με εκτεταμένα, ελεύθερα προσβάσιμα συστήματα υγείας, ψυχικής υγείας και αντιμετώπισης της χρήσης ουσιών, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν σχετικά εύκολα μέσω της διαχείρισης περίπτωσης. Ωστόσο, υπάρχουν ευρωπαϊκές χώρες όπου τα δημόσια συστήματα υγείας είναι πολύ λιγότερο ανεπτυγμένα. Καθώς το Housing First επεκτείνεται, ορισμένες από τις υπηρεσίες του ενδέχεται να διαπιστώσουν ότι απαιτείται η άμεση παροχή θεραπείας, αντί της αποκλειστικής εξάρτησης από την παραπομπή μέσω διαχείρισης περίπτωσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη και σε ορισμένα πολύ ανεπτυγμένα κράτη πρόνοιας, όπως η Δανία, η Γαλλία, η Σουηδία και η Νορβηγία, ομάδες ACT χρησιμοποιούνται σε ορισμένες υπηρεσίες Housing First⁸⁸. Εν μέρει, αυτό οφείλεται στο ότι ο χρήστης υπηρεσίας δεν έχει ζητήσει θεραπεία, ακόμα κι αν μπορεί να τη χρειάζεται, αλλά μόνο στέγαση. Μπορεί να είναι ευκολότερο να εμπλακεί ένα άτομο σε θεραπεία μόλις αισθανθεί άνετα και γνωρίσει τον θεραπευτή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να είναι πολύ χρήσιμο, για παράδειγμα, ένας ψυχίατρος να κάνει μια κατ' οίκον επίσκεψη ή να καθίσει σε ένα πάρκο και να πιει έναν καφέ με τον χρήστη της υπηρεσίας, χτίζοντας σχέση εμπιστοσύνης πριν συζητηθεί η θεραπεία.

Μια διεπιστημονική ομάδα μπορεί να είναι απαραίτητη όταν το Housing First συνεργάζεται με αστέγους με πολύ υψηλές και σύνθετες ανάγκες. Οι γενικές υπηρεσίες του κράτους ενδέχεται να αδυνατούν να καλύψουν αποτελεσματικά τις πολύ σύνθετες ή/και απαιτητικές ανάγκες των χρηστών υπηρεσιών Housing First, για παράδειγμα επειδή δουλεύουν στο γραφείο και δεν πραγματοποιούν κατ' οίκον επισκέψεις. Ορισμένες υπηρεσίες εξακολουθούν επίσης να λειτουργούν σε «συστήματα σιλό» (είναι λειτουργικά διαχωρισμένες μεταξύ τους). Ένα καλό παράδειγμα αυτού είναι όταν οι χρήστες υπηρεσιών Housing First χρειάζονται έναν συνδυασμό υπηρεσιών υγείας, ναρκωτικών/αλκοόλ και ψυχικής υγείας. Οι γενικές υπηρεσίες μπορούν να παρέχονται ξεχωριστά και μπορεί να είναι δύσκολος ο συντονισμός τους, ενώ μια διεπιστημονική ομάδα Housing First έχει σχεδιαστεί για να παρέχει ένα μείγμα υποστήριξης και θεραπείας.

Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, όλες οι υπηρεσίες υγείας που χρειάζεται ένας χρήστης υπηρεσιών Housing First θα πρέπει να του παρέχονται δωρεάν ως πολίτη. Ωστόσο, υπάρχουν εμπόδια στην πρόσβαση σε δημόσια χρηματοδοτούμενες υπηρεσίες υγείας, όπως οι αρνητικές κοινωνικές προκαταλήψεις απέναντι στους άστεγους ή η σχετικά πολυπλοκή γραφειοκρατία. Οι άστεγοι μπορεί επίσης να αποφεύγουν τις δημόσια χρηματοδοτούμενες υπηρεσίες υγείας καθώς αισθάνονται στιγματισμένοι και αναμένουν να τους αρνηθούν τη θεραπεία, ακόμα κι αν στην πράξη σχεδόν σίγουρα θα τους παρασχεθεί⁸⁹. Το Housing First μπορεί να λειτουργήσει καλά σε αυτές τις καταστάσεις, επειδή μπορεί να υποστηρίξει και να κανονίσει την πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες υγείας που ένας χρήστης υπηρεσίας Housing First επιθυμεί να χρησιμοποιήσει, μέσω διαχείρισης περίπτωσης. Όπως σημειώθηκε, οι ευρωπαϊκές υπηρεσίες Housing First, αρκετά συχνά παρέχουν απλώς διαχείριση περίπτωσης, με την προϋπόθεση ότι όλες οι απαραίτητες υπηρεσίες υγείας είναι ελεύθερα διαθέσιμες. Τότε, ο βασικός ρόλος του Housing First είναι να διασφαλίσει ότι η πρόσβαση είναι σωστά οργανωμένη.

88 Η πλειοψηφία των υπηρεσιών Housing First βασίζονται στην ICM ή σε διαχείριση περίπτωσης υψηλής έντασης.

89 Quilgars, D. and Pleace, N. (2003) Delivering Health Care to Homeless People: An Effectiveness Review. Edinburgh: NHS Scotland. <http://www.healthscotland.com/uploads/documents/425-RE04120022003Final.pdf>

Το Housing First, όταν χρησιμοποιεί μια **διεπιστημονική ομάδα**, ασκεί πιο άμεσο έλεγχο στο σύνολο θεραπειάς και υποστήριξης που παρέχεται σε έναν χρήστη υπηρεσίας από ό,τι όταν χρησιμοποιεί ICM. Αυτό συμβαίνει επειδή όλα τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας είναι υπάλληλοι της υπηρεσίας Housing First. Όταν ακολουθεί μια προσέγγιση ICM, δεν υπάρχει το ίδιο επίπεδο ελέγχου, καθώς τα άτομα της ομάδας εργάζονται κυρίως για άλλες υπηρεσίες.

Η συνεργασία με άλλες υπηρεσίες μπορεί να απαιτήσει προσεκτική διαχείριση και μπορεί να παρουσιάσει ορισμένες προκλήσεις για τις υπηρεσίες Housing First. Η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών Housing First στην παροχή της απαιτούμενης θεραπείας και υποστήριξης εξαρτάται εν μέρει από εξωτερικούς οργανισμούς, στους οποίους μια υπηρεσία Housing First ενδέχεται να μην ασκεί κανέναν έλεγχο. Εάν αυτές οι εξωτερικές υπηρεσίες αρνηθούν να συνεργαστούν με μια υπηρεσία Housing First ή αντιμετωπίσουν περικοπές χρηματοδότησης, η υπηρεσία Housing First μπορεί να αντιμετωπίσει λειτουργικές δυσκολίες. Αυτός ο κίνδυνος είναι μικρότερος, όταν οι υπηρεσίες Housing First αποτελούν μέρος ενός στρατηγικού σχεδίου ή πολιτικής για τη μείωση της αστεγίας και υπάρχει η απαίτηση από τις υπηρεσίες να συνεργάζονται μεταξύ τους (βλ. Κεφάλαιο 6)..

3.2.2. Διαχείριση αναγκών

Υπάρχουν ορισμένοι άνθρωποι των οποίων οι ανάγκες είναι πολύ υψηλές για να καλυφθούν από το Housing First. Όταν συμβαίνει αυτό, πρέπει να υπάρχουν καθορισμένες διαδικασίες για να διασφαλιστεί ότι μπορούν να μετακινηθούν σε πιο κατάλληλες υπηρεσίες. Περίπου οκτώ στους δέκα άστεγους, με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, στεγάζονται επιτυχώς από υπηρεσίες Housing First, βάσει των τρεχόντων (2015) ευρωπαϊκών και βορειοαμερικανικών δεδομένων (βλ. Κεφάλαιο 1).

Οι λόγοι για τους οποίους ενδέχεται να μην είναι εφικτή η υποστήριξη ενός ανθρώπου μέσω του Housing First περιλαμβάνουν περιπτώσεις όπου η διαχείριση του κινδύνου καθίσταται ιδιαίτερα απαιτητική. Για παράδειγμα, ένα άτομο που διατρέχει σοβαρό κίνδυνο αυτοκτονίας ή υπερδοσολογίας μπορεί να χρειάζεται συνεχή παρακολούθηση για την προστασία της ζωής και της ευημερίας του. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι ανάγκες υποστήριξης ενδέχεται να υπερβαίνουν τις δυνατότητες μιας υπηρεσίας Housing First, καθώς απαιτείται η συνεχής παρουσία προσωπικού για παρατεταμένο χρονικό διάστημα.

3.2.3. Η Παρεχόμενη Θεραπεία και Υποστήριξη

Η θεραπεία και υποστήριξη, είτε παρέχονται άμεσα από μια πολυεπιστημονική ομάδα του Housing First είτε οργανώνονται σε συνεργασία με εξωτερικές υπηρεσίες μέσω εντατικής διαχείρισης περίπτωσης, μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Υπηρεσίες ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας.** Αυτές είναι αναγκαίες καθώς υπάρχουν σαφή στοιχεία ότι, σε όλη την Ευρώπη, οι άνθρωποι χωρίς στέγη και με υψηλές ανάγκες υποστήριξης παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά προβλημάτων ψυχικής υγείας⁹⁰. Η ποιότητα της θεραπείας που είναι διαθέσιμη σε έναν άνθρωπο χωρίς στέγη ενδέχεται να διαφέρει σημαντικά και ορισμένοι δεν έχουν ποτέ πρόσβαση σε θεραπεία πριν ενταχθούν στο Housing First. Το είδος της υποστήριξης εξαρτάται από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις κάθε χρήστη της υπηρεσίας, αλλά το Housing First πρέπει να έχει πρόσβαση, εφόσον απαιτείται, σε ψυχίατρο, ψυχολόγο, νοσηλευτές ψυχικής υγείας και εξειδικευμένη κοινωνική εργασία στον τομέα της ψυχικής υγείας.
- Υπηρεσίες για ουσίες και αλκοόλ.** Είναι αναγκαίες, καθώς υπάρχουν πανευρωπαϊκά δεδομένα που δείχνουν ότι η έλλειψη στέγης σε ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης συνδέεται με προβληματική χρήση ουσιών και αλκοόλ⁹¹. Και εδώ, η μορφή της υποστήριξης θα εξαρτηθεί από την επιλογή του χρήστη της υπηρεσίας, αλλά συνήθως περιλαμβάνει έναν ειδικό στον τομέα των ουσιών και του αλκοόλ, που εργάζεται με βάση το πλαίσιο της μείωσης της βλάβης (βλ. Κεφάλαιο 2). Η μείωση της βλάβης αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση της ζημιάς που προκαλεί η χρήση ουσιών ή αλκοόλ, μέσω υποστήριξης και ενθάρρυνσης, χωρίς να απαιτεί αποτοξίνωση ή αποχή. Το Housing First εφαρμόζει τη μείωση της βλάβης, αλλά ταυτόχρονα προάγει την επιλογή και τον εξατομικευμένο σχεδιασμό. Αν κάποιος χρήστης επιλέξει να ακολουθήσει πρόγραμμα αποτοξίνωσης ή αποχής, το Housing First θα πρέπει να διευκολύνει την πρόσβασή του σε αυτό.

⁹⁰ Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E. and Pleace, N. (2010) Homelessness and Homeless Policies in Europe: Lessons from Research. Brussels, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6442&langId=en>

⁹¹ Ibidem

- ο **Κλινικές υπηρεσίες.** Ο χρήστης της υπηρεσίας μπορεί να χρειάζεται τακτική παρακολούθηση από νοσηλεύτη ή νοσηλεύτρια για τη διαχείριση της υγείας του, τη σωστή λήψη της φαρμακευτικής αγωγής και τη συμμόρφωση με το θεραπευτικό του σχήμα. Επίσης, μπορεί να χρειαστεί πρόσβαση σε γενικό ή οικογενειακό γιατρό ή συνοδεία από εργαζόμενο του Housing First για να επισκεφτεί εξωτερικά ιατρεία ή να κάνει νοσοκομειακές εξετάσεις. Το Housing First μπορεί επίσης να μεσολαβήσει ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβασή του στις κατάλληλες θεραπείες. Όταν ένας χρήστης εισάγεται σε νοσοκομείο, το Housing First πρέπει να συνεργάζεται με το νοσοκομείο ώστε να διασφαλίζεται η κατάλληλη υποστήριξη κατά την έξοδό του.
- ο **Υπηρεσίες προσωπικής φροντίδας** που παρέχουν φυσική βοήθεια σε ανθρώπους με περιοριστική ασθένεια ή αναπηρία. Ορισμένοι χρήστες της υπηρεσίας μπορεί να χρειάζονται βοήθεια με την ένδυση, την προσωπική υγιεινή και την προετοιμασία γευμάτων.
- ο **Εργοθεραπεία.** Παρέχει εξοπλισμό και φυσικές προσαρμογές στην κατοικία, ώστε άνθρωποι με περιοριστικές παθήσεις ή αναπηρίες να μπορούν να ζουν πιο ανεξάρτητα. Ένας χρήστης της υπηρεσίας μπορεί να χρειάζεται προσαρμογές στην κουζίνα ή στο μπάνιο, αλλαγές που να διευκολύνουν την είσοδο και έξοδο από το σπίτι του, ή πρόσβαση σε βοηθήματα για να αξιοποιήσει καλύτερα το σπίτι του.
- ο **Εικοσιτετράωρη κάλυψη.** Αυτή πρέπει να είναι διαθέσιμη για ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης που χρησιμοποιούν το Housing First. Πρακτικά, σημαίνει ότι υπάρχουν υπηρεσίες διαθέσιμες κατά τις εργάσιμες ώρες και ότι υπάρχει απάντηση σε επείγουσες κλήσεις εκτός ωραρίου.
- ο **Συμβουλές και πληροφόρηση για θέματα υγείας,** που μπορούν να παρέχονται από το προσωπικό του Housing First, ή και από εκπαιδευμένο ομότιμο συνεργάτη. Ο ομότιμος συνεργάτης είναι άνθρωπος με προσωπική εμπειρία αστεγίας και υψηλών αναγκών υποστήριξης, ο οποίος έχει εκπαιδευτεί και εργάζεται στο Housing First. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές υπηρεσίες Housing First, μπορεί να εργάζονται πρώην χρήστες της υπηρεσίας ή άνθρωποι με παρόμοιες εμπειρίες, είτε ως μέλη ομάδας ACT είτε στο πλαίσιο της εντατικής διαχείρισης περίπτωσης.

3.3. Κοινωνική Ένταξη

Το Housing First προσεγγίζει την κοινωνική ένταξη δίνοντας τη δυνατότητα σε αστέγους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης να ζουν, όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητα, σε κανονική κατοικία μέσα σε μια φυσιολογική γειτονιά. Στο μοντέλο Housing First, η κοινωνική ένταξη αναμένεται να προκύψει μέσω της «ομαλοποίησης» (normalisation) της στέγασης και της καθημερινής διαβίωσης. Δίνοντας στους πρώην άστεγους την επιλογή να ζουν όπως όλοι οι υπόλοιποι - με τις ίδιες επιλογές και ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση στη γειτονιά τους - το Housing First επιδιώκει να προάγει την κοινωνική ένταξη⁹².

Η κοινωνική ένταξη επικεντρώνεται στην συναισθηματική και πρακτική υποστήριξη, που επιτρέπει σε κάποιον να είναι μέρος της κοινωνίας με πολλαπλούς τρόπους. Ιδανικά, για να ζήσει κάποιος μια ουσιαστική ζωή, χρειάζεται να έχει έναν σύντροφο ή/και οικογένεια και φίλους που του παρέχουν αυτοεκτίμηση, αίσθηση ότι είναι σημαντικός για τους άλλους, συντροφικότητα και υποστήριξη. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να νιώθει ότι ανήκει στην κοινωνία, ότι γίνεται αποδεκτός από την κοινότητά του και ότι ζει ως μέρος αυτής – και όχι ότι στιγματίζεται από τους γείτονες ή τους συμπολίτες του. Επιπλέον, είναι σημαντικό για τον κάθε άνθρωπο να διαθέτει έναν σκοπό μέσω μιας δραστηριότητας στην οποία να βρίσκει νόημα, καθώς αυτό ενισχύει το αίσθημα της αυτοεκτίμησης, της ένταξης και της συμμετοχής στην κοινωνία.

92 Tsemberis, S. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction. Minneapolis: Hazelden; Johnson, G., Parkinson, S. and Parsell, C. (2012) Policy shift or program drift? Implementing Housing First in Australia. AHURI Final Report No. 184 <http://www.ahuri.edu.au/research/final-reports/184> Pleace, N. and Quilgars, D. (2013) Improving Health and Social Integration through Housing First: A Review. Brussels: DIHAL/FEANTSA http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/improving_health_and_social_integration_through_housing_first_a_review.pdf

Η εμπειρία της έλλειψης στέγης, ιδιαίτερα όταν είναι επαναλαμβανόμενη ή μακροχρόνια, συχνά διαρρηγνύει τους δεσμούς ενός ανθρώπου με όλες τις διαστάσεις της κοινωνικής ζωής. Κάποιος που βιώνει έλλειψη στέγης μπορεί να ζει χωρίς σύντροφο, χωρίς επαφή με την οικογένειά του και ουσιαστικά χωρίς φίλους, να στιγματίζεται και να απορρίπτεται από τους γύρω του και να αισθάνεται απομονωμένος από τους άλλους ανθρώπους και από την κοινωνία στο σύνολό της. Το Housing First βασίζεται στην αναγνώριση ότι η έλλειψη συναισθηματικής υποστήριξης, αγάπης, κοινωνικής αποδοχής και κοινωνικής θέσης, όπως και η έλλειψη νοήματος μέσω κάποιας δραστηριότητας, είναι εξίσου επιζήμια για έναν άστεγο άνθρωπο, όσο και τα προβλήματα υγείας που δεν έχουν λάβει την απαιτούμενη φροντίδα.

Η κοινωνική ένταξη και η υγεία είναι επίσης στενά συνδεδεμένες. Η χαμηλή αυτοεκτίμηση, η απομόνωση και η εμπειρία του στιγματισμού έχουν εδώ και καιρό αναγνωρισθεί ως παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στη σωματική και ψυχική υγεία⁹³.

3.3.1. Οργάνωση της Υποστήριξης

Η οργάνωση της υποστήριξης προς την κοινωνική ενσωμάτωση από τις υπηρεσίες Housing First μπορεί να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- ο **Υποστήριξη από ομοτίμους (Peer support)**, η οποία μπορεί να παρέχεται από πρώην χρήστη υπηρεσίας Housing First, από ομότιμο εργαζόμενο με σχετική ειδικότητα ή από «ειδικούς μέσω εμπειρίας» που έχουν παρόμοια βιώματα. Ένας ομότιμος εργαζόμενος από ομοτίμους θα πρέπει ιδανικά να απασχολείται ως ισότιμο μέλος της ομάδας Housing First και να μην θεωρείται κατώτερος από το υπόλοιπο προσωπικό. Οι ομότιμοι εργαζόμενοι υποστήριξης μπορούν να προσφέρουν **μοναδικές γνώσεις** και προοπτικές, καθώς φέρουν προσωπικές εμπειρίες που αντανakλούν εκείνες των χρηστών της υπηρεσίας. Μέσα από αυτόν τον κοινό βίωμα, μπορούν να λειτουργήσουν ως θετικά πρότυπα και να ενισχύσουν τη σχέση εμπιστοσύνης, υποστηρίζοντας ουσιαστικά τη διαδικασία της αποκατάστασης.
- ο **Συμβουλές, πληροφορίες, πρακτική υποστήριξη και συναισθηματική υποστήριξη από το προσωπικό του Housing First** – με επίκεντρο τις εβδομαδιαίες επισκέψεις – οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν:
 - Βοήθεια με την πρόσβαση σε εκπαίδευση, κατάρτιση, εθελοντισμό, αμειβόμενη εργασία και άλλες δομημένες, παραγωγικές δραστηριότητες, όπως δραστηριότητες που βασίζονται στις τέχνες ή δραστηριότητες υποστήριξης της κοινότητας.
 - Βοήθεια με τη δημιουργία ή **επανεγκαθίδρυση κοινωνικής υποστήριξης**, για παράδειγμα υποστηρίζοντας την παρουσία σε κοινωνικές εκδηλώσεις ή παρέχοντας πρακτική υποστήριξη για τη διεξαγωγή συναντήσεων με την οικογένεια (όπως η κάλυψη εξόδων μεταφοράς).
 - Παροχή πληροφοριών, συμβουλών και συναισθηματικής υποστήριξης στους χρήστες υπηρεσιών Housing First. Εβδομαδιαίες επισκέψεις που δίνουν στους χρήστες υπηρεσιών την ευκαιρία να συζητήσουν οτιδήποτε τους απασχολεί.

3.3.2. Η παρεχόμενη υποστήριξη

Η **κοινωνική ένταξη δεν αποτελεί μία σταθερή έννοια, αλλά ένα σύνολο αλληλένδετων ζητημάτων, που ενδέχεται να απαιτούν διαφορετικά επίπεδα και μορφές υποστήριξης**. Ένα άτομο που βιώνει μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη έλλειψη στέγης μπορεί να είναι εντελώς αποκομμένο από την οικογένειά του, ενώ κάποιο άλλο άτομο σε παρόμοια κατάσταση μπορεί να έχει διατηρήσει καλές οικογενειακές σχέσεις, παρά τις δυσκολίες. Δεν υπάρχει μία ενιαία εμπειρία ή ανάγκη σε σχέση με την κοινωνική ένταξη και το Housing First οφείλει να παρέχει ένα εύρος ευέλικτων υπηρεσιών. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν:

⁹³ Pleace, N. and Quilgars, D. (2013) Improving Health and Social Integration through Housing First: A Review. Brussels: DIHAL/FEANTSA. Vid supra

- ο **Συναισθηματική υποστήριξη.** Αυτή μπορεί να παρέχεται από έναν εργαζόμενο του Housing First μέσω εβδομαδιαίων συναντήσεων, με το να δείχνει ενδιαφέρον, να ακούει τις ανησυχίες του χρήστη και να προσφέρει πρακτική βοήθεια. Η σχέση αυτή πρέπει να διαχειρίζεται με προσοχή, αλλά μπορεί να έχει πολύ μεγάλη αξία για τους χρήστες της υπηρεσίας.
- ο **Συμμετοχή στην κοινοτική ζωή.** Η ένταξη στην κοινότητα αποτελεί βασικό στοιχείο της προσέγγισης Housing First, καθώς η σταθερή στέγαση επιτρέπει στους ανθρώπους να ζουν μέσα σε μια κοινότητα και να αποτελούν ενεργό μέρος της. Δράσεις όπως η συμμετοχή σε κοινοτικές εκδηλώσεις, η καθημερινή επαφή με τους γείτονες ή οι αγορές από τοπικά καταστήματα συνιστούν μορφές κοινωνικής ένταξης που το Housing First επιδιώκει να ενθαρρύνει. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι χρήστες της υπηρεσίας μπορεί να συμμετάσχουν αυθόρμητα σε αυτές τις δραστηριότητες, ενώ σε άλλες, ο ρόλος του εργαζομένου είναι να τους ενθαρρύνει και να τους συνοδεύει, εφόσον χρειάζεται – είτε για μια βόλτα στη γειτονιά, είτε για συμμετοχή σε μια εκδήλωση, είτε για να συστηθούν στους γείτονες.
- ο **Κοινωνική υποστήριξη από σύντροφο, φίλους και οικογένεια.** Το Housing First μπορεί να διευκολύνει την κοινωνική υποστήριξη με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα, μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες, όπως η κάλυψη του κόστους μετακίνησης για να επισκεφθεί κάποιος την οικογένειά του ή η συνοδεία του, από έναν εργαζόμενο του προγράμματος, σε μια συνάντηση με συγγενείς με τους οποίους έχει διακοπεί η επικοινωνία. Το Housing First μπορεί επίσης να προσφέρει ή να διαμεσολαβήσει για την παροχή οικογενειακής διαμεσολάβησης ή ψυχολογικής/συμβουλευτικής υποστήριξης σε περιπτώσεις όπου οι οικογενειακές σχέσεις έχουν διαρραγεί και χρειάζονται αποκατάσταση. Επιπλέον, μπορεί να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει ευκαιρίες κοινωνικοποίησης, προσφέροντας συναισθηματική υποστήριξη όταν κάποιος επιθυμεί να δημιουργήσει φίλους ή νέα συντροφική σχέση, ακόμη και συνοδεύοντάς τον σε κοινωνικές εκδηλώσεις.
- ο **Διαχείριση προβληματικών σχέσεων.** Κάποιοι χρήστες της υπηρεσίας Housing First ενδέχεται να χρειάζονται υποστήριξη στη διαχείριση αρνητικών σχέσεων. Η «διαχείριση της πόρτας» μπορεί να είναι πρόκληση για ανθρώπους που έχουν ζήσει για καιρό σε δομές αστέγων ή στον δρόμο, καθώς άτομα τα οποία δεν είναι ευπρόσδεκτα μπορεί να εμφανιστούν στο σπίτι τους και να παραμείνουν εκεί. Ευάλωτοι άνθρωποι μπορεί επίσης να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης από άλλους αστέγους, όταν αρχίσουν να μένουν σε ένα σπίτι μέσω του Housing First. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το Housing First μπορεί να προσφέρει πρακτική και συναισθηματική υποστήριξη, ώστε ο χρήστης να διατηρεί τον έλεγχο του σπιτιού του και να αποφεύγει να φιλοξενεί ανεπιθύμητους επισκέπτες ή να χρησιμοποιείται το σπίτι του για αντικοινωνικές ή παράνομες δραστηριότητες.
- ο **Προκλητική, ενοχλητική και εγκληματική συμπεριφορά.** Η διαχείριση αντικοινωνικών ή παραβατικών συμπεριφορών αποτελεί πρόκληση για ορισμένους χρήστες υπηρεσιών Housing First. Συχνά, τέτοιες συμπεριφορές σχετίζονται με προβλήματα ψυχικής υγείας ή με τη χρήση ουσιών και, ως εκ τούτου, συνδέονται με την ανάγκη πρόσβασης σε κατάλληλη θεραπεία. Για παράδειγμα, περιστατικά θορύβου ή όχλησης που επηρεάζουν τους γείτονες μπορεί να οφείλονται σε τέτοιου είδους υποκείμενα ζητήματα. Το προσωπικό του Housing First μπορεί να προσφέρει καθοδήγηση (coaching) ή να διευκολύνει την πρόσβαση σε δραστηριότητες και υπηρεσίες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων, όπως η ενίσχυση της συναισθηματικής νοημοσύνης και η αποτελεσματική διαχείριση του θυμού. Σε αυτό το πλαίσιο, η συνδυαστική παροχή υποστήριξης – από συμβουλευτική μέχρι δημιουργικές δραστηριότητες όπως η τέχνη – σε συνδυασμό με τακτική επικοινωνία με το προσωπικό, μπορεί να έχει σημαντικά θετικά αποτελέσματα.
- ο **Αντιμετώπιση του στιγματισμού.** Για τους ανθρώπους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, η εμπειρία της αστεγίας συχνά συνοδεύεται από στιγματισμό, τόσο λόγω της ίδιας της αστεγίας, όσο και λόγω άλλων χαρακτηριστικών, όπως σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας ή ιστορικό εγκλεισμού, που προκαλούν φόβο ή προκαταλήψεις στους άλλους. Ένα μέρος της διαχείρισης του στίγματος περιλαμβάνει το λεγόμενο «πέρασμα» (passing), δηλαδή την προσπάθεια να εμφανιστεί κανείς ως «όμοιος» με τους υπόλοιπους. Η πρωτότυπη υπηρεσία Housing First του Dr. Sam Tsemberis είχε ακριβώς αυτόν τον στόχο: να ξεπεράσει τα κοινωνικά εμπόδια μεταξύ ανθρώπων που ζουν στον δρόμο και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, προωθώντας τη ζωή μέσα σε μια κανονική κοινότητα. Τόσο μέσω της εξωτερικής του εμφάνισης, που δεν διαφέρει από αυτή των υπολοίπων, όσο και μέσα από έναν τρόπο ζωής που ευθυγραμμίζεται με αυτόν των γύρω του, μειώνονται πιθανώς τα κοινωνικά εμπόδια ανάμεσα σε έναν πολίτη με σταθερή κατοικία και έναν άνθρωπο που ζει στον δρόμο ή εξυπηρετείται από υπηρεσίες για αστέγους. Επιπλέον, όταν ένας χρήστης υπηρεσίας Housing First επιλέγει να ακολουθήσει κάποια θεραπεία και να προσανατολιστεί προς την αποκατάσταση, μειώνονται περαιτέρω οι «δείκτες» - δηλαδή τα χαρακτηριστικά και οι συμπεριφορές που μπορούν να στιγματίσουν κάποιον. Η διαμονή και η ενεργή συμμετοχή σε μια

κοινότητα θεωρούνται από το Housing First βασικά εργαλεία για την υπέρβαση του κοινωνικού αποκλεισμού.

- ο **Δομημένη και ουσιαστική δραστηριότητα.** Η συμμετοχή σε ουσιαστικές δραστηριότητες μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της αίσθησης σκοπού στη ζωή ενός ανθρώπου. Μια τέτοια εμπλοκή μπορεί να έχει σαφή προσανατολισμό, ενισχύοντας σταδιακά τις ικανότητές του ώστε να φτάσει στο σημείο όπου ο εθελοντισμός ή η αμειβόμενη εργασία (βλ. παρακάτω) να αποτελούν ρεαλιστικές επιλογές. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Φινλανδία, καθώς και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και στη Βόρεια Αμερική, χρησιμοποιούνται καλλιτεχνικές δραστηριότητες για να προωθήσουν τη συμμετοχή αστέγων σε δομημένες δράσεις και την επαφή με άλλους ανθρώπους, ενισχύοντας έτσι την αυτοεκτίμηση και τη συναισθηματική τους νοημοσύνη. Αυτή η συμμετοχή μπορεί να έχει αυτοτελή αξία ή να αποτελεί ένα πρώτο βήμα που βοηθά τους ανθρώπους να προχωρήσουν προς τη βασική εκπαίδευση ενηλίκων ή την επαγγελματική κατάρτιση. Οι υπηρεσίες Housing First μπορεί να προσφέρουν οι ίδιες τέτοιες ευκαιρίες ή να λειτουργούν υποστηρικτικά - μέσω εντατικής διαχείρισης περίπτωσης και άμεσης συναισθηματικής και πρακτικής ενίσχυσης - προκειμένου να ενθαρρύνουν τους χρήστες να απευθυνθούν στις αντίστοιχες υπηρεσίες.
- ο **Αμειβόμενη εργασία.** Για κάποιους χρήστες της υπηρεσίας Housing First, η ένταξη στην αγορά εργασίας είναι μια ρεαλιστική προοπτική, αν και συχνά απαιτείται αρκετός χρόνος και συνεχής υποστήριξη για να φτάσουν σε αυτό το σημείο. Το γαλλικό πρόγραμμα Housing First, για παράδειγμα, περιλαμβάνει δράσεις που στοχεύουν άμεσα στην υποστήριξη της επαγγελματικής ένταξης. Η διαδρομή προς την επίσημη απασχόληση μπορεί να ξεκινήσει με καλλιτεχνικές ή δημιουργικές δραστηριότητες, να συνεχιστεί με βασική εκπαίδευση, να περάσει από τον εθελοντισμό και τελικά να οδηγήσει στην αναζήτηση και διεκδίκηση μιας θέσης εργασίας. Σημαντικό ρόλο παίζει η στάση των εργοδοτών και το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον, τα οποία συχνά λειτουργούν αποτρεπτικά για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Το Housing First μπορεί να χρειαστεί να συνεργαστεί απευθείας με εργοδότες, να τους ευαισθητοποιήσει και να τους υποστηρίξει ώστε να προσφέρουν θέσεις εργασίας σε χρήστες της υπηρεσίας - με τρόπο παρόμοιο με τη συνεργασία που αναπτύσσει με ιδιοκτήτες κατοικιών στον ιδιωτικό τομέα (βλ. Κεφάλαιο 4).
- ο **Οντολογική ασφάλεια.** Ο όρος αυτός περιγράφει το αίσθημα σταθερότητας, ασφάλειας και προβλεψιμότητας στη ζωή ενός ανθρώπου, κάτι που στο πλαίσιο του Housing First συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη ενός σταθερού σπιτιού. Η εμπειρία της αστεγίας αποκόπει το άτομο από την κοινωνία και την κοινότητα, γιατί η έλλειψη στέγης σημαίνει και απουσία μιας αναγνωρισμένης θέσης στον κοινωνικό ιστό. Η αστάθεια ή η απουσία κατοικίας δυσχεραίνει την ένταξη και τη συμμετοχή, τόσο στην τοπική κοινότητα όσο και στην κοινωνική και οικονομική ζωή γενικότερα. Δίνοντας άμεσα στους ανθρώπους το δικό τους σπίτι ως αφετηρία, το Housing First στοχεύει να αποκαταστήσει αυτή τη θέση στην κοινωνία για τους άστεγους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Η κοινωνική ένταξη ξεκινά από αυτό το βασικό επίπεδο: η στέγαση γίνεται το μέσο για να ανακτηθεί η αίσθηση του «ανήκειν» και να οικοδομηθεί μια καθημερινότητα με ασφάλεια, σταθερότητα και προβλεψιμότητα.

94 Το πρόγραμμα Housing First «Un chez soi d'abord» στη Γαλλία έχει αναπτύξει μια συνεργασία ακολουθώντας το μοντέλο Individual Placement and Support (IPS) (Ινστιτούτο Douglas, Μόντρεαλ). Το πρόγραμμα «Working First» στη Μασσαλία έχει σχεδιαστεί για να διευκολύνει την πρόσβαση στην εργασία και να υποστηρίξει την εργασία μεταξύ ατόμων που χρησιμοποιούν το Housing First.

95 Padgett, D.K. (2007). There's no place like (a) home: Ontological security among persons with serious mental illness in the United States. *Social science & medicine*, 64(9), 1925-1936, p. 1934.

Δίνοντας έμφαση στην υποστήριξη για κοινωνική ένταξη, το Housing First ανταποκρίνεται σε ένα σύνολο αναγκών, που είναι εξίσου σημαντικές για την αποκατάσταση, όσο η πρόσβαση σε σταθερή στέγαση και θεραπεία. Ωστόσο, είναι πάντα σημαντικό να μην χάνεται από το επίκεντρο το θεμελιώδες αξιακό πλαίσιο της επιλογής και του ελέγχου που χαρακτηρίζει το μοντέλο Housing First⁹⁶. Το Housing First αποσκοπεί στη δημιουργία ευκαιριών κοινωνικής ένταξης, μέσα σε ένα πλαίσιο που δίνει έμφαση στην αποκατάσταση, αλλά και στην επιλογή. Η χρήση του Housing First δεν θα πρέπει να σημαίνει ότι κάποιος αναμένεται να συμπεριφέρεται με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Για παράδειγμα, κανείς δεν θα πρέπει να είναι υποχρεωμένος να μιλήσει σε έναν γείτονα ή να παρακολουθήσει ένα σεμινάριο ή μια κοινοτική εκδήλωση εάν δεν το επιθυμεί, καθώς οποιοσδήποτε άλλος πολίτης, σε οποιοδήποτε άλλο σπίτι, θα είχε το δικαίωμα να επιλέξει ελεύθερα.

⁹⁶ Hansen Löfstrand, C. and Juhila, K. (2012) The Discourse of Consumer Choice in the Pathways Housing First Model. *European Journal of Homelessness* 6(2), 47-68 <http://housingfirstguide.eu/website/the-discourse-of-consumer-choice-in-the-pathways-housing-first-model/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

Παροχή Στέγασης

4.1. Στέγαση και γειτονιά στο Housing First

Υπάρχει μια σημαντική διάκριση ανάμεσα στην παροχή στέγης και στην κατοχή ενός πραγματικού σπιτιού. Για να αποτελεί ένα σπίτι πραγματικό «σπίτι», πρέπει να προσφέρει:

- ο Νομικά κατοχυρωμένη **ασφάλεια κατοχής**, που σημαίνει ότι ο χρήστης της υπηρεσίας Housing First δεν θα πρέπει να διαμένει σε καθεστώς όπου στερείται επίσημων στεγαστικών δικαιωμάτων και είναι εκτεθειμένος στον κίνδυνο άμεσης έξωσης χωρίς προειδοποίηση ή/και με τη χρήση καταναγκαστικών μέσων.
- ο **Ιδιωτικότητα**. Η κατοικία πρέπει να είναι ένας ιδιωτικός χώρος, όπου ο άνθρωπος μπορεί να επιλέξει να είναι μόνος, χωρίς παρεμβάσεις και να διατηρεί προσωπικές σχέσεις με την οικογένεια, φίλους και/ή τον σύντροφό του.
- ο Έλεγχο του προσωπικού του χώρου, δηλαδή τη δυνατότητα να ορίζει ποιος και πότε μπορεί να εισέρχεται στο σπίτι, καθώς και το πώς θέλει να ζει σε αυτό - πάντα μέσα στα πλαίσια που ορίζει μια συμβατική μίσθωση.
- ο Αίσθημα φυσικής **ασφάλειας και προστασίας**.
- ο Προσιτότητα, με την έννοια ότι το ενοίκιο δεν θα πρέπει να είναι τόσο υψηλό ώστε να εμποδίζει την κάλυψη άλλων βασικών αναγκών, όπως η διατροφή ή οι λογαριασμοί κοινής ωφέλειας.
- ο **Όλες τις βασικές ανέσεις** ενός συνηθισμένου σπιτιού: επαρκή επίπλωση, λειτουργική κουζίνα και μπάνιο, φωτισμό, θέρμανση και ύδρευση.
- ο Καταλληλότητα προς κατοίκηση, δηλαδή η κατοικία να μην είναι υπερπλήρης - να μη φιλοξενεί περισσότερα άτομα απ' όσα ενδείκνυνται με βάση το μέγεθος και τη διαρρύθμισή της - και να μην βρίσκεται σε κακή κατάσταση.
- ο Ιδιωτικό χώρο, τον οποίο το άτομο μπορεί να διαμορφώσει και να επιπλώσει όπως επιθυμεί και να ζει όπως επιλέγει, χωρίς περιορισμούς σαν αυτούς που υπάρχουν σε ιδρύματα (π.χ. κανόνες για τη διακόσμηση ή τη χρήση του χώρου).

Η ευρωπαϊκή τυπολογία της έλλειψης στέγης (ETHOS) ορίζει το τι σημαίνει «σπίτι» με βάση τρεις διαστάσεις: τη φυσική (ιδιόκτητος χώρος διαβίωσης - το «δικό του κλειδί»), την κοινωνική (χώρος ιδιωτικός, όπου κάποιος μπορεί να είναι πραγματικά «στο σπίτι του») και τη νομική (ασφάλεια κατοχής με νομική προστασία, σύμφωνα και με τον διεθνή ορισμό του δικαιώματος στη στέγαση - βλ. Κεφ. 2)⁹⁷.

Η τοποθεσία της κατοικίας είναι επίσης σημαντική. Ωστόσο, οι υπηρεσίες Housing First δεν διαθέτουν πάντα τους πόρους για να επιλέξουν οποιαδήποτε τοποθεσία σε μια πόλη ή έναν δήμο. Σε μεγάλα ευρωπαϊκά αστικά κέντρα, είναι συνήθως απαραίτητο να υπάρξει συμβιβασμός μεταξύ του τι είναι οικονομικά προσιτό για τον χρήστη της υπηρεσίας και του «ιδανικού» σπιτιού.

Όπου είναι δυνατό, είναι σημαντικό να αποφεύγονται περιοχές με υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας, αντικοινωνικής συμπεριφοράς και χαμηλή κοινωνική συνοχή ή κοινωνικό κεφάλαιο - δηλαδή περιοχές χωρίς «κοινότητα» με θετικό πρόσημο - καθώς εκεί ο χρήστης της υπηρεσίας Housing First μπορεί να αντιμετωπίσει εκφοβισμό, διώξεις ή συνεχή κίνδυνο θυματοποίησης. Υπάρχουν σαφή στοιχεία, ότι η λανθασμένη τοποθεσία μπορεί να παρεμποδίσει ή και να υπονομεύσει την αποκατάσταση που επιδιώκει το Housing First⁹⁸. Πιο γενικά, είναι επιθυμητό να αποφεύγονται υποβαθμισμένες τοποθεσίες και περιοχές χωρίς πρόσβαση σε απαραίτητες και επιθυμητές υπηρεσίες και ανέσεις, όπως οικονομικά προσιτά καταστήματα, δημόσιες συγκοινωνίες και ευχάριστοι πράσινοι χώροι. Η κατάλληλη γειτονιά μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας ενίσχυσης της υγείας, της ευημερίας και της κοινωνικής

⁹⁷ European Typology of Homelessness and housing exclusion <http://housingfirstguide.eu/website/ethos-european-typology-of-homelessness-and-housing-exclusion/>

⁹⁸ Priebe, N. with Wallace, A. (2011) Demonstrating the Effectiveness of Housing Support Services for People with Mental Health Problems: A Review. London: National Housing Federation.

⁹⁹ Bevan, M. and Croucher, K. (2011) Lifetime Neighbourhoods. London: DCLG <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2011/lifetimeneighbourhoods.pdf>

Ορισμένοι χρήστες των υπηρεσιών Housing First επιθυμούν να απομακρυνθούν από τις περιοχές που ζούσαν άστεγοι, κυρίως για να αποφύγουν τις αρνητικές επιρροές του προηγούμενου κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Για κάποιους - όπως γυναίκες που έχουν υποστεί έμφυλη ή ενδοοικογενειακή βία - η ανάγκη αυτή συνδέεται άμεσα με την προσωπική ασφάλεια, την προστασία της υγείας και τη γενικότερη ευημερία τους. Ιδανικά, η επιλογή της κατοικίας θα πρέπει να σέβεται αυτή την επιθυμία και να αποφεύγονται περιοχές που οι χρήστες θεωρούν ακατάλληλες ή επικίνδυνες.

Οι κατάλληλες κατοικίες πρέπει να βρίσκονται σε κατάλληλη γειτονιά. Η αποφυγή περιοχών, που χαρακτηρίζονται από κοινωνικά προβλήματα και ανεπαρκείς εγκαταστάσεις, θα συμβάλει στην αύξηση των πιθανοτήτων διατήρησης της στέγασης.

4.2. Η στέγαση ως σημείο εκκίνησης

Η στέγαση αποτελεί το σημείο εκκίνησης και όχι τον τελικό στόχο στις υπηρεσίες Housing First. Το Housing First διαφέρει ριζικά από άλλες υπηρεσίες αστέγων, οι οποίες προσπαθούν πρώτα να κάνουν τους ανθρώπους με υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες «έτοιμους για στέγαση» προτού τους προσφέρουν στέγη - δηλαδή τις λεγόμενες «υπηρεσίες κλιμακωτής μετάβασης», όπου η στέγαση προσφέρεται τελευταία. Στο Housing First, η παροχή στέγης είναι αυτό που συμβαίνει πρώτο.

Ο ρόλος του σπιτιού στο Housing First έχει περιγραφεί ως παροχή οντολογικής ασφάλειας. Πρόκειται για έναν ακαδημαϊκό όρο, αλλά μπορεί να συνοψιστεί στην αίσθηση ότι η ζωή κάποιου είναι ασφαλής, προβλέψιμη και σταθερή - το αντίθετο από αυτό που βιώνεται στην αστεγία, όπου τίποτα δεν είναι σταθερό και οι άμεσοι και έμμεσοι κίνδυνοι βρίσκονται παντού¹⁰⁰. Για τους χρήστες της υπηρεσίας Housing First, η ύπαρξη ενός δικού τους σπιτιού αποσκοπεί στο να τους βοηθήσει να επιστρέψουν ή να ξεκινήσουν μια φυσιολογική ζωή. Ένας Αμερικανός ακαδημαϊκός έχει περιγράψει τον ρόλο του σπιτιού στο Housing First ως εξής:

“ Η ύπαρξη ενός «σπιτιού» δεν εγγυάται την αποκατάσταση στο μέλλον, αλλά προσφέρει μια σταθερή βάση για την αναδημιουργία μιας λιγότερο στιγματισμένης, κανονικοποιημένης ζωής στο παρόν»¹⁰¹”.

Παράλληλα με τον στόχο της οριστικής εξόδου από την αστεγία, το σπίτι στο Housing First διαδραματίζει τους εξής ρόλους:

- ο **Το σπίτι αποτελεί το σημείο εκκίνησης της κοινωνικής ένταξης.** Η κατοχή σπιτιού επανασυνδέει ή εισάγει τον χρήστη της υπηρεσίας σε μια βασική πτυχή της φυσιολογικής ζωής. Το Housing First δίνει έμφαση στον ρόλο της κατοικίας, ως την αφετηρία μιας διαδικασίας, κατά την οποία ένα άστεγο άτομο με υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες εντάσσεται σε μια κοινότητα και κοινωνία και δεν αποκλείεται πλέον από αυτή λόγω της έλλειψης στέγης (βλ. Κεφάλαιο 3).
- ο **Η ζωή στον δρόμο ή σε ανασφαλή καταλύματα ενέχει σωματικούς κινδύνους.** Οι υπηρεσίες έκτακτης φιλοξενίας ή οι ξενώνες αστέγων ενδέχεται επίσης να είναι ή να φαίνονται μη ασφαλή. Το κατάλληλο σπίτι προσφέρει ασφάλεια και προβλεψιμότητα. Ο χρήστης του Housing First γνωρίζει ότι έχει πού να κοιμηθεί και ότι θα είναι ασφαλής.
- ο **Το σπίτι παρέχει ένα σταθερό περιβάλλον που ενισχύει την αποτελεσματικότητα της θεραπείας.** Η εμπειρία έχει δείξει ότι όταν κάποιος ζει στον δρόμο ή σε υπηρεσίες αστέγων, η αποτελεσματικότητα της θεραπείας υπονομεύεται. Για να είναι αποτελεσματικές οι υπηρεσίες υγείας, το πρώτο βήμα είναι να διασφαλιστεί ότι το άτομο έχει κάπου να μείνει, είναι στεγνό, ζεστό, έχει πρόσβαση σε τακτικά γεύματα και δεν βρίσκεται υπό το άγχος που συνοδεύει την αστεγία¹⁰¹.

100 Pleace, N. and Quilgars, D. (2013) Improving Health and Social Integration through Housing First: A Review. Brussels: DIHAL/FEANTSA. Vid note 94.

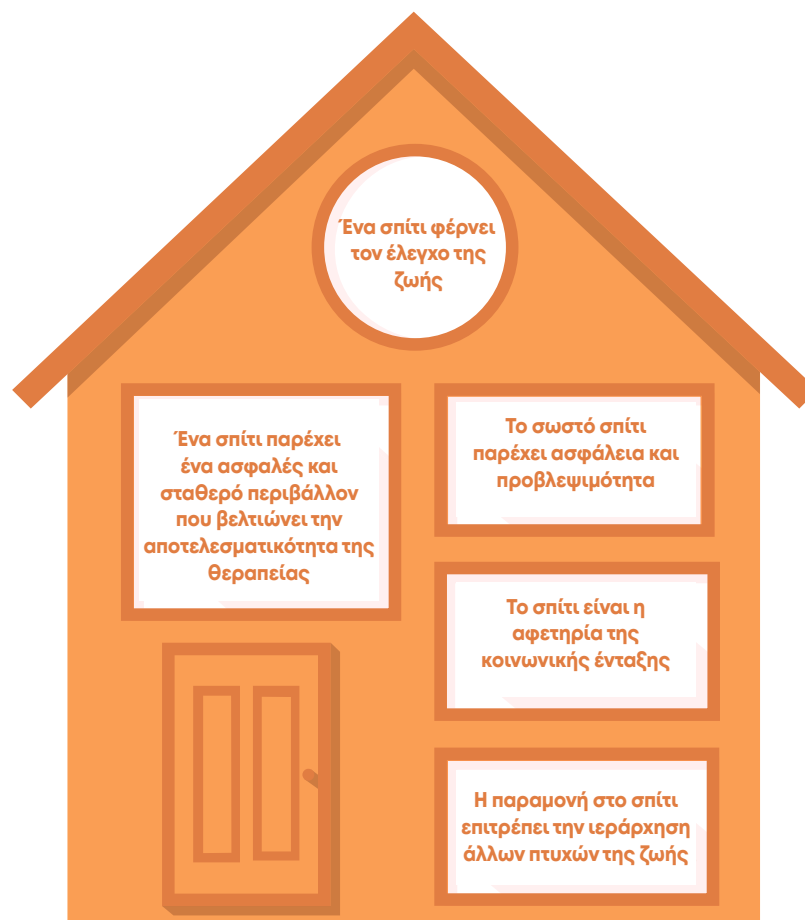
101 Padgett, D. K. (2007). There's no place like (a) home: Ontological security among persons with serious mental illness in the United States. *Social Science & Medicine*, 64(9), 1925-1936, p. 1934.

102 Quilgars, D. and Pleace, N. (2003) Delivering Health Care to Homeless People: An Effectiveness Review. Edinburgh: NHS Scotland. <http://www.healthscotland.com/uploads/documents/425-RE04120022003Final.pdf>

- ο **Το σπίτι προσφέρει έλεγχο στη ζωή.** Η κατοχή ενός σπιτιού επιτρέπει σε κάποιον να ασκεί την ιδιωτικότητά του, να κοινωνικοποιείται και να έχει έναν χώρο όπου μπορεί να αναπτύξει και να διατηρήσει μια σχέση. Η κατοχή σπιτιού δίνει τη δυνατότητα σε κάποιον να ζει με τον τρόπο που επιθυμεί, κάτι που δεν είναι εφικτό όταν βρίσκεται σε μία κοινόχρηστη υπηρεσία για άστεγους ή κάποια δομή επείγουσας στέγασης - όπου όλοι μοιράζονται τον ίδιο χώρο - ή όταν ζει στον δρόμο.
- ο **Όταν καλύπτονται οι στεγαστικές ανάγκες, καθίσταται δυνατή η εστίαση και σε άλλες πτυχές της ζωής.** Το Housing First αποδεικνύει ότι η ζωή μπορεί να βελτιωθεί μέσω της παροχής σταθερής κατοικίας και ενεργοποιεί τους χρήστες της υπηρεσίας στην κατεύθυνση της βελτίωσης της υγείας, της ευημερίας και της κοινωνικής τους ένταξης. Αυτό, με τη σειρά του, τους ενθαρρύνει να εμπλακούν σε υπηρεσίες θεραπείας και υποστήριξης.

Μια υπηρεσία, που δεν προσφέρει αυτό που αναγνωρίζεται σαφώς ως σπίτι, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως Housing First. Καταλύματα έκτακτης ανάγκης ή ξενώνες με κοινόχρηστους χώρους ύπνου ή χωρίς πλήρως ιδιωτικό, αυτόνομο διαμέρισμα, δεν αποτελούν Housing First. Το ίδιο ισχύει έχει και για μια υπηρεσία της οποίας το προσωπικό μπορεί να μπει στο σπίτι του χρήστη χωρίς άδεια ή διαθέτει κλειδί που μπορεί να χρησιμοποιήσει χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη.

Το Κεφάλαιο 3 περιγράφει το εύρος, την έκταση και την οργάνωση της υποστήριξης στέγασης που παρέχουν οι υπηρεσίες Housing First.

4.3. Παροχή στέγασης

Οι χρήστες των υπηρεσιών Housing First έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν εάν και πώς θα συμμετάσχουν σε θεραπευτικές διαδικασίες (βλ. Κεφάλαιο 2 και Κεφάλαιο 3), και θα πρέπει επίσης να έχουν λόγο στο πού και πώς θα ζήσουν. Φυσικά, οι διαθέσιμες επιλογές στέγασης εξαρτώνται από την προσφορά και το κατά πόσο είναι οικονομικά προσιτές για τους χρήστες των υπηρεσιών Housing First¹⁰³, ωστόσο, γενικά,

103 Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι υπηρεσίες Housing First θα πληρώνουν ενοίκια για τους χρήστες υπηρεσιών, σε άλλες, παρέχονται επιδοτήσεις ενοικίου μέσω συστημάτων πρόνοιας.

Οι χρήστες υπηρεσιών Housing First θα πρέπει:

- ο **Να μπορούν να δουν την κατοικία πριν συμφωνήσουν να μετακομίσουν σε αυτήν.**
- ο **Να τους προσφέρονται περισσότερες από μία επιλογές στέγασης, δηλαδή να μπορούν να αρνηθούν προσφερόμενη στέγαση, εάν το επιθυμούν, χωρίς να υπάρχουν αρνητικές συνέπειες γι' αυτούς. Στην πράξη, μια υπηρεσία Housing First ενδέχεται να αντιμετωπίζει προκλήσεις στην εύρεση ιδανικής στέγασης. Αυτό θα πρέπει να καταστεί σαφές σε κάθε χρήστη υπηρεσίας Housing First, αλλά δεν θα πρέπει να υπάρχει η προσδοκία ότι η προσφορά μόνο μίας ή δύο επιλογών αρκεί. Το Housing First δεν θα πρέπει ποτέ να αποσύρει μια προσφορά στέγασης και υποστήριξης με βάση το ότι κάποιος έχει αρνηθεί μία ή περισσότερες προσφορές στέγασης.**
- ο **Να ενημερώνονται ξεκάθαρα για τις οικονομικές συνέπειες της απόκτησης του δικού τους σπιτιού και να έχουν τη δυνατότητα να τις συζητήσουν. Πριν μετακομίσουν, θα πρέπει να γνωρίζουν ποιες θα είναι οι οικονομικές τους υποχρεώσεις και ποιο το διαθέσιμο εισόδημά τους. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, όπου προβλέπεται βασικό εισόδημα για τους άνεργους, είναι πιθανό κάποιος να διαθέτει λιγότερους πόρους όταν αποκτήσει το δικό του σπίτι, σε σύγκριση με όταν διαμένει σε δομές έκτακτης φιλοξενίας ή σε ξενώνες αστέγων, λόγω των επιπλέον εξόδων διαβίωσης.**
- ο **Να έχουν κάποια επιλογή όσον αφορά την τοποθεσία της στέγασης που τους προσφέρεται.**
- ο **Να τους προσφέρεται κάποια ευελιξία σχετικά με τον τρόπο που επιλέγουν να ζήσουν, δηλαδή κάποιος μπορεί να επιθυμεί να ζήσει με έναν σύντροφο, φίλους ή με άλλα άτομα, αντί μόνος του σε ένα διαμέρισμα. Ορισμένες ιταλικές υπηρεσίες Housing First, για παράδειγμα, υποστηρίζουν και οικογένειες και ορισμένες αγγλικές υπηρεσίες θα υποστηρίζουν και ζευγάρια (βλ. Παράρτημα).**

Υπάρχουν τρεις κύριοι μηχανισμοί μέσω των οποίων μια υπηρεσία Housing First μπορεί να παρέχει στέγαση:

- ο Χρήση ιδιωτικής μίσθωσης
- ο Χρήση κοινωνικής κατοικίας, όπου αυτή υπάρχει
- ο Άμεση παροχή στέγασης, είτε μέσω αγοράς κατοικιών, είτε μέσω ανάπτυξης νέας στέγασης, είτε με αξιοποίηση του υπάρχοντος οικιστικού αποθέματος.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει μια υπηρεσία Housing First μπορεί να περιλαμβάνουν:

- ο Η εύρεση κατάλληλης, οικονομικά προσιτής στέγασης σε περιοχές με μεγάλη ζήτηση αποτελεί συχνά σοβαρό εμπόδιο. Σε πόλεις με έντονη οικονομική δραστηριότητα, τα διαθέσιμα σπίτια είναι λίγα και ακριβά, ενώ και σε πολλές αγροτικές περιοχές μπορεί να υπάρχουν ελλείψεις, ειδικά σε μικρά διαμερίσματα που είναι πιο κατάλληλα για τους χρήστες των υπηρεσιών Housing First.
- ο Ακόμη και όταν υπάρχουν διαθέσιμες κοινωνικές κατοικίες, μπορεί να μην προορίζονται για ανθρώπους που βιώνουν έλλειψη στέγης ή να δίνεται προτεραιότητα σε άλλες κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, η ζήτηση συχνά ξεπερνά κατά πολύ τη διαθεσιμότητα, γεγονός που δυσκολεύει την πρόσβαση.
- ο Ενδέχεται να υπάρχουν **προβλήματα με τη διαθεσιμότητα, την προσιτότητα και την ποιότητα στέγασης στον ιδιωτικό τομέα ενοικίων.**
- ο Ιδιοκτήτες ακινήτων, είτε στον κοινωνικό είτε στον ιδιωτικό τομέα, μπορεί να διστάζουν να νοικιάσουν τα σπίτια τους σε πρώην άστεγους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Συχνά εκφράζονται ανησυχίες, όπως για πιθανά προβλήματα με τους γείτονες ή καθυστερήσεις στην πληρωμή του ενοικίου.
- ο Ορισμένοι χρήστες υπηρεσιών Housing First δεν έχουν πρόσβαση σε επαρκή προνοιακά επιδόματα ώστε να καλύψουν το κόστος του ενοικίου. Αυτό το ζήτημα είναι εντονότερο σε ευρωπαϊκές χώρες

με περιορισμένα συστήματα πρόνοιας, σε αντίθεση με χώρες όπου το κοινωνικό κράτος είναι πιο ανεπτυγμένο και παρέχει επιδόματα στέγασης ή κατώτατου εισοδήματος, που καλύπτουν ολόκληρο ή το μεγαλύτερο μέρος του ενοικίου, σε ανθρώπους με πολύ χαμηλό εισόδημα ή ιδιαίτερη ευαλωτότητα. Σε χώρες με περιορισμένο σύστημα πρόνοιας, οι υπηρεσίες Housing First μπορεί να χρειαστεί να αναζητήσουν πρόσθετες πηγές χρηματοδότησης για να βοηθήσουν στην κάλυψη του ενοικίου των χρηστών τους.

- ο Είναι δυνατόν να χτιστούν νέα σπίτια αποκλειστικά για το Housing First, ωστόσο το κόστος ανάπτυξης – είτε πρόκειται για κατασκευή από την αρχή είτε για ανακαίνιση ή μετατροπή υφιστάμενων κτιρίων – είναι συνήθως πολύ υψηλό. Η αγορά κατοικιών αποτελεί επίσης μια εναλλακτική, η οποία ενδέχεται να είναι οικονομικότερη από την ανέγερση ή την ανακατασκευή, αλλά και πάλι, τα κόστη συχνά παραμένουν απαγορευτικά, καθιστώντας αυτή τη λύση μη ρεαλιστική σε πολλές περιπτώσεις.
- ο Συμπεριφορές **NIMBY** (not in my back yard - όχι στην αυλή μου) που συνδέονται με τον στιγματισμό των αστέγων, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν τις γειτονιές να προσπαθήσουν να εμποδίσουν τη λειτουργία υπηρεσιών Housing First στην περιοχή τους. Οι υπηρεσίες Housing First ενδέχεται να χρειαστεί να συνεργαστούν με τους γείτονες παρέχοντας πληροφορίες, διασφάλιση και, αν χρειάζεται, να παρέμβουν εάν ένας χρήστης υπηρεσίας Housing First έχει προκαλέσει πρόβλημα (επίσης να παρέμβουν εάν ένας γείτονας συμπεριφέρεται παράλογα προς έναν χρήστη υπηρεσίας Housing First).
- ο Το Housing First μπορεί να εφαρμόζεται με ευελιξία και δημιουργικότητα, όμως δεν μπορεί από μόνο του να λύσει τα βαθύτερα προβλήματα που σχετίζονται με την έλλειψη επαρκούς και οικονομικά προσίτης κατοικίας. Θα αντιμετωπίζει πάντοτε δυσκολίες σε περιβάλλοντα όπου απλώς δεν υπάρχει επαρκής προσφορά στέγης για να καλυφθούν οι ανάγκες του συνολικού πληθυσμού.

Το Housing First απευθύνεται σε ανθρώπους που βιώνουν αστεγία και έχουν αυξημένες ανάγκες υποστήριξης. Συνεπώς, ο συνολικός αριθμός κατοικιών που απαιτεί μια υπηρεσία Housing First είναι συνήθως περιορισμένος. Παρόλο που τα δεδομένα για την αστεγία στην Ευρώπη δεν είναι πλήρη, φαίνεται ότι ακόμη και σε μια μεγάλη πόλη, μια υπηρεσία Housing First σπάνια θα χρειαζόταν εκατοντάδες κατοικίες¹⁰⁴.

4.3.1. Συνεργασία με τον Ιδιωτικό Τομέα Ενοικίασης

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους το Housing First μπορεί να αξιοποιήσει τον ιδιωτικό τομέα ενοικίασης ως πηγή κατοικιών. Η επιτυχής χρήση του ιδιωτικού τομέα ενοικίασης περιλαμβάνει:

- ο Προσεκτική επιθεώρηση και έλεγχο των διαμερισμάτων/κατοικιών, ώστε να διασφαλιστεί ότι πληρούν τα κατάλληλα πρότυπα και βρίσκονται σε κατάλληλη τοποθεσία.
- ο Έλεγχο ότι οι συμβάσεις ενοικίασης είναι νόμιμες και ότι ο χρήστης της υπηρεσίας Housing First έχει την πλήρη προστασία που προβλέπεται από τη νομοθεσία για την ασφάλεια της μίσθωσης. Σε ορισμένες χώρες, οι μισθώσεις στον ιδιωτικό τομέα μπορεί να είναι πιο μακροχρόνιες και ασφαλείς απ' ό,τι σε άλλες.
- ο Έλεγχο της προσιτότητας, εστιάζοντας στα τρέχοντα και μελλοντικά ενοίκια και στο κατά πόσο επιτρέπουν την κάλυψη των βασικών αναγκών διαβίωσης. Όταν η υπηρεσία Housing First απαιτεί οικονομική συμμετοχή από τον χρήστη της υπηρεσίας, αυτή η συμμετοχή πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά και να εξηγείται με σαφήνεια, πριν ο χρήστης αποδεχθεί την προσφερόμενη κατοικία. Ορισμένες υπηρεσίες απαιτούν συμμετοχή 30% του εισοδήματος στο ενοίκιο. Σε κάποιες χώρες, αυτό δεν είναι εφικτό, λόγω πολύ χαμηλών εισοδημάτων και απαιτείται η κάλυψη ή η επιδότηση του ενοικίου από την υπηρεσία. Σε άλλες χώρες, το σύστημα πρόνοιας καλύπτει ολόκληρο ή σχεδόν ολόκληρο το ενοίκιο, οπότε η υπηρεσία επιβαρύνεται λίγο ή καθόλου.
- ο Διαπραγμάτευση, διάλογο και επιμόρφωση ιδιοκτητών και μεσιτών. Δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι όλοι οι ιδιοκτήτες είναι απρόθυμοι. Η εμπειρία δείχνει ότι πολλοί ιδιοκτήτες επιλέγουν να συνεργαστούν με υπηρεσίες Housing First, παρακινημένοι από αίσθημα κοινωνικής ευθύνης¹⁰⁵.

¹⁰⁴ <http://www.shp.org.uk/story/housing-first-provides-stability-chronically-homeless-people>

¹⁰⁵ Wilson, W. (2015) Households in Temporary Accommodation (England) House of Commons Briefing Paper Number 02110 www.parliament.uk/briefing-papers/sn02110.pdf

- ο Προσφορά υπηρεσιών διαχείρισης προς τους ιδιοκτήτες. Αυτό μπορεί να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο: η υπηρεσία Housing First μπορεί να εγγυηθεί την πληρωμή του ενοικίου, να αναλάβει θέματα διαχείρισης (όπως διαφορές με γείτονες), ακόμα και την επισκευή ή ανακαίνιση της κατοικίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η υπηρεσία είναι νομικά υπεύθυνη για τη μίσθωση και την υπενοικιάζει στον χρήστη της υπηρεσίας.
- ο Η παροχή οικονομικών κινήτρων στους ιδιοκτήτες είναι μια πιθανή στρατηγική, ωστόσο η εμπειρία από χώρες όπως η Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο δείχνει ότι αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των ενοικίων ως αντίδραση της αγοράς¹⁰⁶.

Στην Πορτογαλία, η χρήση του ιδιωτικού τομέα ενοικίασης από την Casas Primeiro στη Λισαβόνα έχει αναφερθεί ως ιδιαίτερα επιτυχής, με σχεδόν όλους τους χρήστες της υπηρεσίας Housing First να δηλώνουν¹⁰⁷:

- ο **Αίσθηση ελέγχου** του χώρου διαβίωσής τους.
- ο Ότι είχαν **ιδιωτική ζωή** στο σπίτι τους.
- ο Ότι το σπίτι τους ήταν ένα **ήσυχο μέρος**, όπου μπορούσαν να βρουν γαλήνη και ησυχία.
- ο Ότι το σπίτι τους είχε **όλες τις εγκαταστάσεις** που χρειαζονταν.

Η Casas Primeiro αναφέρει επίσης ότι πολλοί, αν και όχι όλοι, οι χρήστες της υπηρεσίας Housing First που διαμένουν σε διαμερίσματα του ιδιωτικού τομέα ένιωθαν το σπίτι τους ως «δικό τους» και την περιοχή τους ως «γειτονιά».

Στο Λονδίνο και σε άλλες περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου, οι απόψεις για τη χρήση του ιδιωτικού τομέα ενοικίων, στο πλαίσιο του Housing First, είναι διαφορετικές, λόγω των παρακάτω λόγων:

- ο **Ανασφάλεια κατοχής**. Η πλειονότητα των ιδιωτικών ενοικιαζόμενων κατοικιών μισθώνεται με βραχυπρόθεσμες (6 ή 12 μηνών) μισθώσεις. Αυτές οι μισθώσεις παρέχουν κάποια προστασία από την έξωση, αλλά μόλις λήξει η περίοδος που καλύπτει η μίσθωση, δεν υπάρχει νομική προστασία. Αυτό σημαίνει ότι κάποιος με μίσθωση 12 μηνών στον ιδιωτικό τομέα ενοικίων δεν έχει νομική προστασία εάν του ζητηθεί να αποχωρήσει μετά από 12 μήνες.
- ο **Υψηλά ενοίκια**: Σε πολλές περιοχές, ακόμα και το πιο φτηνό διαμέρισμα είναι απρόσιτο για κάποιον που λαμβάνει κοινωνικά επιδόματα. Κατοικίες καλύτερης ποιότητας, σε πιο ελκυστικές τοποθεσίες, ήταν οικονομικά απροσπέλαστες για τους χρήστες της υπηρεσίας Housing First.

4.3.2. Συνεργασία με τον Τομέα Κοινωνικής Κατοικίας

Η κοινωνική κατοικία δεν έχει ενιαία μορφή στην Ευρώπη και δεν είναι καθολικά διαθέσιμη¹⁰⁸. Στον παρόντα Οδηγό για το Housing First, κοινωνική κατοικία ορίζεται ως η κατοικία που έχει ανεγερθεί με επιδότηση από το κράτος ή/και από φιλανθρωπικά σωματεία/ΜΚΟ, παρέχει ασφάλεια κατοικίας και προσφέρει κατάλληλες συνθήκες στέγασης με προσιτό ενοίκιο.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους το Housing First μπορεί να αξιοποιήσει τον τομέα κοινωνικής κατοικίας ως πηγή για την εύρεση κατοικιών:

¹⁰⁷ Ornelas, J., Martins, P., Zilhão, M.T. and Duarte, T. (2014) Housing First: An Ecological Approach to Promoting Community Integration. European Journal of Homelessness (8.1), 29-56 <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/03/Housing-First-An-Ecological-Approach.pdf>

¹⁰⁸ Whitehead, C. and Scanlon, K. (eds) Social Housing in Europe. London: LSE. - <http://www.lse.ac.uk/geographyAndEnvironment/research/London/pdf/SocialHousingInEurope.pdf>

- ο Αναγνωρίζοντας ότι, παρότι η κοινωνική κατοικία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη στέγαση ανθρώπων που βιώνουν έλλειψη στέγης, αυτό δεν είναι απαραίτητα το μοναδικό ενδιαφέρον των ιδιοκτητών κοινωνικών κατοικιών¹⁰⁹. Η κοινωνική κατοικία μπορεί να έχει ευρύτερη αποστολή, όπως η αναζωογόνηση περιοχών ή ο στρατηγικός έλεγχος των αγορών κατοικίας. Ενδέχεται να απαιτείται διαπραγμάτευση και συνηγορία εκ μέρους της υπηρεσίας Housing First, καθώς και διαχείριση της διαδικασίας αίτησης προς τον κοινωνικό ιδιοκτήτη.
- ο Αποδοχή ότι οι ιδιοκτήτες κοινωνικής κατοικίας ενδέχεται να παρουσιάζουν τις ίδιες επιφυλάξεις για τη στέγαση πρώην αστέγων με αυξημένες ανάγκες υποστήριξης, όπως και ορισμένοι ιδιοκτήτες του ιδιωτικού τομέα. Μπορεί να εκφράζουν ανησυχίες για προβλήματα διαχείρισης, από συγκρούσεις με γείτονες έως μη καταβολή ενοικίων.
- ο Ετοιμότητα για την παροχή υπηρεσιών διαχείρισης κατοικίας προς τους ιδιοκτήτες κοινωνικών κατοικιών π.χ. εγγυήσεις ότι το ενοίκιο θα καταβάλλεται κανονικά και ότι τυχόν προβλήματα - όπως συγκρούσεις με γείτονες - θα διαχειρίζονται από την υπηρεσία Housing First. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα κρίσιμο σε περιπτώσεις όπου ένας χρήστης της υπηρεσίας Housing First έχει αποβληθεί στο παρελθόν από κοινωνική κατοικία.
- ο Συμμετοχή σε συστήματα κατανομής κατοικιών που καλύπτουν πολλαπλούς ιδιοκτήτες κοινωνικών κατοικιών, όπου αυτά υφίστανται. Σε ορισμένες πόλεις ή περιφέρειες, όλοι οι κοινωνικοί ιδιοκτήτες μπορεί να είναι ενταγμένοι σε ένα κοινό σύστημα κατανομής, μέσω του οποίου οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν μία αίτηση, η οποία εξετάζεται ταυτόχρονα από όλους τους φορείς. Οι χρήστες της υπηρεσίας Housing First μπορεί να χρειάζονται υποστήριξη για τη χρήση αυτών των συστημάτων, τα οποία ενδέχεται να είναι διαδικτυακά.
- ο Σύναψη πρωτοκόλλου συνεργασίας ή συμφωνίας που εξασφαλίζει έναν ελάχιστο αριθμό κατάλληλων κατοικιών ετησίως. Για παράδειγμα, ένας ιδιοκτήτης κοινωνικών κατοικιών, μπορεί να συμφωνήσει να διαθέσει το 5% των κενών κατοικιών του σε χρήστες της υπηρεσίας Housing First, για μια περίοδο τριών ετών. Στην περίπτωση μεγάλων παρόχων κοινωνικής κατοικίας, όπως ένας δήμος ή μια ΜΚΟ που διαχειρίζεται το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνικής κατοικίας σε μια πόλη, το ποσοστό μπορεί να είναι χαμηλότερο.
- ο Καθιέρωση επίσημης συμφωνίας ώστε οι χρήστες της υπηρεσίας Housing First να λαμβάνουν πρόσθετη μοριοδότηση ή προτεραιότητα στα συστήματα κατανομής κοινωνικής κατοικίας. Αυτό μπορεί να ισχύει είτε για ένα μόνο φορέα, είτε για συστήματα επιλογής που καλύπτουν πολλούς κοινωνικούς ιδιοκτήτες.

109 Pleace, N., Teller, N. and Quilgars, D. (2011) Social Housing Allocation and Homelessness. Brussels: FEANTSA - http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/feantsa_eoh-studies_v1_12-2011.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

Αξιολόγηση του Housing First

5.1. Η σημασία των αποδεικτικών στοιχείων

Η τεκμηρίωση υπήρξε θεμελιώδης για την ανάπτυξη του Housing First. Μέσω της συλλογής ποιοτικών δεδομένων, το Housing First απέκτησε επιρροή στις πολιτικές συζητήσεις για την αστεγία στη Βόρεια Αμερική και κατόρθωσε να προσελκύσει και να διατηρήσει τη χρηματοδότηση. Στην Ευρώπη, τα πρώτα στοιχεία για **το Housing First δείχνουν ότι μπορεί να λειτουργήσει σε ένα ευρύ φάσμα χωρών με σημαντικές διαφορές στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας**, στα συστήματα στέγασης, στον πολιτισμό και στα επίπεδα οικονομικής ευημερίας. Όπως φαίνεται στο Παράρτημα, οι αξιολογήσεις του Housing First αναφέρουν επιτυχίες σε χώρες τόσο διαφορετικές όσο η Δανία, η Αγγλία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Σκωτία και η Ισπανία.

Υπάρχουν πολλά οφέλη από την αξιολόγηση των υπηρεσιών Housing First:

- ο **Η ισχυρή τεκμηρίωση υπήρξε θεμελιώδους σημασίας για την πειθώ κυβερνήσεων, φιλανθρωπικών οργανισμών και παρόχων υπηρεσιών για τους αστέγους, προκειμένου να εξετάσουν τη χρήση του Housing First.** Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση των ΗΠΑ θεωρεί το Housing First ως μοντέλο υπηρεσίας αποδεδειγμένης αποτελεσματικότητας¹¹⁰ και οι συστηματικές αξιολογήσεις συνέβαλαν ώστε το Housing First να αποτελέσει βασικό στοιχείο των στρατηγικών για την αστεγία στον Καναδά και τη Γαλλία. Η αξιολόγηση υπήρξε κρίσιμη για την προώθηση της ιδέας του Housing First, αποδεικνύοντας ότι λειτουργεί και πως μπορεί να είναι οικονομικά αποδοτικό. Ωστόσο, οι αξιολογήσεις του Housing First πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας και να συγκρίνουν την προσέγγιση Housing First σε σχέση με τις υφιστάμενες υπηρεσίες, ώστε τα ευρήματα να είναι πειστικά.
- ο Η συστηματική και προσεκτική μέτρηση των αποτελεσμάτων επιτρέπει στην υπηρεσία Housing First να αξιολογήσει την απόδοσή της. Η ποιοτική αξιολόγηση επιτρέπει την αναγνώριση τυχόν περιορισμών στην παρεχόμενη στήριξη ή στη στέγαση και συμβάλλει στη βελτίωσή τους.
- ο Η αξιολόγηση που καταγράφει καλή απόδοση μπορεί να βοηθήσει στην εξασφάλιση της χρηματοδότησης των υπηρεσιών Housing First και στην υποστήριξη της επέκτασής τους.
- ο Η αξιολόγηση αποτελεί το κύριο εργαλείο μέσω του οποίου μπορούν να αντληθούν καλές πρακτικές και σημαντικά διδάγματα σχετικά με την εφαρμογή του Housing First. Η διενέργεια και η κοινοποίηση αξιολογήσεων μπορεί να αποδειχθεί πολύ χρήσιμη για όλους όσοι εμπλέκονται στην ανάπτυξη και παροχή υπηρεσιών Housing First.

Η αξιολόγηση περιλαμβάνει τόσο ευκαιρίες όσο και κινδύνους. Πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο συλλογής των πληροφοριών σχετικά με την απόδοση, γιατί μια κακώς σχεδιασμένη ή ανεπαρκώς υλοποιημένη αξιολόγηση μπορεί να υπονομεύσει το κύρος μιας υπηρεσίας Housing First ή ακόμη και του ίδιου του μοντέλου. Οποιοσ διενεργεί αξιολόγηση του Housing First πρέπει να έχει επίγνωση ότι, εφόσον η αξιολόγηση πραγματοποιείται σωστά, δεν πρόκειται να παρουσιάσει την υπηρεσία ως τέλεια. Θα υπάρχουν - τουλάχιστον - μικρά ζητήματα που απαιτούν προσοχή. Αν και τα ποσοστά εξόδου από την αστεγία μέσω του Housing First είναι, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, σημαντικά υψηλότερα από αυτά των περισσότερων άλλων υπηρεσιών για την αστεγία, το Housing First δεν είναι πανάκεια και δεν θα λειτουργήσει για όλους και σε κάθε περίπτωση.

Η τεκμηρίωση μπορεί ασφαλώς να στηρίζει το Housing First. Στην πραγματικότητα, μπορεί να αποδειχθεί καθοριστική για την προώθηση της ιδέας και για τη διασφάλιση σταθερής χρηματοδότησης των υπηρεσιών. Η χρήση ποιοτικής τεκμηρίωσης υπήρξε θεμελιώδης στην επιτυχή προώθηση του Housing First στη Βόρεια Αμερική. Ωστόσο, η συλλογή αποδείξεων ενέχει και κινδύνους, καθώς μπορεί να αναδείξει αδυναμίες, εκτός από επιτυχίες. Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι, ενώ οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, τα κοινωφελή ιδρύματα και οι κυβερνήσεις δεν αναμένουν τέλεια αποτελέσματα από το Housing First, ενδέχεται να μην πεισθούν ούτε από πολύ θετικά ευρήματα, ακόμη και όταν η απόδοση της υπηρεσίας είναι εξαιρετική.

¹¹⁰ Tsemberis, S. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction. Minnesota: Hazelden.

5.2. Αξιολόγηση διαδικασίας και αποτελεσματικότητας

5.2.1. Αξιολόγηση διαδικασίας

Η αξιολόγηση διαδικασίας αναφέρεται στη διερεύνηση του τρόπου λειτουργίας μιας υπηρεσίας. Αυτό σημαίνει κατανόηση της φιλοσοφίας του Housing First. Η διασφάλιση ότι έχει πλήρως κατανοηθεί ο σχεδιασμός μιας υπηρεσίας Housing First, δηλαδή το πώς υποτίθεται ότι πρέπει να λειτουργεί η υπηρεσία, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό πρώτο βήμα στην αξιολόγηση. Ένα βασικό μέτρο εδώ είναι το επίπεδο πιστότητας (fidelity) στο αρχικό μοντέλο του Housing First. Ο όρος «πιστότητα» αναφέρεται στις βασικές αρχές του Housing First και στις επιχειρησιακές λεπτομέρειες του επιτυχημένου αρχικού μοντέλου.

5.2.2. Πιστότητα (Fidelity)

Η αποτίμηση της πιστότητας αποτελεί το σημείο εκκίνησης κάθε αξιολόγησης μιας υπηρεσίας Housing First. Η πιστότητα αναφέρεται στο πόσο πιστά ακολουθεί μια υπηρεσία τις βασικές αρχές του Housing First (βλ. Κεφάλαιο 2). Εάν μια υπηρεσία δεν ακολουθεί αυτές τις αρχές, δεν πρέπει να θεωρείται Housing First και δεν πρέπει να αξιολογείται ως τέτοια.

Η μέτρηση της πιστότητας μπορεί επίσης να περιγραφεί ως έλεγχος για μετατόπιση παραδείγματος ή μοντέλου (paradigm/model drift), που αποτελεί θεμελιώδη αρχή κάθε αξιολόγησης υπηρεσίας. Αυτό σημαίνει διασφάλιση ότι η υπηρεσία Housing First που αξιολογείται, βρίσκεται κοντά στον αρχικό σχεδιασμό και δεν έχει απομακρυνθεί από τις βασικές αρχές ή δεν ήταν ποτέ ευθυγραμμισμένη με αυτές. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης, αυτό είναι πολύ σημαντικό, επειδή επιτρέπει στους αξιολογητές και σε όσους διαβάζουν τα αποτελέσματα μιας αξιολόγησης να γνωρίζουν αν μια επιτυχημένη υπηρεσία Housing First, ή μια υπηρεσία με προβλήματα, διαθέτει υψηλό ή χαμηλό επίπεδο πιστότητας. Αυτό είναι κρίσιμο διότι τόσο η επιτυχία όσο και η αποτυχία μπορεί να επηρεάζονται έντονα από την πιστότητα και είναι σημαντικό να κατανοείται αν, για παράδειγμα, τα πενιχρά αποτελέσματα μιας συγκεκριμένης υπηρεσίας οφείλονται στη χαμηλή πιστότητα. Τα διαθέσιμα στοιχεία από την Ευρώπη μέχρι στιγμής δείχνουν ότι η επιτυχία στο Housing First συνδέεται με το υψηλό επίπεδο πιστότητας στις βασικές αρχές¹¹¹. Υπηρεσίες Housing First που εφαρμόζουν τις βασικές αρχές - παρότι λειτουργούν σε ευρωπαϊκές χώρες με συχνά πολύ διαφορετικά συστήματα πρόνοιας, υγείας, στέγασης και καταπολέμησης της έλλειψης στέγης - έχουν επιτύχει καλά αποτελέσματα ως προς τον τερματισμό της αστεγίας (βλ. Κεφάλαιο 1).

Οι έλεγχοι πιστότητας (fidelity tests) εφαρμόζονται ήδη στη Βόρεια Αμερική, ενώ παράλληλα αναπτύσσονται για ευρύτερη χρήση στην Ευρώπη και έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούνται και σε επιμέρους ευρωπαϊκές χώρες. Οι λειτουργικές λεπτομέρειες μπορεί να διαφέρουν, π.χ. αν χρησιμοποιείται κοινωνική κατοικία ή όχι, ή αν μια υπηρεσία απασχολεί ενσωματωμένη διεπιστημονική ομάδα, εντατική διαχείριση περίπτωσης ή συνδυασμό υποστήριξης (βλ. Κεφάλαιο 3 και Κεφάλαιο 4). Επιπλέον, οι λειτουργικές λεπτομέρειες ενδέχεται να χρειαστεί να προσαρμοστούν ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές στο πλαίσιο μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, όπως οι διαφορές στα συστήματα υγείας, πρόνοιας και στέγασης. Ωστόσο, η συμμόρφωση με τις βασικές αρχές του Housing First δεν μπορεί να διαφοροποιείται εάν μια υπηρεσία θέλει να θεωρείται υψηλής πιστότητας.

Παραδείγματα εργαλείων αξιολόγησης πιστότητας Housing First περιλαμβάνουν:

- Τη κλίμακα πιστότητας Pathways to Housing First¹¹²
- Τη μέθοδο πιστότητας του καναδικού προγράμματος At Home/Chez Soi¹¹³
- Τη μέθοδο Full Service Partnership (FSP)¹¹⁴.

¹¹¹ Pleace, N. and Bretherton, J. (2013) The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness. *European Journal of Homelessness*, 7(2), 21-41 <http://housingfirstguide.eu/website/the-case-for-housing-first-in-the-european-union-a-critical-evaluation-of-concerns-about-effectiveness/>

¹¹² http://www.housingfirsttoolkit.ca/sites/default/files/Revised_HF_Self-Assessment_Survey_12-23-13.pdf

¹¹³ <http://www.housingfirsttoolkit.ca/sites/default/files/AtHomeFidelityScale.pdf>

¹¹⁴ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4097835>

5.2.3. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας εστιάζει σε όσα πετυχαίνει μια υπηρεσία Housing First. Αυτή η πτυχή της αξιολόγησης περιλαμβάνει την πρόοδο που σημειώνει η υπηρεσία ως προς την επίτευξη των αποτελεσμάτων για τα οποία έχει σχεδιαστεί. Είναι επίσης σημαντικό, στο πλαίσιο μιας αξιολόγησης, να αποτυπωθούν οι απόψεις των χρηστών της υπηρεσίας Housing First για το ίδιο το μοντέλο.

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ξεκινά με τη διερεύνηση του τρόπου παροχής της υπηρεσίας Housing First. Πέρα από την κατανόηση της δομής της υπηρεσίας και την παρατήρηση του τρόπου λειτουργίας της, η διαδικασία περιλαμβάνει και την αποτύπωση του εύρους των συνεργαζόμενων φορέων, του τρόπου χρηματοδότησης της υπηρεσίας και της δομής και λειτουργίας των δικτύων στα οποία βασίζεται. Για να γίνει κατανοητή η αποτελεσματικότητα μιας υπηρεσίας Housing First, είναι πολύ σημαντικό να κατανοηθεί πώς έχει σχεδιαστεί και πώς λειτουργεί. Αυτό περιλαμβάνει τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η υπηρεσία θέτει τις προτεραιότητές της, των στόχων που επιδιώκει να επιτύχει και των ρόλων του προσωπικού που στελεχώνει την υπηρεσία.

Αφού αξιολογηθεί η πιστότητα (fidelity), η αξιολόγηση πρέπει να διερευνήσει τα αποτελέσματα που έχει στόχο να επιτύχει η υπηρεσία Housing First. Αυτό σημαίνει να εξεταστεί αν η υπηρεσία πετυχαίνει όσα υποτίθεται ότι πρέπει να πετυχαίνει, τόσο ως προς τα αποτελέσματα όσο και ως προς τις απόψεις των ανθρώπων που τη χρησιμοποιούν.

Η αποτίμηση της αποτελεσματικότητας μιας υπηρεσίας Housing First στηρίζεται σε ένα σύνολο διαφορετικών παραγόντων:

- Την προώθηση της διατήρησης της στέγασης και την εξασφάλιση μιας σταθερής εξόδου από την αστεγία. (Αυτό αναφέρεται και ως "housing retention".)
- Τη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας των χρηστών της υπηρεσίας Housing First.
- Τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης των χρηστών της υπηρεσίας Housing First.
- Την αποδοτικότητα κόστους (cost-effectiveness) του Housing First.

5.3. Μέτρηση

5.3.1. Χρήση επικυρωμένων δεικτών

Οι επικυρωμένοι δείκτες είναι ερωτήσεις που έχουν επανειλημμένα δοκιμαστεί και έχει διαπιστωθεί ότι παράγουν σταθερά αποτελέσματα. Οι επικυρωμένοι δείκτες μπορούν να ενισχύσουν την ποιότητα μιας αξιολόγησης και να διασφαλίσουν ότι τα αποτελέσματα είναι αξιόπιστα. Οι επικυρωμένοι δείκτες μπορεί να περιλαμβάνουν:

- ο Επικυρωμένες ερωτήσεις σχετικά με την ψυχική και σωματική υγεία.
- ο Επικυρωμένες ερωτήσεις σχετικά με την ποιότητα.
- ο Επικυρωμένες ερωτήσεις σχετικά με την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική υποστήριξη.

Ορισμένοι επικυρωμένοι δείκτες χρησιμοποιούνται ευρέως σε εθνικό επίπεδο, ενώ υπάρχουν και παραδείγματα εργαλείων που χρησιμοποιούνται διεθνώς. Μερικά ενδεικτικά παραδείγματα επικυρωμένων εργαλείων είναι:

- ο Οι δείκτες SF-12¹¹⁵ και SF-36¹¹⁶ για την υγεία και την ευημερία.
- ο Συνέντευξη του Lehman για την ποιότητα ζωής¹¹⁷ (QoLI).
- ο Ο δείκτης Quality-Adjusted Life Years (QALYs) που χρησιμοποιείται στην Οικονομία της Υγείας.
- ο Ο Πίνακας Αυτοδυναμίας (Self-Sufficiency Matrix – SSM¹¹⁸, ο οποίος αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ και προσαρμόστηκε για χρήση στην Ολλανδία.
- ο Η κλίμακα SAMSHA (Substance Abuse and Mental Health Services Administration)¹¹⁹.

5.3.2. Βασικά ερωτήματα για την αξιολόγηση

Το Housing First έχει τρεις αλληλένδετους στόχους (βλ. Κεφάλαιο 2):

- ο **Προώθηση της διατήρησης της στέγασης και μόνιμης εξόδου από την αστεγία** (γνωστό και ως διατήρηση της κατοικίας).
- ο **Ενίσχυση της υγείας και της ευημερίας** των χρηστών υπηρεσιών Housing First, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει:
 - ο Τη βελτίωση της ψυχικής υγείας.
 - ο Την ενδυνάμωση της σωματικής υγείας.
 - ο Τη διαχείριση περιοριστικών ασθενειών και αναπηριών.
 - ο Τη μείωση ή καλύτερη διαχείριση της χρήσης ναρκωτικών και αλκοόλ, σε περιπτώσεις όπου αυτή έχει δημιουργήσει προβλήματα.
- ο **Βελτίωση της κοινωνικής ενσωμάτωσης** των χρηστών υπηρεσιών Housing First, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει:
 - ο Την ενίσχυση της κοινωνικής υποστήριξης και της αυτοεκτίμησης.
 - ο Την ενεργότερη συμμετοχή στην κοινοτική και πολιτική ζωή.
 - ο Την εμπλοκή σε δομημένες, δημιουργικές ή παραγωγικές δραστηριότητες, καθώς και την προώθηση της οικονομικής ένταξης.
 - ο Την υποστήριξη σε περιπτώσεις παραβατικής συμπεριφοράς χαμηλής έντασης ή αντικοινωνικής συμπεριφοράς, όταν αυτή έχει παρουσιαστεί.

115 Το ερωτηματολόγιο υγείας SF-12 διατίθεται στη διεύθυνση: <https://www.hss.edu/physician-files/huang/SF12-RCH.pdf>

116 Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.shcdenver.com/Portals/902/web-content/files/JamesGenuario/JG-health%20questionnaire.pdf>

117 Pleave, N. with Wallace, A. (2011) Demonstrating the Effectiveness of Housing Support Services for People with Mental Health Problems: A Review. London: National Housing Federation

118 Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.selfsufficiencymatrix.org/zrm-int.aspx>

119 Pleave, N. with Wallace, A. (2011) Demonstrating the Effectiveness of Housing Support Services for People with Mental Health Problems: A Review. London: National Housing Federation. Vide supra

- ο **Η οικονομική αποδοτικότητα του Housing First**, η οποία έχει δύο διαστάσεις:
 - ο Την οικονομική αποδοτικότητα του Housing First σε σύγκριση με άλλες υπηρεσίες για την άστεγία.
 - ο Τις αντισταθμίσεις κόστους, δηλαδή τις εξοικονομήσεις που μπορεί δυνητικά να προκύψουν για άλλες υπηρεσίες ως αποτέλεσμα του Housing First. Για παράδειγμα, το Housing First μπορεί να μειώσει τις δαπάνες στον τομέα της υγείας, καθώς αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο οι μακροχρόνια άστεγοι κάνουν χρήση των ιατρικών υπηρεσιών, οδηγώντας σε μείωση της συνολικής χρήσης τους.

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του Housing First επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς στόχους. Η επιτυχία του μοντέλου βασίζεται στην επίτευξη όσο το δυνατόν περισσότερων θετικών αποτελεσμάτων για κάθε μεμονωμένο χρήστη της υπηρεσίας. Η διατήρηση της στέγασης αποτελεί σημαντικό επίτευγμα, όμως χάνει την αξία της εάν συνοδεύεται από απομόνωση, ανία, αίσθημα στιγματισμού ή έλλειψη βελτίωσης στην υγεία και την ευημερία. Αντίστοιχα, η ενίσχυση της κοινωνικής υποστήριξης είναι θετική, αλλά δεν αρκεί από μόνη της αν ο χρήστης της υπηρεσίας δεν καταφέρει να διατηρήσει τη στέγασή του.

Η συνολική αποτελεσματικότητα του Housing First εξαρτάται από την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων σε διάφορους τομείς, όπως η στέγαση, η υγεία, η ευημερία και η κοινωνική ενσωμάτωση. Όταν σημειώνονται επιτυχίες, είναι σημαντικό να ερμηνεύονται μέσα από το πρίσμα της συνολικής ευημερίας και της ατομικής κατάστασης κάθε χρήστη της υπηρεσίας Housing First.

Οι αξιολογήσεις του Housing First ενδέχεται επίσης να πρέπει να περιλαμβάνουν μια εκτίμηση της οικονομικής αποδοτικότητας. Αυτό το στοιχείο της αξιολόγησης εξετάζει τη σχετική οικονομική αποδοτικότητα του Housing First σε σύγκριση με άλλα μοντέλα υπηρεσιών για την αστεγία. Η αξιολόγηση της οικονομικής αποδοτικότητας μπορεί, επίσης, να περιλαμβάνει την εκτίμηση του κατά πόσον το Housing First δημιουργεί ευρύτερες εξοικονομήσεις στις δημόσιες δαπάνες.

5.3.3. Διατήρηση της στέγασης

Η διατήρηση της στέγας μπορεί να μετρηθεί με τρεις βασικούς τρόπους:

- ο **Διάρκεια διαμονής του χρήστη της υπηρεσίας Housing First στο ίδιο σπίτι.** Αυτή η προσέγγιση έχει ορισμένα πλεονεκτήματα:

- Πρόκειται για ένα απλό μέτρο που είναι άμεσα κατανοητό. Εάν ένας χρήστης της υπηρεσίας Housing First ζει στο σπίτι του για ένα χρόνο, αυτό αποτελεί σαφή ένδειξη της διατήρησης της στέγασης.
- Το μέτρο δίνει μια ιδέα της σταθερότητας της στέγασης, δηλαδή αν οι χρήστες των υπηρεσιών “Στέγαση Πρώτα” παραμένουν συνήθως στο πρώτο διαμέρισμα στο οποίο στεγάζονται για ένα χρόνο ή περισσότερο, αυτό δείχνει ότι η στέγαση διατηρείται πολύ αποτελεσματικά.
- ο **Χρόνος διαμονής σε διαμέρισμα σε σύγκριση με τον χρόνο που κάποιος περνά τη νύχτα σε άλλες συνθήκες..**
 - Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει την παρακολούθηση του πού διανυκτερεύει ο χρήστης της υπηρεσίας Housing First, καταγράφοντας τυχόν αλλαγές με την πάροδο του χρόνου. Για παράδειγμα, αν κάποιος διέμενε στον δρόμο τρεις νύχτες την εβδομάδα πριν ενταχθεί στην υπηρεσία και πλέον οι διανυκτερεύσεις στον δρόμο έχουν μειωθεί σε μία ή δύο τον μήνα, αυτό συνιστά σαφές όφελος.
 - Ωστόσο, τα δεδομένα αυτά μπορεί να είναι δύσκολο να ερμηνευτούν αν δεν καταγράφονται με ακρίβεια. Είναι σημαντικό να διευκρινίζεται αν οι διανυκτερεύσεις πραγματοποιούνται στο ίδιο διαμέρισμα, καθώς και οι λόγοι για τους οποίους ενδέχεται κάποιος να απουσιάζει από το σπίτι του για ορισμένα βράδια.
- ο **Αντιλήψεις των χρηστών σχετικά με τα σπίτια τους.** Αυτή η προσέγγιση:
 - Επιτρέπει την αποτύπωση του πώς βιώνει ο χρήστης της υπηρεσίας Housing First το σπίτι του και του βαθμού στον οποίο αισθάνεται ότι έχει εγκατασταθεί σε αυτό.
 - Εξετάζει την επιτυχία της στέγασης με μια ευρύτερη έννοια, όπως:
 - › αν κάποιος αισθάνεται ασφαλής στο σπίτι του,
 - › αν το σπίτι του είναι οικονομικά προσιτό,
 - › αν το σπίτι του διαθέτει όλες τις εγκαταστάσεις που χρειάζεται,
 - › το αν το σπίτι πληροί αποδεκτά πρότυπα (π.χ. δεν έχει υγρασία, είναι σε καλή κατάσταση, έχει επαρκή χώρο),
 - › τις απόψεις για τη γειτονιά στην οποία βρίσκεται το σπίτι,
 - › το πόσο ικανοποιημένος/η είναι ο χρήστης της υπηρεσίας από το σπίτι του.

5.3.4. Υγεία και ευημερία

Υπάρχουν τρεις τρόποι μέτρησης της υγείας και της ευημερίας:

- ο **Χρήση πολύ βασικών μετρήσεων** που βασίζονται στην κρίση των ίδιων των ατόμων σχετικά με την κατάσταση της υγείας τους και το αν υπάρχουν αλλαγές στη χρήση ναρκωτικών/αλκοόλ (όπου αυτό είναι σχετικό).
 - Η χρήση βασικών μετρήσεων για το αν κάποιος αισθάνεται ότι βελτιώνεται ή χειροτερεύει, όσον αφορά στη σωματική του υγεία, στην ψυχική του υγεία και στη χρήση ναρκωτικών/αλκοόλ, είναι πολύ απλή.
 - Οι απαντήσεις θα είναι υποκειμενικές, δηλαδή θα επηρεάζονται από την άποψη του ατόμου για την υγεία και την ευημερία του, η οποία μπορεί να είναι πιο θετική ή πιο αρνητική από την άποψη ενός επαγγελματία υγείας.
 - Οι απαντήσεις δεν μπορούν να συγκριθούν συστηματικά, επειδή οι πληροφορίες που συλλέγονται δεν είναι συνεπείς (οι χρήστες των υπηρεσιών Housing First δεν ερμηνεύουν όλοι την υγεία και την ευημερία τους με τον ίδιο τρόπο).
- ο **Χρήση επικυρωμένων μέτρων υγείας και ευημερίας.** Ένα επικυρωμένο μέτρο είναι ένα μέτρο που έχει δοκιμαστεί επανειλημμένα και έχει βρεθεί ότι είναι ακριβές στην καταγραφή της υγείας και της ευημερίας. Ένα παράδειγμα είναι το ερωτηματολόγιο υγείας SF-12, το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως σε έρευνες και στατιστικές έρευνες, το οποίο καθορίζει βασικές πληροφορίες για τη σωματική και ψυχική υγεία. Αυτή η προσέγγιση:

- Επιτρέπει τη συλλογή δεδομένων που μπορούν να συγκριθούν με την πάροδο του χρόνου και μεταξύ των χρηστών υπηρεσιών Housing First, επειδή οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις λαμβάνουν χώρα εντός ενός σαφώς καθορισμένου και συνεκτικού πλαισίου.
- Συλλέγει δεδομένα που ενδέχεται να ασκούν μεγαλύτερη επιρροή σε εξωτερικά ακροατήρια ή φορείς, καθώς βασίζονται σε αναγνωρισμένα και δοκιμασμένα πρότυπα μέτρησης.
- Η εφαρμογή της θα είναι πιο σύνθετη και δαπανηρή από τη χρήση απλών ερωτήσεων για την υγεία.
- ο **Ανάθεση της αξιολόγησης της υγείας και της ευημερίας σε εξωτερικούς φορείς.** Ιατρικές ομάδες και ψυχίατροι μπορούν να εμπλακούν για να παρακολουθούν την πορεία της υγείας και της ευημερίας των χρηστών υπηρεσιών Housing First σε βάθος χρόνου. Αν και αυτό μπορεί να προσφέρει δεδομένα που λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από εξωτερικούς φορείς, ενδέχεται να είναι δύσκολο να εξασφαλιστεί η απαραίτητη χρηματοδότηση.

5.3.5. Κοινωνική ενσωμάτωση

Από ορισμένες απόψεις, η κοινωνική ενσωμάτωση είναι το δυσκολότερο από τα διάφορα αποτελέσματα που μπορούν να μετρηθούν :

- ο Η κοινωνική υποστήριξη, η συμμετοχή στην κοινότητα και την πολιτική ζωή και η φύση και η έκταση της δομημένης δραστηριότητας είναι πολύ **υποκειμενικές**. Όταν δύο άτομα λαμβάνουν τα ίδια επίπεδα κοινωνικής υποστήριξης, το ένα μπορεί να αναφέρει ότι είναι απομονωμένο και βαριέται, ενώ το άλλο μπορεί να αισθάνεται υποστηριζόμενο και ευτυχισμένο.
- ο Η κοινωνική ενσωμάτωση **μπορεί να ερμηνευθεί με διαφορετικούς τρόπους** για διαφορετικές ομάδες . Στην Ευρώπη είναι αρκετά σύνηθες να μιλάμε για την έλλειψη "κοινότητας" στις φτωχές περιοχές ως κοινωνικό πρόβλημα, αλλά να μην θεωρούμε την έλλειψη "κοινότητας" στις πλούσιες περιοχές ως κοινωνικό πρόβλημα. Είναι σημαντικό να μην επιβάλλεται ένα ιδανικό για το τι σημαίνει να είναι κανείς "πολίτης" στους ανθρώπους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Housing First όταν στην πράξη οι περισσότεροι πολίτες δεν ανταποκρίνονται σε αυτό το πρότυπο.
- ο Υπάρχουν επικυρωμένες μετρήσεις της κοινωνικής υποστήριξης, αλλά αυτός είναι ένας τομέας όπου **η ποιοτική μέτρηση των αποτελεσμάτων**, δηλαδή η συζήτηση με τους χρήστες των υπηρεσιών Housing First για τη ζωή τους και το επίπεδο κοινωνικής ενσωμάτωσης, **μπορεί να είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος** συλλογής πληροφοριών.
- ο Η μέτρηση της κοινωνικής ένταξης πρέπει να **λαμβάνει υπόψη τις άλλες ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες** των χρηστών των υπηρεσιών Housing First. Εάν πολλά άτομα που χρησιμοποιούν μια υπηρεσία Housing First έχουν χρόνιες, περιοριστικές ασθένειες, αυτό θα επηρεάσει την επιτυχία που μπορεί να επιτευχθεί με την οικονομική ένταξη.

Οι μετρήσεις της κοινωνικής ένταξης μπορεί να περιλαμβάνουν τα εξής:

- ο **Κοινωνική υποστήριξη**
 - Είναι ο χρήστης σε επαφή με την οικογένειά του;
 - Είναι ο χρήστης σε επαφή με φίλους;
 - Έχει σύντροφο;
 - Έχει υποστήριξη αυτοεκτίμησης, δηλαδή την αίσθηση ότι εκτιμάται από τους άλλους, και ποιο είναι το επίπεδο της αυτοεκτίμησής του;
 - Έχει πρόσβαση σε εργαλειακή (πρακτική) υποστήριξη από φίλους, οικογένεια ή/και σύντροφο;
 - Έχει επαρκή κοινωνική συντροφιά;
 - Υπάρχουν άτομα που μπορούν να ζητήσει συμβουλές ή/και να μιλήσει;
- ο **Συμμετοχή στην κοινότητα και στα κοινά**
 - Συμμετέχει ο χρήστης της υπηρεσίας Housing First σε εκδηλώσεις της κοινότητας;
 - Πώς είναι οι σχέσεις με τους γείτονες;
 - Κοινωνικοποιείται εντός της κοινότητας του;

- Συμμετέχει σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης που επικεντρώνονται στην κοινότητα του;
- Ψηφίζει;
- Εργάζεται εθελοντικά στην κοινότητα του;
- ο **Δομημένη δραστηριότητα και αμειβόμενη εργασία**
 - Συμμετέχει ένας χρήστης υπηρεσιών Housing First σε δημιουργικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες που αφορούν τις παραστατικές τέχνες;
 - Βρίσκεται σε διαδικασία εκπαίδευσης ή κατάρτισης;
 - Είναι εθελοντής (με οποιαδήποτε ιδιότητα);
 - Συμμετέχει σε πρόγραμμα πρακτικής άσκησης/εργασιακής εμπειρίας;
 - Έχει αμειβόμενη εργασία;

5.3.6. Αποδοτικότητα Κόστους

Η μέτρηση της αποδοτικότητας κόστους των υπηρεσιών Housing First βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην πρόσβαση σε ποιοτικά και λεπτομερή δεδομένα. Είναι δυνατόν να παραχθούν εκτιμήσεις αποδοτικότητας κόστους, αλλά αυτές έχουν λιγότερη βαρύτητα σε σύγκριση με τις λεπτομερείς πληροφορίες που δείχνουν με σαφήνεια ότι το Housing First παρέχει αποτελεσματικές υπηρεσίες. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ανάλυση κόστους-οφέλους αποτελεί μια διακριτή, ιδιαίτερα λεπτομερή και σύνθετη μορφή οικονομικής αξιολόγησης, η οποία δεν πρέπει να συγχέεται με την αξιολόγηση της αποδοτικότητας κόστους. Υπάρχουν δύο βασικές δοκιμασίες αποδοτικότητας κόστους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το Housing First ή άλλες υπηρεσίες για την αστεγία¹²⁰:

- ο Επιτυγχάνει το Housing First καλύτερα αποτελέσματα από τις υφιστάμενες υπηρεσίες για την αστεγία με το ίδιο επίπεδο δαπάνης ή/και με χαμηλότερο επίπεδο δαπάνης;
- ο Παράγει το Housing First αντισταθμίσεις κόστους¹²¹, δηλαδή μειώσεις στις δαπάνες για άλλες υπηρεσίες δημόσιας χρηματοδότησης; Για παράδειγμα, τερματίζοντας τη μακροχρόνια και επαναλαμβανόμενη αστεγία, το Housing First μπορεί να επιφέρει οικονομίες για τις υπηρεσίες έκτακτης υγειονομικής περίθαλψης, τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, τις υπηρεσίες για χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ, το ποινικό σύστημα, τα συστήματα πρόνοιας και άλλες υπηρεσίες για την αστεγία. Είναι σημαντικό να διερευνηθεί κατά πόσο αυτές οι οικονομίες είναι εφικτές, δηλαδή αν οι μειώσεις στη μακροχρόνια και επαναλαμβανόμενη αστεγία που επιτυγχάνονται μέσω του Housing First επιτρέπουν πραγματικά στις δημόσια χρηματοδοτούμενες υπηρεσίες να μειώσουν τις δαπάνες τους.

5.4. Μεθοδολογία μέτρησης

5.4.1. Σχεδιασμός μιας αξιολόγησης

Κατά τον σχεδιασμό μιας αξιολόγησης, είναι χρήσιμο να εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους έχουν αξιολογηθεί άλλες υπηρεσίες ή προγράμματα Housing First (ή στρατηγικές που χρησιμοποιούν το Housing First), καθώς και να λαμβάνεται υπόψη οποιαδήποτε κριτική ασκήθηκε σε αυτές τις αξιολογήσεις. Το διαδίκτυο αποτελεί μια καλή πηγή πληροφοριών και εργαλεία όπως το Google Scholar μπορούν να προσφέρουν πρόσβαση σε αξιολογήσεις που έχουν ήδη διεξαχθεί, με ορισμένους πόρους διαθέσιμους δωρεάν. Μεγάλες αξιολογήσεις του Housing First, που συνήθως υποστηρίζονται από δημόσια χρηματοδοτούμενους οργανισμούς, παράγουν εκθέσεις που είναι ελεύθερα προσβάσιμες στο διαδίκτυο. Ορισμένες κατευθυντήριες οδηγίες αξιολόγησης διατίθενται επίσης στο Καναδικό Toolkit Housing First¹²².

¹²⁰ Pleace, N., Benjaminsen, L., Baptista, I. and Busch-Geertsema (2013) The Costs of Homelessness in Europe: An Assessment of the Current Evidence Base. Brussels: FEANTSA <http://housingfirstguide.eu/website/the-costs-of-homelessness-in-europe-an-assessment-of-the-current-evidence-base>

¹²¹ Ibid.

¹²² <http://www.housingfirsttoolkit.ca/evaluate>

Η αξιολόγηση μπορεί να είναι συγκριτική και να περιλαμβάνει πειραματικές μεθόδους ή τυχαιοποιημένες ελεγχόμενες δοκιμές (RCTs), στις οποίες παρακολουθούνται δύο ακριβώς αντίστοιχες ομάδες (ιδανικά τουλάχιστον 100 άτομα σε κάθε ομάδα). Η μία ομάδα χρησιμοποιεί υπηρεσίες Housing First και η άλλη υφιστάμενες υπηρεσίες για αστέγους. Κατά τη διάρκεια ενός έτους ή και περισσότερο, συγκρίνονται τα αποτελέσματα των δύο ομάδων. Αυτές οι συγκρίσεις είναι δαπανηρές, αλλά παράγουν υψηλής ποιότητας αποδείξεις εφόσον έχουν σχεδιαστεί με ακρίβεια. Τυχαιοποιημένες ελεγχόμενες δοκιμές χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση των προγραμμάτων Housing First στη Γαλλία και τον Καναδά και γενικά ανέφεραν πολύ θετικά αποτελέσματα (βλ. Κεφάλαιο 1).

Το Housing First έχει επίσης αξιολογηθεί μέσω ερευνών με ομάδες σύγκρισης (comparison group) ή με ημιπειραματικές έρευνες (quasi-experimental). Σε αυτές τις αξιολογήσεις συγκρίνεται μια ομάδα χρηστών της υπηρεσίας Housing First με μια άλλη που χρησιμοποιεί υφιστάμενες υπηρεσίες για αστέγους, ωστόσο οι ομάδες αυτές δεν είναι ακριβώς ισοδύναμες και συχνά είναι μικρότερου μεγέθους. Αυτού του είδους η αξιολόγηση μπορεί να έχει βαρύτητα, αλλά γενικά θεωρείται λιγότερο ακριβής.

Πολλές αξιολογήσεις του Housing First είναι παρατηρητικές, που σημαίνει ότι εξετάζουν τους ανθρώπους που χρησιμοποιούν μια υπηρεσία Housing First και αξιολογούν κατά πόσο η υπηρεσία αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την έλλειψη στέγης, βελτιώνει την υγεία και ευημερία τους και προάγει την κοινωνική ένταξη (π.χ. συμμετοχή στην κοινότητα, κοινωνική υποστήριξη από φίλους, οικογένεια και σύντροφο, βλ. 5.3). Αν και αυτή η προσέγγιση μπορεί να αποδώσει χρήσιμα και πειστικά στοιχεία, η απουσία άμεσης σύγκρισης με άλλες υπηρεσίες μπορεί να κάνει τα αποτελέσματα λιγότερο πειστικά συγκριτικά με εκείνα από RCTs ή ημιπειραματικές προσεγγίσεις.

Είναι πολύ σημαντικό να εξεταστούν προσεκτικά οι πόροι και οι στόχοι μιας αξιολόγησης. Αυτό περιλαμβάνει την ανάλυση του τι ακριβώς αξιολογείται, τα επιχειρήματα που μπορεί να υποστηριχθούν από τα αποτελέσματα, τον διαθέσιμο χρόνο και τα χρήματα, και τις πιθανές κριτικές που ενδέχεται να προκύψουν. Αν και τα RCTs συχνά θεωρούνται ως η «καλύτερη δυνατή» μορφή αξιολόγησης, μπορεί επίσης να αποτελέσουν αντικείμενο κριτικής, ειδικά αν εντοπιστούν προβλήματα στον σχεδιασμό ή ελλείψεις ακρίβειας. Ένα RCT δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί φθηνά και απαιτεί σημαντικούς πόρους για να είναι πειστικό. Αντίθετα, μια πολύ πιο οικονομική παρατηρητική αξιολόγηση, παρότι έχει περιορισμούς, μπορεί να είναι επίσης πολύ πειστική.

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι το ποιος θα είναι υπεύθυνος για την αξιολόγηση. Μια αξιολόγηση έχει λιγότερες πιθανότητες να θεωρηθεί αξιόπιστη εάν έχει παραχθεί από τον ίδιο τον πάροχο της υπηρεσίας Housing First, σε σχέση με μια αξιολόγηση που διεξήχθη από ανεξάρτητους ερευνητές. Αυτό δεν σημαίνει ότι μια εσωτερική αξιολόγηση (δηλαδή αξιολόγηση από τους ίδιους τους παρόχους της υπηρεσίας Housing First) δεν έχει αξία. Τα στοιχεία από μια ποιοτική εσωτερική αξιολόγηση μπορούν να έχουν επιρροή. Ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι μια εσωτερική αξιολόγηση είναι λιγότερο πιθανό να καταγράψει ή να αναφέρει προβλήματα, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε αμφισβήτηση των αποτελεσμάτων της.

Οι αξιολογήσεις πρέπει πάντα να περιλαμβάνουν ανατροφοδότηση από τους χρήστες υπηρεσιών Housing First. Η ενεργή συμμετοχή των χρηστών υπηρεσιών δίνει τη δυνατότητα να εντοπιστούν και να διορθωθούν τυχόν ελλείψεις στις υπηρεσίες Housing First. Παράλληλα, όταν το Housing First αποδίδει καλά, οι χρήστες έχουν λεπτομερή κατανόηση καλών πρακτικών που μπορούν να αξιοποιηθούν και να κοινοποιηθούν. Η εμπλοκή των χρηστών της υπηρεσίας στην αξιολόγηση είναι χρήσιμη για τους εξής λόγους:

- Οι άνθρωποι που βιώνουν την έλλειψη στέγης είναι ειδικόί βάσει εμπειρίας· κατανοούν καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον τις ανάγκες και την υποστήριξη που χρειάζονται. Οι απόψεις τους για το πόσο καλά λειτουργεί μια υπηρεσία Housing First είναι ουσιαστικό στοιχείο κάθε αξιολόγησης.

- Η άμεση εμπειρία ανθρώπων που χρησιμοποιούν το Housing First - όταν η υπηρεσία αποδίδει - αποτελεί ισχυρό επιχείρημα για την αποτελεσματικότητά του. Τα στατιστικά δεδομένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τεκμηρίωση της αποτελεσματικότητας, αλλά ο συνδυασμός θετικής εμπειρίας των χρηστών με ποσοτικά ευρήματα είναι ακόμη πιο ισχυρός.

Η χρήση **ποιοτικών μεθόδων**, δηλαδή η ανοικτή συζήτηση με χρήστες της υπηρεσίας ώστε να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους, είναι ο καλύτερος τρόπος για να αντληθεί γνώση από την εμπειρία τους. Είναι επίσης δυνατό να καταγραφούν απόψεις μέσω ποσοτικών ερωτηματολογίων, αλλά είναι σημαντικό τα ερωτηματολόγια να μην σχεδιάζονται αποκλειστικά από ερευνητές χωρίς καμία διαβούλευση με τους χρήστες, οι οποίοι πιθανότατα έχουν ουσιαστικές απόψεις για τα ερωτήματα που πρέπει να τεθούν.

Ο τρόπος διεξαγωγής μιας αξιολόγησης εξαρτάται από τους **ευρύτερους στόχους** του Housing First. Για παράδειγμα, εάν το Housing First εφαρμόζεται για πρώτη φορά σε μια χώρα, περιφέρεια ή δήμο, έχει νόημα να χρησιμοποιηθούν πειραματικές ή συγκριτικές μέθοδοι. Όταν εφαρμόζεται για πρώτη φορά, το Housing First πρέπει να δοκιμαστεί σε σύγκριση με υφιστάμενες υπηρεσίες για αστέγους. Ανάλογα με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης, το Housing First μπορεί να εφαρμοστεί σε ευρύτερη κλίμακα.

Εάν υπάρχουν ήδη επαρκή τεκμήρια, είτε από τοπική αξιολόγηση είτε από τη διεθνή βιβλιογραφία, μπορεί να αποφασιστεί ότι **δεν χρειάζεται συγκριτική αξιολόγηση**. Αντίθετα, η αξιολόγηση μπορεί να επικεντρωθεί στην παρακολούθηση των αποτελεσμάτων, ώστε να διασφαλιστεί ότι η υπηρεσία λειτουργεί όπως αναμένεται και να εντοπιστούν τυχόν προβλήματα.

Τέλος, η αξιολόγηση πρέπει να είναι **αναλογική**. Μια σχετικά δαπανηρή αξιολόγηση, όπως ένα RCT, είναι πρακτική μόνο όταν εξετάζεται ένα μεγάλο πρόγραμμα Housing First και όχι μία μόνο μικρή υπηρεσία. Αυτό συμβαίνει επειδή ένα αξιόπιστο RCT πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον 200 άτομα (100 που χρησιμοποιούν το Housing First και 100 που χρησιμοποιούν άλλες υπηρεσίες). Η συγκριτική αξιολόγηση μεμονωμένων υπηρεσιών μπορεί να είναι χρήσιμη, αλλά μικρής κλίμακας υπηρεσίες, π.χ. με 20 χρήστες, μπορούν επίσης να αξιολογηθούν με ημιπειραματικές ή παρατηρητικές προσεγγίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.

Housing First και ευρύτερη στρατηγική

6.1. Ο Στρατηγικός Ρόλος του Housing First

6.1.1. Ενσωμάτωση του Housing First στις στρατηγικές για την καταπολέμηση της έλλειψης στέγης

Η έρευνα δείχνει ότι η έλλειψη στέγης δεν πρέπει να θεωρείται απλώς αποτέλεσμα ατομικών επιλογών ή χρόνιων ψυχικών ασθενειών. Η αστεγία εμφανίζεται με πολλές μορφές στην Ευρώπη. Ορισμένες περιπτώσεις αστεγίας δεν σχετίζονται με ανθρώπους που κάνουν χρήση ουσιών, κάνουν υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ ή αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας, αλλά συνδέονται κυρίως με την οικονομική τους κατάσταση, τη γενικότερη έλλειψη ένταξης στην κοινότητα, την ανεπαρκή κοινωνική υποστήριξη και τις δυσκολίες πρόσβασης σε υπηρεσίες¹²³. Η αστεγία μπορεί επίσης να διαφέρει μεταξύ διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων. Για παράδειγμα, η αστεγία των γυναικών συνδέεται, πολύ συχνότερα, με την ανάγκη διαφυγής από ενδοοικογενειακή βία, σε σύγκριση με αυτή των ανδρών. Άστεγες γυναίκες ενδέχεται επίσης να αποφεύγουν κάποιες δομές υπηρεσιών για αστέγους και συχνά καταφεύγουν σε πρόσκαιρες σχέσεις, προκειμένου να εξασφαλίσουν προσωρινή στέγαση¹²⁴. Οι γυναίκες που βιώνουν έλλειψη στέγης ενδέχεται, επομένως, να χρειάζονται διαφορετικές υπηρεσίες από αυτές που προσφέρονται σε άστεγους άντρες. Ορισμένες ομάδες ανθρώπων που βιώνουν αστεγία, όπως έφηβοι με εμπειρία από συστήματα παιδικής προστασίας, άτομα που έχουν εκτίσει ποινές φυλάκισης ή βετεράνοι του στρατού, ενδέχεται επίσης να χρειάζονται εξειδικευμένες μορφές υποστήριξης.

Η πρόληψη και η μείωση της αστεγίας περιλαμβάνει ένα σύνολο πολιτικών και υπηρεσιών, όπως η ενίσχυση της πρόσβασης στη στέγαση, η προώθηση της ανάπτυξης νέας προστιθέμενης κατοικίας, η παροχή υπηρεσιών πρόληψης και ένα ευρύ φάσμα άλλων υποστηρικτικών υπηρεσιών. Ορισμένοι άνθρωποι που βιώνουν αστεγία μπορεί να χρειάζονται μόνο συμβουλευτική και ίσως κάποια βραχυπρόθεσμη υποστήριξη, ώστε να αποφευχθεί ή να τερματιστεί σύντομα η εμπειρία της αστεγίας. Άλλοι μπορεί να χρειάζονται υποστήριξη χαμηλής έντασης για μερικές εβδομάδες ή μήνες, ώστε να βρουν και να διατηρήσουν μια κατοικία. Κάποιοι ίσως χρειαστούν πιο εντατική υποστήριξη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, είτε για να βγουν από την κατάσταση αστεγίας είτε για να την αποφύγουν. Τα δεδομένα για την αστεγία στην Ευρώπη είναι συχνά περιορισμένα, ωστόσο υπάρχουν ενδείξεις ότι χώρες με ολοκληρωμένες στρατηγικές για την αστεγία και καλά συντονισμένες υπηρεσίες, όπως η Δανία και η Φινλανδία, παρουσιάζουν πολύ χαμηλά ποσοστά αστεγίας¹²⁵.

Κατευθυντήριες οδηγίες για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών για την αστεγία είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο της FEANTSA¹²⁶. Μια επισκόπηση της επιτυχημένης φινλανδικής στρατηγικής για την αστεγία δημοσιεύτηκε το 2015¹²⁷. Ένα ευρύ φάσμα συζητήσεων γύρω από τις στρατηγικές αστεγίας στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων περιγραφών και κριτικών αξιολογήσεων, είναι διαθέσιμο στο περιοδικό *European Journal of Homelessness*¹²⁸.

6.1.2. Το Housing First σε Συνδυασμό με Άλλες Υπηρεσίες

Το Housing First δεν έχει σχεδιαστεί για να λειτουργήσει ως λύση για όλες τις μορφές αστεγίας. Ούτε προορίζεται να λειτουργεί μεμονωμένα: απαιτεί υποστήριξη από τους τομείς της υγείας και της κοινωνικής εργασίας, καθώς και από άλλες υπηρεσίες για την αστεγία. Ως μέρος μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αστεγία, το Housing First συνεργάζεται με ανθρώπους που έχουν ήδη βρεθεί σε κατάσταση αστεγίας, παρά τις προσπάθειες πρόληψης, ή των οποίων οι ανάγκες δεν μπορούν να καλυφθούν μόνο με στέγαση ή με στέγαση και υπηρεσίες υποστήριξης χαμηλής έντασης.

123 Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E. and Pleace, N. (2010) Homelessness and Homeless Policies in Europe: Lessons from Research. Brussels, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. Vid. Note 91

124 Baptista, I. (2010) 'Women and Homelessness in Europe' in O'Sullivan, E., Busch-Geertsema, V., Quilgars, D. and Pleace, N. (eds.) Homelessness Research in Europe. Brussels: FEANTSA. 125 Busch-Geertsema, V., Benjaminsen, L., Filipović Hrast, M. and Pleace, N. (2014) Extent and Profile of Homelessness in European Member States: A Statistical Update.

125 Brussels: FEANTSA - http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/feantsa-studies_04-web2.pdf

126 Toolkits on Homelessness Strategies: www.feantsa.org

Pleace, N., Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutgård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment - <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

128 <http://www.feantsaresearch.org> - The European Journal of Homelessness is also indexed on Google Scholar.

Ο εμπνευστής του Housing First, Dr. Sam Tsemberis, έχει προτείνει να ενταχθεί το Housing First σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική αντιμετώπισης της αστεγίας, όπου οι άστεγοι με υψηλές ανάγκες υποστήριξης λαμβάνουν υπηρεσίες Housing First, ενώ όσοι δεν καλύπτονται από αυτό το μοντέλο κατευθύνονται σε μακροχρόνια, συγκεντρωτικά ή κοινοτικά προγράμματα υποστηριζόμενης στέγασης με παροχή υποστήριξης επί τόπου ή σε φροντίδα σε ιδρυματικό πλαίσιο.

Σχήμα 1: Στρατηγική "αντίστροφης σκάλας"¹²⁹

Μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση της αστεγίας θα μπορούσε να έχει την ακόλουθη δομή:

- Προληπτικές υπηρεσίες, που προσφέρουν συμβουλές στέγασης, υποστήριξη και πρακτική βοήθεια για την πρόσβαση σε υπηρεσίες στέγασης και υποστήριξης για άτομα με αυξημένες ανάγκες που κινδυνεύουν να μείνουν άστεγοι.
- Στέγαση έκτακτης ανάγκης για άτομα που μένουν ξαφνικά άστεγα, σε στενό συντονισμό με τις προληπτικές υπηρεσίες, ώστε αποφευχθεί η παράταση ή η επανάληψη οποιασδήποτε εμπειρίας αστεγίας.
- Υπηρεσίες υποστήριξης χαμηλότερης έντασης για άτομα που χρειάζονται κάποια υποστήριξη για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση αστεγίας, αλλά των οποίων οι ανάγκες μπορούν να καλυφθούν με την ταχεία παροχή στέγης και την επαφή χαμηλού επιπέδου με μια υπηρεσία διαχείρισης περιπτώσεων που προσφέρει περιορισμένη υποστήριξη.
- Υπηρεσίες του Housing First για άστεγους με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, που παρέχουν γρήγορα στέγαση και εντατική υποστήριξη. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το Housing First θα είναι αποτελεσματικό για την αντιμετώπιση της αστεγίας για τους περισσότερους άστεγους αυτής της ομάδας (Κεφάλαιο 1).
- Μοντέλα υποστηριζόμενης στέγασης που παρέχουν στέγη σε συγκεντρωμένες ή κοινόχρηστες δομές, με παρουσία προσωπικού υποστήριξης επιτόπου, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παροχή μεσοπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης υποστήριξης σε άστεγους με υψηλές ανάγκες, των οποίων οι ανάγκες ή προτιμήσεις δεν καλύπτονται από το Housing First.

Υπάρχουν στοιχεία που υποδεικνύουν ότι σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες υφίσταται ένας πληθυσμός ανθρώπων που βιώνουν μακροχρόνια έλλειψη στέγης, των οποίων οι ανάγκες δεν έχουν καλυφθεί επαρκώς από τις υφιστάμενες υπηρεσίες για άστεγους. Σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, καταγράφεται η παρουσία ανθρώπων που κάνουν επαναλαμβανόμενη ή παρατεταμένη χρήση των διαθέσιμων υπηρεσιών, χωρίς να επιτυγχάνεται η οριστική έξοδός τους από την αστεγία¹³⁰. Το Housing First, συχνά, έχει τη δυνατότητα να δώσει ένα οριστικό τέλος σε αυτή τη μορφή μακροχρόνιας έλλειψης στέγης, προσφέροντας ταυτόχρονα ουσιαστική υποστήριξη σε ανθρώπους με σύνθετες ανάγκες, που διαφορετικά θα παρέμεναν για μεγάλα χρονικά διαστήματα στον δρόμο ή σε δομές έκτακτης φιλοξενίας.

¹²⁹ Tsemberis, S. (2013) Presentation at the Final Conference of Housing First Europe in Amsterdam, cited in Pleace, N. and Quilgars, D. (2013) Improving Health and Social Integration through Housing First: A Review. Brussels: DIHAL/FEANTSA

¹³⁰ Bretherton, J. and Pleace, N. (2015) Housing First in England: An Evaluation of Nine Services. <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

Σε στρατηγικό επίπεδο, η χρήση των υπηρεσιών Housing First μπορεί:

- ο **Να μειώσει σημαντικά τα επίπεδα μακροχρόνιας και επαναλαμβανόμενης αστεγίας που συνδέεται με υψηλές ανάγκες υποστήριξης.**
- ο **Να μειώσει δυννητικά το κόστος της μακροχρόνιας και επαναλαμβανόμενης αστεγίας για υπηρεσίες επείγουσας υγείας και ψυχικής υγείας, συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και άλλες υπηρεσίες για την αστεγία.**
- ο **Να δώσει τη δυνατότητα σε αστέγους με υψηλές και σύνθετες ανάγκες υποστήριξης να ζουν σταθερά στα δικά τους σπίτια.**

6.2. Μελλοντικές εφαρμογές του Housing First

Το Housing First έχει σχεδιαστεί για να επιτελεί μια συγκεκριμένη λειτουργία: να τερματίζει την αστεγία μεταξύ ατόμων με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, παρέχοντάς τους ταχύτατα στέγαση και εντατικές υπηρεσίες υποστήριξης. Υπάρχει περιθώριο επέκτασης των τρόπων χρήσης του Housing First, αλλά η βασική λειτουργία και ο ρόλος του Housing First είναι σταθεροί: δεν προορίζεται για ομάδες αστέγων με χαμηλές ανάγκες υποστήριξης, ούτε ως το μοναδικό συστατικό μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την αστεγία.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, ενώ υπάρχουν υπηρεσίες που αντλούν ιδέες από το Housing First - για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας συνήθη στέγαση και υπηρεσίες υποστήριξης χαμηλής έντασης για να βοηθήσουν αστέγους χωρίς υψηλές ανάγκες υποστήριξης (που μερικές φορές αποκαλούνται υπηρεσίες housing-led ή υπηρεσίες υποστήριξης στέγασης) - αυτές δεν είναι Housing First. Η χρήση τέτοιων υπηρεσιών προηγείται της εισαγωγής του Housing First στην Ευρώπη. Υποστηρίχθηκε μερικές φορές ότι το Housing First δεν αντιπροσώπευε τίποτα καινούργιο σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, επειδή αυτές οι υπηρεσίες υπήρχαν ήδη. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις βασικές αρχές, την ένταση και τη διάρκεια της υποστήριξης μεταξύ αυτών των υπηρεσιών χαμηλής έντασης και μιας προσέγγισης Housing First.

Η ευρεία χρήση του Housing First έχει πιθανές επιπτώσεις σε ορισμένες υπάρχουσες υπηρεσίες για την αστεγία. Δεν ισχύει ότι το Housing First μπορεί ή πρέπει να λειτουργήσει ως αντικατάσταση όλων των υφιστάμενων υπηρεσιών για την αστεγία, επειδή το Housing First έχει σχεδιαστεί μόνο για μία ομάδα αστέγων υψηλών αναγκών. Ωστόσο, υπάρχουν σαφή στοιχεία ότι το Housing First υπερέχει ορισμένων υφιστάμενων μοντέλων υπηρεσιών για τον τερματισμό της αστεγίας μεταξύ ατόμων με υψηλές ανάγκες υποστήριξης (βλ. Κεφάλαιο 1). Σε ορισμένες περιπτώσεις, για παράδειγμα στη Φινλανδία, οι πάροχοι υπηρεσιών για την αστεγία έχουν αλλάξει τον τρόπο παροχής υπηρεσιών, μεταβαίνοντας από μοντέλα κλιμακωτής μετάβασης στο Housing First, και έχουν διαπιστώσει βελτιώσεις στην αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών¹³¹.

6.2.1. Οι πιθανές μελλοντικές χρήσεις του Housing First περιλαμβάνουν:

- ο **Προληπτική χρήση του Housing First.** Το Housing First μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την επανεγκατάσταση ατόμων με υψηλές ανάγκες υποστήριξης που εγκαταλείπουν ιδρύματα όπως ψυχιατρικά νοσοκομεία, φυλακές ή μονάδες μακροχρόνιας υποστηριζόμενης στέγασης. Ορισμένες υπηρεσίες Housing First των ΗΠΑ συνεργάζονται με άτομα που εξέρχονται από ψυχιατρικά νοσοκομεία και έχουν αξιολογηθεί ως υψηλού κινδύνου για αστεγία ή έχουν ιστορικό αστεγίας¹³².

¹³¹ Pleace, N., Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutagård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment - <https://helsinki.fi/handle/10138/153258>

¹³² Tsemberis, S.J. (2010) Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction. Minneapolis: Hazelden.

- ο Χρήση εξειδικευμένων μοντέλων **Housing First** για συγκεκριμένες ομάδες αστέγων. Αυτός είναι ένας άλλος τομέας που μπορεί να διερευνηθεί σε στρατηγικό επίπεδο. Για παράδειγμα:

- **Άστεγες γυναίκες με υψηλές ανάγκες υποστήριξης.** Υπάρχουν στοιχεία ότι οι γυναίκες με υψηλές ανάγκες υποστήριξης συχνά βιώνουν την αστεγία με διαφορετικούς τρόπους από τους άνδρες, ιδίως όσον αφορά στην αποφυγή υπηρεσιών και στη χρήση πρόσκαιρων και μερικές φορές επισφαλών σχέσεων για να διατηρήσουν τη στέγασή τους¹³³. Το Housing First, παρέχοντας στις άστεγες γυναίκες με υψηλές ανάγκες υποστήριξης τα δικά τους σπίτια, θα πρέπει να είναι πιο προσβάσιμο από κάποιες άλλες μορφές υπηρεσιών για την αστεγία, στις οποίες οι γυναίκες ενδέχεται να μην αισθάνονται ασφαλείς. Ωστόσο, οι εμπειρίες των γυναικών, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν υψηλά ποσοστά έμφυλης/ενδοοικογενειακής βίας και άλλης κακοποίησης, σημαίνουν ότι υπάρχει λόγος για την ανάπτυξη εξειδικευμένου Housing First, στελεχωμένου από γυναίκες με ειδική εκπαίδευση. Στο Μάντσεστερ του Ηνωμένου Βασιλείου, η Threshold Housing έχει αναπτύξει μια υπηρεσία Housing First για άστεγες γυναίκες με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, που είχαν επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης¹³⁴.

- **Νέοι με υψηλές ανάγκες υποστήριξης που διατρέχουν κίνδυνο αστεγίας** ενδέχεται επίσης να χρειάζονται συγκεκριμένες μορφές υποστήριξης. Και πάλι, αυτό συμβαίνει επειδή οι ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και οι εμπειρίες τους μπορεί να διαφέρουν από εκείνες άλλων ομάδων αστέγων¹³⁵. Για παράδειγμα, πολλοί νέοι άστεγοι έχουν περάσει από κοινωνικές υπηρεσίες, ανάδοχες οικογένειες ή ιδρύματα για παιδιά και συχνά έχουν βιώσει δυσάρεστα ή τραυματικά γεγονότα κατά την παιδική τους ηλικία.

- **Οι οικογένειες με υψηλές και πολύπλοκες ανάγκες μπορούν να υποστηριχθούν από το Housing First.** Εδώ, η ανάγκη επικεντρώνεται όχι μόνο στη στήριξη ενός ατόμου, αλλά και στην ικανότητα της υπηρεσίας Housing First να κατανοεί και να υποστηρίζει θετικά ολόκληρη την οικογένεια, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών¹³⁶. Οι ανάγκες αυτών των νοικοκυριών σε θέματα ψυχικής υγείας, χρήσης ναρκωτικών/αλκοόλ και κακής υγείας μπορεί να είναι παρόμοιες με αυτές των αστέγων ατόμων, αλλά απαιτούνται διαφορετικές μορφές υποστήριξης όταν ολόκληρη η οικογένεια λαμβάνει βοήθεια μέσω του Housing First.

- **Πρώην παραβάτες με υψηλές ανάγκες υποστήριξης** ενδέχεται επίσης να χρειάζονται ειδική υποστήριξη όταν αποφυλακίζονται. Αυτό είναι ένα άλλο παράδειγμα, του πώς το Housing First μπορεί να προσαρμοστεί ή να ρυθμιστεί για να καλύψει συγκεκριμένα σύνολα αναγκών. Ένα άλλο παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η χρήση ενός εξειδικευμένου μοντέλου Housing First για βετεράνους στρατιωτικούς με υψηλές ανάγκες υποστήριξης.

¹³³ Maycock, P., Sheridan, S. and Parker, S. (2015) "It's just like we're going around in circles and going back to the same thing...": The dynamics of women's unresolved homelessness. Housing Studies DOI:10.1080/02673037.2014.991378

¹³⁴ <http://www.thp.org.uk/services/housing-first>

¹³⁵ Quilgars, D., Johnsen, S. and Pleace, N. (2008) Review of Youth Homelessness in the UK. York: Joseph Rowntree Foundation - <https://www.jrf.org.uk/report/youth-homelessness-uk>

¹³⁶ Jones, A., Pleace, N. and Quilgars, D. (2002) Firm Foundations: an Evaluation of the Shelter Homeless to Home Service. London: Shelter. - https://england.shelter.org.uk/__data/assets/pdf_file/0020/39521/Firm_Foundations.pdf

6.3. Υποστηρίζοντας την Υιοθέτηση του Housing First

Αρκετές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, όπως της Δανίας, της Φινλανδίας, της Γαλλίας και της Ισπανίας, έχουν αποφασίσει να υιοθετήσουν και να δοκιμάσουν το Housing First ως βασικό πυλώνα των στρατηγικών τους για την καταπολέμηση της αστεγιάς. Σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η πολιτική ανταπόκριση στο Housing First είναι διαφορετική¹³⁷. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Έκθεση της Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για την Έλλειψη Στέγης του 2010 συνέστησε την εξέταση του Housing First και συναφών υπηρεσιών ως εργαλεία για την αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης¹³⁸, μία θέση που συμμερίζεται και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹³⁹.

Ο ρόλος των τεκμηριωμένων στοιχείων και ιδιαίτερα της υψηλής ποιότητας ερευνητικής τεκμηρίωσης, που συγκρίνει συστηματικά το Housing First με πιο παραδοσιακές υπηρεσίες για ανθρώπους χωρίς στέγη, υπήρξε θεμελιώδης στην ενίσχυση της υιοθέτησης του μοντέλου στη Βόρεια Αμερική. Η ύπαρξη αξιόπιστων ερευνητικών δεδομένων συνέβαλε ώστε το Housing First να τραβήξει την προσοχή ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και παρόχων υπηρεσιών, αλλά και διεθνών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο ΟΟΣΑ. Φυσικά, δεν θεωρούν όλοι ότι το σύνολο της ερευνητικής βάσης του Housing First είναι ποιοτικά άρτιο, και ορισμένοι παραμένουν δύσπιστοι ως προς το αν τα διαθέσιμα στοιχεία αποδεικνύουν ότι το Housing First είναι ένα μοντέλο που πρέπει να υιοθετηθεί. Ωστόσο, η ύπαρξη ποιοτικής έρευνας, που δείχνει σαφή αποτελεσματικότητα στην αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης σε ανθρώπους με υψηλές ανάγκες και σχετική αντιστάθμιση κόστους θα συνεχίσει να είναι κρίσιμη για την προώθηση του Housing First.

Στη Σουηδία, το Πανεπιστήμιο του Lund προωθεί ενεργά το Housing First σε παρόχους υπηρεσιών και φορείς χάραξης πολιτικής¹⁴⁰. Στην Ιταλία, η ομάδα Housing First Italia¹⁴¹, μια συνεργασία μεταξύ παρόχων υπηρεσιών, δήμων και ακαδημαϊκών, που λειτουργεί υπό την αιγίδα της fio.PSD, προωθεί επίσης το Housing First. Η υποστήριξη και η συζήτηση για το Housing First «από κάτω προς τα πάνω» (grassroots) μπορούν να συμβάλλουν στην ένταξη αυτής της σημαντικής καινοτομίας, που μειώνει την αστεγία μεταξύ ανθρώπων με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, στην ατζέντα της πολιτικής. Τέτοιες συνεργασίες μεταξύ παρόχων και πανεπιστημίων - όπως αυτές στη Σουηδία και την Ιταλία - συνδυάζουν την εμπειρία στην παροχή υπηρεσιών με την τεχνογνωσία στην αξιολόγηση, αυξάνοντας την ικανότητα τεκμηριωμένης συνηγορίας υπέρ του Housing First.

Στην Αγγλία, η ομοσπονδία παρόχων υπηρεσιών για ανθρώπους χωρίς στέγη, Homeless Link, έχει αναπτύξει το πρόγραμμα Housing First England¹⁴², το οποίο ξεκίνησε το 2016 και προωθεί το Housing First σε επίπεδο πολιτικής και καλής πρακτικής. Πρόκειται για μια συνεργατική προσπάθεια που επηρεάζει τις εξελίξεις στην Ιταλία και τη Σουηδία.

Το Housing First είναι επιτυχημένο τόσο λόγω του τρόπου παροχής υποστήριξης όσο και, ίσως κυρίως, λόγω της έμφασης στην άμεση παροχή κατοικίας, η οποία απομακρύνει τον άνθρωπο από την έλλειψη στέγης και τους κινδύνους και την αβεβαιότητα που τη συνοδεύουν (βλ. Κεφάλαιο 1 και 3). Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι, παρόλο που ο συντονισμός υπηρεσιών στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής καθιστά τις πολιτικές για την έλλειψη στέγης πιο αποτελεσματικές, τίποτα δεν μπορεί τελικά να υποκαταστήσει την ανάγκη για επαρκή και προσιτή στέγαση. Το Housing First είναι σημαντικό αφενός ως καινοτομία, αλλά και επειδή αναδεικνύει τον κεντρικό ρόλο της κατοικίας στις στρατηγικές καταπολέμησης της αστεγιάς¹⁴³.

137 FEANTSA (2012) On the Way Home? FEANTSA Monitoring Report on Homelessness and Homeless Policies in Europe. Brussels: FEANTSA - <http://housingfirstguide.eu/website/on-the-way-home-feantsa-monitoring-report-on-homelessness-and-homeless-policies-in-europe/> Fondation Abbé Pierre/FEANTSA (2015) An Overview of Housing Exclusion in Europe: 2015. - <http://housingfirstguide.eu/website/an-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2015/>

138 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&langId=en&eventsId=315&furtherEvents=yes> 139 <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9770&langId=en>

140 <http://www.soch.lu.se/en/research/research-groups/housing-first>

141 <http://www.housingfirstitalia.org/en/>

142 www.homeless.org.uk/hfengland

143 Pleace, N., Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutagård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment - <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

Το Housing First είναι σημαντικό γιατί ανατρέπει παγιωμένες αντιλήψεις για τη φύση της αστεγίας και για τους ανθρώπους που τη βιώνουν. Αναδεικνύει ότι η αστεγία δεν είναι απλώς αποτέλεσμα προβληματικών συμπεριφορών ή στάσεων που πρέπει να διορθωθούν· αντίθετα, αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο που μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μέσα από κατάλληλες υπηρεσίες. Το Housing First προσφέρει άμεση στέγαση, αναγνωρίζει την κοινή ανθρώπινη υπόσταση των ανθρώπων χωρίς στέγη, σέβεται τις επιλογές τους και ενθαρρύνει την αποκατάστασή τους — χωρίς να επιβάλλει αλλαγές στη συμπεριφορά ή να εφαρμόζει κυρώσεις. Μέσα από αυτήν την προσέγγιση, μπορεί να δώσει πραγματικό τέλος στην αστεγία (βλ. Κεφάλαιο 1).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

Παραδείγματα εφαρμογής του Housing First

Αυστρία

Neunerhaus Housing First, Βιέννη

Το Housing First στην Αυστρία έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του προγράμματος Wiener Wohnungslosenhilfe, το οποίο εστιάζει στην παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε ανθρώπους χωρίς στέγη στην πόλη της Βιέννης. Ένα πιλοτικό πρόγραμμα τριετούς διάρκειας αναπτύχθηκε μετά από συζητήσεις για την ανάγκη υπέρβασης των παραδοσιακών μοντέλων κλιμακωτής μετάβασης (staircase models) που κυριαρχούσαν στη Βιέννη. Το έργο Neunerhaus Housing First βασίζεται στις οκτώ βασικές αρχές που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Μέχρι το 2015, το Neunerhaus Housing First είχε υποστηρίξει 69 νοικοκυριά ανθρώπων χωρίς στέγη, συμπεριλαμβανομένων μοναχικών ενηλίκων και οικογενειών με εξαρτώμενα παιδιά. Τα 69 νοικοκυριά περιελάμβαναν 131 άτομα (46 γυναίκες, 38 άνδρες και 47 εξαρτώμενα παιδιά). Οι κατοικίες παρέχονται από εταιρείες διαχείρισης και όλοι οι χρήστες της υπηρεσίας έχουν τις δικές τους ατομικές μισθώσεις. Χρησιμοποιείται ένα μείγμα από κοινωνικές κατοικίες, κατοικίες ιδιωτικής μίσθωσης και κατοικίες μέσω οργανισμών κοινωνικής στέγασης.

Η υποστήριξη περιγράφεται ως ευέλικτη, προσαρμοσμένη στις ατομικές ανάγκες, με έμφαση στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και σε ό,τι ονομάζεται «αυτοδιάθεση» και «συμμετοχή» (δηλαδή επιλογή και έλεγχος, προσωποκεντρικός σχεδιασμός, ευέλικτη υποστήριξη για όσο διάστημα χρειάζεται, ενεργή συμμετοχή). Η κοινωνική ένταξη εστιάζει στην ενεργή αποφυγή της ιδρυματοποίησης που μπορεί να βιώσουν οι άστεγοι. Καθώς η στέγαση αντιμετωπίζεται άμεσα, δίνεται περισσότερος χρόνος στους κοινωνικούς λειτουργούς για να επικεντρωθούν στην κοινοτική συμμετοχή και, όπου είναι δυνατόν, στην υποστήριξη των χρηστών της υπηρεσίας Housing First για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακά ως προς τη διατήρηση της στέγασης. Μια αξιολόγηση αναφέρει ποσοστό διατήρησης στέγασης 98,3% για τους χρήστες της υπηρεσίας Housing First, μαζί με τεκμηριωμένες βελτιώσεις στην κοινωνική ένταξη. Η αξιολόγηση που καλύπτει τα δύο πρώτα έτη λειτουργίας είναι διαθέσιμη στα αγγλικά στη διεύθυνση: http://www.neunerhaus.at/fileadmin/Bibliothek/Neue_Website/Neunerhaueser/Housing_First/20150925_HousingFirst_Report_english.pdf.

Βέλγιο

"Housing First Βέλγιο

Το πρόγραμμα Housing First στο Βέλγιο λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο και καλύπτει τις πέντε μεγαλύτερες πόλεις της χώρας. Τη στιγμή συγγραφής του Οδηγού (2015), υπήρχαν οκτώ ενεργές υπηρεσίες Housing First, οι οποίες διαχειρίζονταν από έναν συνδυασμό δημοτικών αρχών και μη κυβερνητικών οργανώσεων. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε ανθρώπους που βιώνουν μακροχρόνια αστεγία, με μέσο όρο πέντε έτη σε συνθήκες αστεγίας, όλοι με σύνθετες και υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Στόχος ήταν η παροχή στέγασης και υποστήριξης σε 150 ανθρώπους έως τον Ιούνιο του 2016.

Οι υπηρεσίες Housing First χρησιμοποιούν συμβατικά ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, αξιοποιώντας τόσο το απόθεμα κοινωνικής στέγασης όσο και διαμερίσματα του ιδιωτικού τομέα. Ένα μικρό ποσοστό χρηστών φιλοξενείται σε εξειδικευμένες μονάδες υποστηριζόμενης στέγασης, σε περιπτώσεις που αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Η παρεχόμενη υποστήριξη διαφέρει ανά υπηρεσία. Όλες εφαρμόζουν το μοντέλο εντατικής διαχείρισης περίπτωσης (intensive case management), αναλαμβάνοντας τον συντονισμό και την πρόσβαση σε άλλες υπηρεσίες όποτε απαιτείται. Κάθε χρήστης της υπηρεσίας έχει έναν προσωπικό εργαζόμενο υποστήριξης, με κάθε επαγγελματία να υποστηρίζει μεταξύ έξι και οκτώ ανθρώπων.

Ορισμένες από τις υπηρεσίες διαθέτουν διεπιστημονικές ομάδες, ενώ άλλες βασίζονται αποκλειστικά σε κοινωνικούς λειτουργούς που ενεργούν ως διαχειριστές περίπτωσης. Η μεγαλύτερη ομάδα περιλαμβάνει νοσηλευτές, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγο, σύμβουλο επαγγελματικής αποκατάστασης και ειδικό στέγασης. Αντίθετα, η μικρότερη ομάδα αποτελείται αποκλειστικά από κοινωνικούς λειτουργούς. Πέντε από τις οκτώ υπηρεσίες εφαρμόζουν το μοντέλο εντατικής διαχείρισης περίπτωσης χωρίς διεπιστημονική ομάδα.

Ακολουθεί περιγραφή των επιμέρους δομών κάθε υπηρεσίας:

- ο Μια ομάδα κοινωνικών λειτουργών που παρέχει υπηρεσίες εντατικής διαχείρισης περιπτώσεων (Αμβέρσα)
- ο Ένας σύμβουλος εύρεσης στέγασης και ένας ψυχολόγος που παρέχουν διαχείριση περιπτώσεων (Γάνδη)
- ο Ένας νοσοκόμος, ένας κοινωνικός λειτουργός και ένας γιατρός (Βρυξέλλες, υπηρεσία 1)
- ο Ειδικό κοινωνικό λειτουργό με εμπειρία στην ψυχική υγεία και τη μείωση βλάβης που παρέχουν διαχείριση περιπτώσεων (Βρυξέλλες, υπηρεσία 2)
- ο Ένας ειδικός σε θέματα στέγασης και ένας υποστηρικτικός εργαζόμενος που παρέχει διαχείριση περιπτώσεων (Hasselt)
- ο Νοσηλευτές, κοινωνικοί λειτουργοί, ειδικός στην εκπαίδευση, ψυχολόγος, ειδικός στην απασχόληση και ειδικός στη στέγαση σε διεπιστημονική ομάδα (Σαρλερουά)
- ο Κοινωνικοί λειτουργοί και ειδικός σε θέματα στέγασης που προσφέρουν διαχείριση περιπτώσεων (Λιέγη)
- ο Νοσηλευτές, κοινωνικοί λειτουργοί, ειδικός στην εκπαίδευση και ψυχολόγος σε διεπιστημονική ομάδα (Ναμούρ)

Το βελγικό πρόγραμμα ήταν σε πιλοτικό στάδιο το 2015 και βρισκόταν υπό αξιολόγηση κατά τη στιγμή της συγγραφής του Οδηγού. Θα υπάρξει μια έκθεση σχετικά με την αποτελεσματικότητα του Housing First, η οποία είναι πιθανό να επηρεάσει τη μελλοντική πολιτική στη χώρα. Περισσότερες πληροφορίες για το Housing First Βέλγιο είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: <http://www.housingfirstbelgium.be/>.

Δανία

Η Στρατηγική για την Αστεγία στη Δανία

Η Δανία διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα προγράμματα Housing First στην Ευρώπη. Η Εθνική Στρατηγική της Δανίας, η οποία υιοθετήθηκε το 2008 και διήρκεσε έως το 2013, περιλάμβανε υπηρεσίες Housing First που στόχευαν σε περισσότερους από 1.000 ανθρώπους που ήταν άστεγοι και είχαν υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες¹⁴⁴. Όπως στο Βέλγιο και τη Γαλλία, η στρατηγική της Δανίας αξιολογείται με σκοπό να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα του Housing First και άλλων υπηρεσιών αστεγίας, στην υποστήριξη ανθρώπων με υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες. Η στρατηγική καθοδηγείται από την κεντρική κυβέρνηση και όλες οι υπηρεσίες Housing First που λειτουργούν στη Δανία ακολουθούν τις οκτώ βασικές αρχές του Housing First όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Η χρήση του Housing First στη Δανία παρουσιάζει ομοιότητες με το πρόγραμμα At Home/Chez Soi στον Καναδά καθώς και με το γαλλικό πρόγραμμα Un Chez-Soi d'abord. Η εθνική στρατηγική επικεντρώθηκε σε 17 δήμους στους οποίους καταγράφηκαν τα περισσότερα περιστατικά αστεγίας στη Δανία, συμπεριλαμβανομένων των τριών μεγαλύτερων πόλεων: Κοπεγχάγη, Άαρχους και Οντένσε. Οι συγκεκριμένοι στόχοι περιλάμβαναν τη μείωση του αριθμού των ανθρώπων που διαβιούν στον δρόμο, την πιο αποτελεσματική στόχευση των αυξανόμενων ποσοστών αστεγίας μεταξύ των νέων, τη μείωση του χρόνου διαμονής των αστέγων σε έκτακτα καταλύματα και τη μείωση των ποσοστών της αστεγίας που σχετίζεται με ανθρώπους που αποχωρούν από νοσοκομεία και φυλακές. Το Housing First υιοθετήθηκε ως βασικό στοιχείο της στρατηγικής της Δανίας, με σκοπό τη συστηματική διερεύνηση της αποτελεσματικότητάς του. Η στέγαση παρέχεται μέσω συνεργασίας με κοινωνικούς ιδιοκτήτες.

Η Δανία διερεύνησε το Housing First εξετάζοντας μοντέλα που χρησιμοποιούν εντατική διαχείριση περιστατικών (μοντέλο ICM) και διεπιστημονικές ομάδες (μοντέλο ACT). Πραγματοποιήθηκε επίσης αξιολόγηση τόσο των διάσπαρτων διαμερισμάτων όσο και των συγκεντρωτικών/κοινοτικών μονάδων. Διαφορετικά μοντέλα, όπως η προσέγγιση της ομάδας ACT, στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες αστέγων.

Το μεγαλύτερο μέρος της στρατηγικής χρήσης του Housing First στη Δανία ήταν υπηρεσίες ICM, οι οποίες υποστήριζαν περισσότερους από 1.000 ανθρώπους με υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες σε 17 δήμους κατά την περίοδο 2009–2013. Μία υπηρεσία βασισμένη στο μοντέλο ACT είχε συνεργαστεί με 92 ανθρώπους έως το 2013¹⁴⁵.

Σε μια αξιολόγηση που ολοκληρώθηκε το 2013, η επιτυχία των υπηρεσιών Housing First αναφέρθηκε ως υψηλή, ιδιαίτερα στις υπηρεσίες που βασίζονται στο μοντέλο ACT. Υπήρχαν ενδείξεις ότι η υπηρεσία Housing First σε ενιαίο χώρο ήταν κάπως λιγότερο επιτυχημένη σε σύγκριση με τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούσαν διασκορπισμένη στέγαση. Υπάρχουν ομοιότητες με τη Φινλανδία ως προς τη χρήση του Housing First στη Δανία. Όπως και στη Φινλανδία, τα εκτενή συστήματα κοινωνικής προστασίας (κράτους πρόνοιας) στη Δανία σε συνδυασμό με την κοινωνική στέγαση φαίνεται να αναχαιτίζουν τις περισσότερες μορφές αστεγίας που σχετίζονται με τη φτώχεια και τις χαμηλές ανάγκες υποστήριξης. Όπως και στη Φινλανδία, η πλειονότητα της αστεγίας στη Δανία συνδέεται με υψηλές ανάγκες υποστήριξης. Αυτό δίνει στο Housing First στη Δανία κεντρικό ρόλο στη στρατηγική αντιμετώπισης της αστεγίας, καθώς η πλειονότητα των αστέγων ανήκει στις ομάδες ανθρώπων για τις οποίες έχει σχεδιαστεί το Housing First.

Κατόπιν των θετικών αποτελεσμάτων από την πρώτη στρατηγική για την αστεγία, η Εθνική Υπηρεσία Κοινωνικών Υπηρεσιών αποφάσισε να εφαρμόσει την αρχή του Housing First, συμπεριλαμβανομένων των προσεγγίσεων ACT και ICM, και να διερευνήσει τη χρήση του συναφούς μοντέλου Critical Time Intervention (CTI) σε 24 δήμους από τον Αύγουστο του 2014 έως τον Μάιο του 2016. Ένα ειδικό πρόγραμμα για νέους (ηλικίας 17–24 ετών) εφαρμόζεται επίσης σε 11 δήμους από τον Σεπτέμβριο του 2015 έως το φθινόπωρο του 2017. Το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να προλαμβάνει την αστεγία των νέων και ένα από τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν, είναι το μοντέλο ICM. Μια ανασκόπηση των αποτελεσμάτων και των δύο αυτών προγραμμάτων θα δημοσιευθεί το φθινόπωρο του 2016.

¹⁴⁴ Benjaminsen, L. (2013). Policy Review Up-date: Results from the Housing First based Danish Homelessness Strategy. European Journal of Homelessness, 7(2), 109-131 <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/Policy-Review-Update-Results-Danish-Strategy.pdf>

¹⁴⁵ Όπως παραπάνω.

¹⁴⁶ Benjaminsen, L. and Andrade, S. B. (2015). Testing a Typology of Homelessness across Welfare Regimes: Shelter Use in Denmark and the USA. Housing Studies DOI:10.1080/02673037.2014.982517

¹⁴⁷ Pleace, N., Culhane, D.P., Granfelt, R. and Knutgård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

Η Εθνική Υπηρεσία Κοινωνικών Υπηρεσιών έχει επίσης λάβει την εντολή να εφαρμόσει την αρχή του Housing First και τα σχετικά μοντέλα υποστήριξης στην κοινότητα σε εθνικό επίπεδο από τον Μάιο του 2016 έως τον Δεκέμβριο του 2019. Το πρόγραμμα αυτό θα περιλαμβάνει υποστήριξη για όλους τους δήμους, τους ιδιωτικούς παρόχους υπηρεσιών και τις ΜΚΟ, ώστε να μάθουν για το Housing First.

Μια ανασκόπηση της στρατηγικής για την αστεγία στη Δανία είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση:

<http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/Policy-Review-Update-Results-Danish-Strategy.pdf> (στα αγγλικά).

Φινλανδία

Η Εθνική Στρατηγική για την Αστεγία

Το Housing First κατέχει κεντρικό ρόλο στην εθνική στρατηγική αντιμετώπισης της αστεγίας στη Φινλανδία. Υπάρχει εθνικός στόχος για τον τερματισμό της μακροχρόνιας αστεγίας, που συχνά βιώνεται από ανθρώπους με υψηλές και πολύπλοκες ανάγκες υποστήριξης. Μέσω ενός συνδυασμού συγκεντρωτικών προσεγγίσεων, οι οποίες εφαρμόζουν τις αρχές του Housing First σε έργα ενιαίας τοποθεσίας, καθώς και διασκορπισμένων προσεγγίσεων στέγασης, η Φινλανδία έχει καταφέρει σημαντική μείωση στα επίπεδα της μακροχρόνιας αστεγίας. Περισσότερες πληροφορίες για τη φινλανδική στρατηγική αντιμετώπισης της αστεγίας, η οποία ενσωματώνει το Housing First σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική που δίνει έμφαση και στην πρόληψη της αστεγίας, είναι διαθέσιμες στο: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258> (στα Αγγλικά και Φινλανδικά).

Väinölä Housing First

Το **Väinölä Housing First** λειτουργεί από τον Salvation Army με στέγαση που παρέχεται από το **Y-Foundation**¹⁴⁸, έναν οργανισμό που αναπτύσσει νέα κοινωνική στέγαση για ενοικίαση στη Φινλανδία. Αφορά σε ανεξάρτητα διαμερίσματα, τα οποία βρίσκονται όλα σε ένα ενιαίο κτίριο διαμερισμάτων.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες υποστήριξης είναι παρούσες επιτόπου σε **24ωρη βάση**. Υπάρχει μια ομάδα προσωπικού 11 ατόμων, συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών λειτουργών, επαγγελματιών υγείας, συντονιστών εθελοντών και ενός συμβούλου εργασίας, ο οποίος βοηθά τους χρήστες να επιτύχουν την **κοινωνική ενσωμάτωση** μέσω **αμειβόμενης εργασίας**. Η προσέγγιση που χρησιμοποιείται είναι ένα μοντέλο **διαχείρισης περίπτωσης**, βασιζόμενο τόσο στην ομάδα προσωπικού εντός του Väinölä Housing First όσο και στην εμπλοκή εξωτερικών παρόχων υπηρεσιών όπου είναι απαραίτητο.

Οι χρήστες υπηρεσιών Housing First έχουν τη δυνατότητα –αν και φυσικά δεν απαιτείται– να συμμετάσχουν σε μια **Θεραπευτική κοινότητα**. Οι αρχές μιας θεραπευτικής κοινότητας επικεντρώνονται¹⁴⁹:

- Στην προσφορά ενός **δομημένου, ψυχολογικά ενημερωμένου περιβάλλοντος**, δηλαδή ενός τόπου όπου υπάρχουν καθημερινές δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί για να προωθήσουν την υγεία και την ευημερία.
- Η ίδια η **Θεραπευτική κοινότητα** θεωρείται ως ένας μηχανισμός μέσω του οποίου παρέχεται θεραπεία και υποστήριξη, με έμφαση στη βελτίωση της κοινωνικής υποστήριξης και της αυτοεκτίμησης των ατόμων εντός της κοινότητας.

Παράλληλα με την προσφορά διαχείρισης περίπτωσης και υποστήριξης, το Väinölä Housing First ενθαρρύνει την εθελοντική συμμετοχή στη λειτουργία της υπηρεσίας. Όλες οι εργασίες καθαρισμού και κηπουρικής μέσα στο πρόγραμμα Housing First γίνονται από τους ανθρώπους που ζουν εκεί. Ο στόχος είναι να προαχθεί η κοινωνική υποστήριξη και η κοινωνική ένταξη μέσω της εμπειρίας της εργασίας χαμηλού φραγμού (low-threshold work).

Τα άτομα που ζουν στο Väinölä Housing First συμμετέχουν επίσης σε εκδηλώσεις που έχουν σχεδιαστεί για να προωθήσουν την κοινωνική τους ενσωμάτωση στην κοινότητα. Υπάρχουν εκδηλώσεις ανοικτής πρόσβασης, που προσκαλούν γείτονες στο κτίριο του Housing First και άλλες εργασίες με επίκεντρο την ενημέρωση και εκπαίδευση της γειτονιάς σχετικά με το Housing First. Τα άτομα που χρησιμοποιούν το Housing First προσφέρονται επίσης εθελοντικά να διατηρούν τη γειτονιά τακτοποιημένη, κάτι που έχει σχεδιαστεί για να προωθήσει θετικές σχέσεις με την περιβάλλουσα κοινότητα.

¹⁴⁸ <http://www.ysaatio.fi/en-english/>

¹⁴⁹ <http://www.therapeuticcommunities.org/>

Το Väinölä Housing First εστιάζει σε:

- Διατήρηση στέγασης
- Υγεία και ευημερία
- Κοινωνική ενσωμάτωση

Δεδομένα, βασισμένα σε ανατροφοδότηση από χρήστες υπηρεσιών Housing First, συλλέγονται κάθε έξι μήνες. Έχει αναφερθεί επιτυχία στη διατήρηση της στέγασης και στην προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, ιδιαίτερα στην επανεγκαθίδρυση δεσμών με την οικογένεια και τους φίλους και στην κοινωνική ενσωμάτωση με την τοπική κοινότητα. Τα αποτελέσματα όσον αφορά τη χρήση ουσιών, το αλκοόλ και την υγεία παρουσιάζουν μεγαλύτερη μεταβλητότητα, αλλά αυτό δεν είναι ασυνήθιστο στις υπηρεσίες Housing First (βλ. Κεφάλαιο 1).

Υπάρχουν ορισμένες συζητήσεις στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ σχετικά με τη χρήση ενός συγκεντρωτικού ή κοινοτικού μοντέλου Housing First, οι οποίες εστιάζουν στο κατά πόσο είναι εφικτή η κοινωνική ενσωμάτωση (βλ. Κεφάλαιο 3) όταν οι χρήστες υπηρεσιών Housing First ζουν μαζί¹⁵⁰. Οι φινλανδικές υπηρεσίες Housing First χρησιμοποιούν τόσο αυτά τα συγκεντρωτικά ή κοινόχρηστα μοντέλα όσο και διαμερίσματα διάσπαρτα στην κοινότητα.

Περισσότερες πληροφορίες για το Väinölä Housing First είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: <http://www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/espoo/asumispalvelu> (Φινλανδικά).

¹⁵⁰ Pleace, N., Cullhane, D.P., Granfelt, R. and Knutagård, M. (2015) The Finnish Homelessness Strategy: An International Review. Helsinki: Ministry of the Environment <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

Γαλλία

Το Πρόγραμμα "Un Chez-Soi d'abord"

Η Γαλλία έχει πραγματοποιήσει μία από τις μεγαλύτερες δοκιμές του μοντέλου Housing First που έχουν λάβει χώρα στην Ευρώπη (βλ. Κεφάλαιο 6). Το πρόγραμμα "Un Chez-Soi d'abord" (2011-2016) εφάρμοσε πιλοτικά το Housing First σε τέσσερις πόλεις: Λιλ, Παρίσι, Τουλούζη και Μασσαλία και καθοδηγείται σε εθνικό επίπεδο από τη **DIHAL**, τον διυπουργικό φορέα που είναι υπεύθυνος για την εθνική στρατηγική για την αστέγεια. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τα τμήματα υγείας, στέγασης και κοινωνικής πρόνοιας της γαλλικής κυβέρνησης. Οι υπηρεσίες Housing First διαθέτουν όλες επιτροπές διαχείρισης σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες τυπικά περιλαμβάνουν όλους τους συμμετέχοντες οργανισμούς (υγείας, κοινωνικής εργασίας, κοινωνικής πρόνοιας), ενώ υπάρχει επίσης μια εθνική επιτροπή συντονισμού.

Οι υπηρεσίες Housing First που παρέχονται μέσω του προγράμματος "Un Chez-Soi d'abord" ακολουθούν όλες τις βασικές αρχές του Housing First που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Το γαλλικό πρόγραμμα Housing First βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο αρχικό μοντέλο Housing First που αναπτύχθηκε από τον Dr. Sam Tsemberis. Το "Un Chez-Soi d'abord" μπορεί επίσης να συγκριθεί άμεσα με το καναδικό εθνικό πρόγραμμα Housing First **"At Home/Chez Soi"**. Μια μεγάλης κλίμακας, εξαιρετικά ισχυρή, πειραματική (τυχαίοποιημένη ελεγχόμενη δοκιμή) αξιολόγηση του "Un Chez-Soi d'abord" διεξάγεται με τη συμμετοχή 705 αστέγων. Συνολικά, 353 άστεγοι στεγάστηκαν χρησιμοποιώντας υπηρεσίες Housing First, ενώ οι υπόλοιποι 352 έλαβαν τις συνήθεις υπηρεσίες για την αστέγεια (τη συνήθη αντιμετώπιση). Η αξιολόγηση διεξάγεται από τον P. Auquier του Πανεπιστημίου Aix-Marseille και θα δημοσιευτεί το 2016.

Η στέγαση παρέχεται από ιδιώτες εκμισθωτές. Η υποστήριξη παρέχεται μέσω διεπιστημονικής ομάδας, η οποία περιλαμβάνει εργαζομένους υποστήριξης από ομοτίμους και ακολουθεί το μοντέλο ACT. Οι υπηρεσίες Housing First λειτουργούν με αναλογία 10 χρηστών υπηρεσίας ανά μέλος της ομάδας. Το πρόγραμμα Un Chez-Soi d'abord παρουσιάζει υψηλή πιστότητα, δηλαδή μοιάζει στενά με το αρχικό μοντέλο Housing First που αναπτύχθηκε στη Νέα Υόρκη και με την καναδική υλοποίηση στο πρόγραμμα At Home/Chez Soi.

Τα ποσοστά επιτυχίας που καταγράφηκαν στους 13 μήνες του προγράμματος Un Chez-Soi d'abord ήταν υψηλά: το 80% των χρηστών υπηρεσίας Housing First είχαν διατηρήσει τη στέγασή τους. Καταγράφηκε επίσης σημαντική μείωση στη χρήση νοσοκομείων, τη διαβίωση στον δρόμο, τη φυλάκιση και τη διαμονή σε έκτακτα καταλύματα, σε σύγκριση με την ομάδα που χρησιμοποιούσε τις υφιστάμενες υπηρεσίες για αστέγους. Η υγεία, η ευημερία και η κοινωνική ενσωμάτωση των χρηστών υπηρεσίας Housing First επίσης βελτιώθηκαν, αν και —όπως συμβαίνει και σε άλλες υπηρεσίες Housing First— τα αποτελέσματα δεν ήταν πάντα θετικά (βλ. Κεφάλαιο 1). Μετά τα πολύ θετικά αρχικά αποτελέσματα, αποφασίστηκε η επέκταση του προγράμματος Housing First, με τη συνέχιση της υποστήριξης των υφιστάμενων υπηρεσιών κατά το 2017 και τη σταδιακή εφαρμογή υπηρεσιών Housing First σε 15 πόλεις από το 2018.

Το πρόγραμμα "Un Chez-Soi d'abord" δείχνει ότι υπάρχουν παραδείγματα ευρωπαϊκών υπηρεσιών Housing First που μοιάζουν στενά με το αρχικό μοντέλο **Pathways** από τις ΗΠΑ. Τα αποτελέσματα από το γαλλικό πρόγραμμα δείχνουν ότι μια εφαρμογή του αρχικού μοντέλου μπορεί να είναι επιτυχημένη στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Τέτοιες εφαρμογές του Housing First αναφέρονται μερικές φορές ως έχουσες **«υψηλή πιστότητα»** με το αρχικό μοντέλο Housing First. Βλ. Κεφάλαιο 2 και Κεφάλαιο 5.

Πληροφορίες σχετικά με τα αρχικά αποτελέσματα από το πρόγραμμα "Un Chez-Soi d'abord" είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/First-results-of-HF-experimentation-in-France-and-next.pdf> (Αγγλικά).

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα είναι επίσης διαθέσιμες στο http://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2014/10/dihal_-_plaqueette_gd_public_ucsdbecran.pdf (Γαλλικά).

Ιρλανδία

Dublin Housing First

Το πρόγραμμα **Housing First Dublin** λειτουργεί από δύο ΜΚΟ, τη Focus Ireland και το Peter McVerry Trust, και έχει ανατεθεί από κρατικό φορέα, τη Δημοτική Περιφερειακή Διοίκηση Στέγασης του Δουβλίνου (Dublin Regional Housing Executive). Το πρόγραμμα ακολουθεί τις βασικές αρχές του Housing First, όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τόσο την υπηρεσία Housing First όσο και μια ομάδα «εντοπισμού στον δρόμο» (street intake team). Η τελευταία παρέχει υπηρεσίες σε ανθρώπους που διαβιούν στον δρόμο και αποτελεί την κύρια πηγή παραπομπών στο Housing First. Όσοι διαβιούν στον δρόμο και έχουν υψηλές ανάγκες υποστήριξης παραπέμπονται στο Housing First, ενώ για ανθρώπους με χαμηλότερες ανάγκες υποστήριξης παρέχονται πιο ελαφριές παρεμβάσεις από την ομάδα εντοπισμού.

Η ομάδα Housing First επικεντρώνεται σε:

- άστεγους με μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη εμπειρία αστεγίας
- άστεγους με προβλήματα ψυχικής υγείας και/ή προβληματική χρήση ουσιών ή αλκοόλ

Η στέγαση παρέχεται κυρίως από κοινωνικούς εκμισθωτές (δηλαδή από δήμους και ΜΚΟ), ενώ χρησιμοποιείται και ο ιδιωτικός τομέας ενοικίασης.

Η υποστήριξη παρέχεται μέσω ομάδας ICM, ενώ είναι διαθέσιμη και κλινική ομάδα με ειδικούς σε θέματα εξαρτήσεων, ψυχικής και σωματικής υγείας, καθώς και συμβουλευτικής. Οι υπηρεσίες της κλινικής ομάδας είναι προσβάσιμες τόσο στους χρήστες του Housing First όσο και σε εκείνους που υποστηρίζονται από την ομάδα εντοπισμού. Οι εργαζόμενοι του Housing First έχουν υπό την ευθύνη τους έως και δέκα άστεγους χρήστες υπηρεσίας. Επιπλέον, υπάρχει προσωπικό με αποκλειστικό ρόλο τον εντοπισμό και τη διαχείριση στέγασης, καθώς και τη διασφάλιση κατάλληλων κατοικιών στον ιδιωτικό τομέα.

Το 2015, η υπηρεσία Housing First υποστήριζε 40 ανθρώπους. Η παρακολούθηση της υπηρεσίας δείχνει πολύ θετικά αποτελέσματα όσον αφορά τη διατήρηση της στέγασης, αν και η εύρεση κατάλληλης κατοικίας παραμένει πρόκληση (βλ. Κεφάλαιο 4). Το πιλοτικό πρόγραμμα που προηγήθηκε και αντικαταστάθηκε από το τρέχον πρόγραμμα το 2014, κατέγραψε βελτιώσεις στην υγεία, την ψυχική υγεία και την κοινωνική ενσωμάτωση, αν και όχι σε όλες τις περιπτώσεις – όπως ισχύει γενικά για τις υπηρεσίες Housing First (βλ. Κεφάλαιο 1).

Τα αποτελέσματα του πιλοτικού προγράμματος Housing First στο Δουβλίνο είναι διαθέσιμα εδώ:

http://www.homelessdublin.ie/sites/default/files/publications/HFirst_Evaluation2015.pdf

Ιταλία

Housing First Italia

Το **Housing First Italia** είναι μια συνεργατική ομάδα που αποτελείται από παρόχους υπηρεσιών Housing First στην Ιταλία, με ακαδημαϊκή υποστήριξη υπό τη μορφή μιας **Επιστημονικής Επιτροπής** η οποία σχεδιάζει μεθόδους αξιολόγησης για το Housing First στο ιταλικό πλαίσιο. Λειτουργώντας υπό την αιγίδα της **fio.PSD** (της ιταλικής ομοσπονδίας οργανισμών για την αστεγία), το Housing First Italia επιδιώκει να προωθήσει τη χρήση του Housing First σε όλη την Ιταλία και να εργαστεί για να δώσει στο Housing First έναν κεντρικό ρόλο στην ιταλική στρατηγική για την αστεγία. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: <http://www.housingfirstitalia.org/en/housing-first/> (Ιταλικά και Αγγλικά).

Tutti a Casa Famiglie, Μπολόνια

Η Amici di Piazza Grande είναι ένας φιλανθρωπικός οργανισμός που δραστηριοποιείται στη Μπολόνια, ο οποίος παρέχει μια υπηρεσία Housing First που στοχεύει σε άστεγες οικογένειες με σύνθετες ανάγκες υποστήριξης, σε συνεργασία με τις πόλεις αυτής της περιοχής της Βόρειας Ιταλίας. Η υπηρεσία Housing First Tutti a Casa Famiglie ακολουθεί τις οκτώ βασικές αρχές του Housing First που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Χρησιμοποιώντας διάσπαρτα διαμερίσματα στον ιδιωτικό τομέα ενοικίων, η υπηρεσία Housing First Tutti a Casa Famiglie παρείχε υποστήριξη σε 42 οικογένειες το 2015. Η υπηρεσία χρηματοδοτείται από ένα μείγμα φιλανθρωπικών και ιδιωτικών δωρεών, ενώ οι κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων βοηθούν τις οικογένειες να καλύψουν τα έξοδα ενοικίου. Δεν απαιτείται από τις οικογένειες να αφιερώνουν περισσότερο από το 30% του διαθέσιμου εισοδήματός τους στο ενοίκιο. Δεν υπάρχει λειτουργικό όριο στο μέγεθος του έργου, αλλά τα επίπεδα χρηματοδότησης διαφέρουν μεταξύ των δήμων της Μπολόνια, έτσι ώστε οι αριθμοί των υποστηριζόμενων ατόμων να καθορίζονται από τη συνολική δαπάνη για την υπηρεσία.

Χρησιμοποιείται μια διεπιστημονική ομάδα υποστήριξης, με την υπηρεσία Tutti a Casa Famiglie να παρέχει ένα μείγμα άμεσων υπηρεσιών υποστήριξης και διαχείρισης περίπτωσης. Ο συνδυασμός υποστήριξης που προσφέρεται δεν είναι ο ίδιος με μια ομάδα ACT της Βόρειας Αμερικής, αλλά περιλαμβάνει έναν επικεφαλής ομάδας που είναι ειδικευμένος κοινωνικός λειτουργός, έναν ψυχίατρο με εποπτικό ρόλο και μια ομάδα τριών «εκπαιδευτών» (οι οποίοι επικεντρώνονται στην υποστήριξη για την κοινωνική ενσωμάτωση), έναν κοινωνικό λειτουργό και έναν ψυχολόγο. Ο κύριος στόχος είναι η μεγιστοποίηση της ανεξάρτητης διαβίωσης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης για τις οικογένειες που ήταν προηγουμένως άστεγες, συνεργαζόμενοι μαζί τους για όσο χρονικό διάστημα είναι απαραίτητο. Όπου είναι δυνατόν, δίνεται έμφαση στην υποστήριξη των ενηλίκων μελών των οικογενειών στην αναζήτηση αμειβόμενης εργασίας.

Μέχρι στιγμής έχουν επιτευχθεί υψηλά ποσοστά διατήρησης της στέγας, με μόνο δύο οικογένειες να επιλέγουν να αποχωρήσουν από την υπηρεσία και μία να πραγματοποιεί προγραμματισμένη μετακίνηση εκτός της περιφέρειας της Μπολόνια, γεγονός που σημαίνει ότι δεν μπορούσε πλέον να υποστηριχθεί. Μια επισκόπηση της υπηρεσίας έδειξε θετικά αποτελέσματα όσον αφορά στη βελτίωση της ευημερίας των οικογενειών και των επιπέδων κοινωνικής τους ενσωμάτωσης. Ωστόσο, το έργο βρισκόταν ακόμη σε φάση παρακολούθησης της απόδοσής του κατά τη διάρκεια του 2015: http://www.feantsaresearch.org/IMG/pdf/ws_4_guistinietal_piazzagrande.pdf

Housing First, Παγκούζα

Οργανωμένη από την Επισκοπική Caritas της Παγκούσα, η Tetti Colorati ONLUS, μια υπηρεσία Housing First στη Σικελία, επικεντρώνεται τόσο σε μεμονωμένα άτομα όσο και σε οικογένειες. Η υπηρεσία Housing First στη Παγκούσα ακολουθεί τις βασικές αρχές που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2 του παρόντος Οδηγού.

Η υπηρεσία απευθύνεται τόσο σε ντόπιους άστεγους όσο και σε μετανάστες που είναι άστεγοι και έχουν ανάγκη υποστήριξης, χρηματοδοτούμενη από ένα μείγμα οικονομικής στήριξης της Επισκοπής Ραγκούσα, ιδιωτικών δωρεών, της κεντρικής κυβέρνησης και ευρωπαϊκών κονδυλίων (EIF). Η στέγαση παρέχεται μέσω του ιδιωτικού τομέα ενοικίασης. Προσωρινή επείγουσα στέγαση παρέχεται επίσης, όταν δεν είναι δυνατή η άμεση μεταστέγαση ενός νοικοκυριού, μέσω της Επισκοπής Ραγκούσα, αν και, όπως και στις υπόλοιπες υπηρεσίες Housing First, δίνεται έμφαση στην άμεση μετακίνηση των αστέγων σε δικό τους ανεξάρτητο σπίτι. Το 2015, μια ομάδα εννέα ατόμων υποστήριζε 35 νοικοκυριά (συνδυασμός μεμονωμένων ατόμων και οικογενειών). Η υποστήριξη παρέχεται από κοινωνικό λειτουργό, παιδαγωγό, ανθρωπολόγο, διαμεσολαβητή γλώσσας και πολιτισμού και τρεις εθελοντές, υπό τον συντονισμό ενός υπεύθυνου ομάδας. Χρησιμοποιείται μοντέλο εντατικής διαχείρισης περίπτωσης, με ευέλικτη υποστήριξη προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε χρήστη υπηρεσίας, και με τη συχνότητα των συναντήσεων υποστήριξης να καθορίζεται κατά περίπτωση.

Λόγω της απουσίας ενός βασικού ελάχιστου εισοδήματος στο ιταλικό σύστημα πρόνοιας και των εμποδίων στην εύρεση εργασίας, το Housing First στη Ραγκούσα συχνά καλύπτει το ενοίκιο για τους χρήστες των υπηρεσιών. Πέρα από την εύρεση και διατήρηση στέγασης, η υπηρεσία επικεντρώνεται στην κοινωνική ενσωμάτωση, τη θετική κοινωνική υποστήριξη και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, χρησιμοποιώντας τη σταθερή στέγαση ως βάση για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Αναφέρονται υψηλά ποσοστά διατήρησης της στέγασης, μαζί με οφέλη στην κοινωνική ενσωμάτωση, την υγεία και την ευημερία. Αν και η υπηρεσία δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί επίσημα, αποτελεί μέρος του δικτύου Housing First Italia, το οποίο συνεργάζεται με Επιστημονική Επιτροπή για την ανάπτυξη τεκμηριωμένης βάσης για το Housing First στην Ιταλία.

Ολλανδία

HVO Querido Discus, Άμστερνταμ

Το **HVO Querido Discus** είναι μια υπηρεσία Housing First με έδρα το Άμστερνταμ. Η υπηρεσία ακολουθεί τις οκτώ βασικές αρχές του Housing First που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2, αλλά δίνει μικρότερη έμφαση στον προσανατολισμό στην **αποκατάσταση**.

Η υπηρεσία HVO Querido Discus είναι μια υπηρεσία Housing First που εδρεύει στο Άμστερνταμ. Ακολουθεί τις οκτώ βασικές αρχές του Housing First που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2, αν και δίνει μικρότερη έμφαση στον προσανατολισμό προς την αποκατάσταση.

Η υπηρεσία διοικείται από μία ΜΚΟ και χρηματοδοτείται πλήρως από την ολλανδική κυβέρνηση. Εστιάζει σε άστεγους ανθρώπους με προβλήματα ψυχικής υγείας και ταυτόχρονη προβληματική χρήση ουσιών και αλκοόλ. Αποτελεί μία από τις παλαιότερες υπηρεσίες Housing First στην Ευρώπη, με έναρξη λειτουργίας το 2005. Η κοινωνική στέγαση εξασφαλίζεται μέσω συνεργασίας με έναν στεγαστικό οργανισμό του Άμστερνταμ.

Το HVO Querido Discus γνώρισε ταχεία ανάπτυξη κατά την τελευταία δεκαετία. Το 2005, διέθετε τρεις εργαζόμενους υποστήριξης και έναν υπεύθυνο έργου που παρείχαν υποστήριξη σε 15 χρήστες της υπηρεσίας. Μέχρι το 2015, η ομάδα είχε αυξηθεί σε 45 εργαζόμενους υποστήριξης, 4 συντονιστές ομάδας και 2 υπεύθυνους έργου, με συνολικό φορτίο υποθέσεων 275 χρηστών υπηρεσίας Housing First. Το 2015, η υπηρεσία είχε τη δυνατότητα περαιτέρω επέκτασης, χωρίς να έχει τεθεί ανώτατο όριο μεγέθους.

Η υποστήριξη οργανώνεται γύρω από μία εβδομαδιαία συνάντηση, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί στο σπίτι του χρήστη υπηρεσίας, σε δημόσιο χώρο ή στα γραφεία της HVO Querido Discus. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα τηλεφωνικής επικοινωνίας αντί για διαζώσης συνάντηση. Το μοντέλο υποστήριξης βασίζεται στην εντατική διαχείριση περίπτωσης και περιλαμβάνει:

- Υποστήριξη για τη διατήρηση της στέγασης και τη διαχείριση της καθημερινής ζωής στο σπίτι
- Διαχείριση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, ψυχικής υγείας και απεξάρτησης
- Υποστήριξη για κοινωνική ενσωμάτωση, περιλαμβανομένης πρακτικής βοήθειας για την επανασύνδεση με την οικογένεια
- Υποστήριξη στην αντιμετώπιση του ποινικού συστήματος (όπου απαιτείται)

Κάθε εργαζόμενος υποστήριξης διαχειρίζεται έξι έως εννέα περιπτώσεις (μικρότερο αριθμό όταν εργάζεται με άτομα που έχουν ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες). Τα μέλη της ομάδας μπορούν να καλύπτουν το ένα το άλλο όταν χρειάζεται. Η υποστήριξη περιγράφεται ως ευμετάβλητη, ποικίλλει και προσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες κάθε χρήστη της υπηρεσίας.

Αναφέρονται υψηλά ποσοστά επιτυχίας, με σημαντική διατήρηση της στέγασης και βελτιώσεις στην ψυχική υγεία, τη χρήση ουσιών και την κοινωνική ενσωμάτωση (αν και, όπως και σε άλλες υπηρεσίες Housing First, αυτά τα οφέλη δεν είναι καθολικά· βλ. Κεφάλαιο 1). Αναφέρονται επίσης υψηλά οφέλη στη σωματική υγεία των χρηστών υπηρεσίας.

Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες μέσω: <http://hvoquerido.nl> (Ολλανδικά και Αγγλικά).

Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται μέσω: <http://hvoquerido.nl> (ολλανδικά και αγγλικά).

Housing First Utrecht

Το Housing First Utrecht, στην Ουτρέχτη της Ολλανδίας, ακολουθεί τις οκτώ βασικές αρχές του Housing First όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Η υπηρεσία λειτουργεί από τη ΜΚΟ De Tussenvoorziening. Το 2015, το Housing First Utrecht παρείχε υποστήριξη σε 80 ανθρώπους, πολλοί από τους οποίους παρουσίαζαν μακρά ιστορία αστεγίας και σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας, με ταυτόχρονη προβληματική χρήση ουσιών και/ή ποινικό μητρώο. Η στέγαση παρέχεται μέσω κοινωνικών εκμισθωτών.

Η υποστήριξη προσφέρεται από μια ομάδα 14 εργαζομένων. Κάθε χρήστης υπηρεσίας Housing First έχει δύο εργαζόμενους υποστήριξης. Οι περισσότεροι είναι πιστοποιημένοι κοινωνικοί λειτουργοί, ενώ η ομάδα περιλαμβάνει και έναν ομότιμο εργαζόμενο υποστήριξης. Κάθε εργαζόμενος έχει πρωτεύουσα ευθύνη για έως και οκτώ χρήστες υπηρεσίας και δευτερεύουσα για έως και πέντε. Αυτό σημαίνει ότι κάθε χρήστης έχει έναν κύριο και έναν δευτερεύοντα εργαζόμενο, ώστε να υπάρχει κάλυψη όταν ο κύριος εργαζόμενος δεν είναι διαθέσιμος.

Η ένταση της υποστήριξης καθορίζεται από τις ατομικές ανάγκες του χρήστη. Η ομάδα παρέχει πιο εντατική υποστήριξη όταν οι ανάγκες είναι υψηλές και τη μειώνει όταν οι ανάγκες αρχίζουν να καλύπτονται. Κάθε χρήστης υπηρεσίας έχει έναν διαχειριστή περίπτωσης (case manager) που παρακολουθεί συνολικά τις ανάγκες του και οργανώνει πρόσβαση σε εξωτερικές υπηρεσίες όταν χρειάζεται.

Το Housing First Utrecht λειτουργεί ως μία ευέλικτη ομάδα που:

- Προσφέρει άμεση υποστήριξη, μεταβαλλόμενης έντασης και περιεχομένου, ανάλογα με τις ανάγκες
- Οργανώνει πρόσβαση σε εξωτερικές υπηρεσίες, μέσω διαχείρισης περίπτωσης
- Δεν ακολουθεί αυστηρά ούτε το μοντέλο ACT ούτε το ICM, αλλά συνδυάζει στοιχεία και των δύο, εφαρμόζοντας πλήρως τις βασικές αρχές του Housing First

Το 2015, το Housing First Utrecht ανέφερε ότι το 85% των χρηστών διατήρησαν τη στέγασή τους την περίοδο 2010–2015. Καταγράφηκαν επίσης βελτιώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία και στη χρήση ουσιών και αλκοόλ, αν και – όπως και σε πολλές άλλες υπηρεσίες Housing First – τα αποτελέσματα δεν ήταν καθολικά. Εντοπίστηκαν επιτυχίες και στην κοινωνική ενσωμάτωση, αν και κάποιοι χρήστες αντιμετώπιζαν ακόμα προβλήματα απομόνωσης. Περισσότερες πληροφορίες για το Housing First Ουτρέχτη είναι διαθέσιμες μέσω <https://www.tussenvoorziening.nl/hulp-nodig/wonen/housing-first/> (Ολλανδικά).

Νορβηγία

Housing First στη Νορβηγία

Η Νορβηγία παρουσιάζει χαμηλά ποσοστά αστεγίας σε σύγκριση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Περίπου **150.000 άνθρωποι** στη Νορβηγία εκτιμάται ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβασή τους στην εύρεση κατοικίας, ενώ περίπου **6.200 εξ αυτών είναι άστεγοι**¹⁵¹. Όπως στη Δανία και τη Φινλανδία, αυτός ο μικρός πληθυσμός αστέγων έχει υψηλό επίπεδο υποστηρικτικών αναγκών, συμπεριλαμβανομένων σοβαρών προβλημάτων ψυχικής υγείας και προβληματικής χρήσης ουσιών και αλκοόλ.

Η νορβηγική πολιτική εφαρμόζει πιστά ορισμένες από τις βασικές αρχές του Housing First, δίνοντας έμφαση στην ομαλοποίηση (normalisation), δηλαδή την άμεση παροχή στέγασης, με τις υπηρεσίες υποστήριξης να παρέχονται ανάλογα με τις ανάγκες — αντί για μια σταδιακή προσέγγιση, όπου πρώτα κάποιος θεωρείται «έτοιμος για στέγαση». Η στέγαση θεωρείται βασικό δικαίωμα για κάθε πολίτη.

Όπως και σε άλλες χώρες, το Housing First στη Νορβηγία εντάσσεται σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την αστεγία, και οι υπηρεσίες του αξιολογούνται συστηματικά.

Μέχρι τον Ιούλιο του 2015, υπήρχαν **16 υπηρεσίες Housing First** στη Νορβηγία που υποστήριζαν 237 ανθρώπους. Το Housing First χρησιμοποιεί κυρίως κοινωνική κατοικία και δίνεται έμφαση στη διάσπαρτη στέγαση. Τη διαχείριση κάθε υπηρεσίας Housing First έχει η τοπική αυτοδιοίκηση (δήμοι). Παρότι καταγράφονται δυσκολίες στην εξεύρεση κατάλληλης και οικονομικά προσιτής κατοικίας στον ιδιωτικό τομέα ενοικίασης, η Νορβηγία διαθέτει εκτεταμένο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, το οποίο υποστηρίζει τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος στην κάλυψη των εξόδων στέγασης και διαβίωσης.

Καμία από τις υπηρεσίες δεν χρησιμοποιεί πλήρως διεπιστημονικές ομάδες ACT, αλλά όλες προσφέρουν εντατική διαχείριση περίπτωσης (ICM). Η πρώτη υπηρεσία Housing First στη Νορβηγία ξεκίνησε το 2011 και αξιολογήθηκε με ποσοστό επιτυχίας 93% στην αντιμετώπιση της αστεγίας.

Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στις διευθύνσεις: www.husbanken.no www.drammen.kommune.no, www.napha.no www.fao.no και www.nibr.no (Νορβηγικά)

¹⁵¹ 2015 Figures, source: Housing Bank.

Πορτογαλία

Casas Primeiro, Λισαβόνα

Η υπηρεσία Casas Primeiro ξεκίνησε τη λειτουργία της στη Λισαβόνα το 2009 και υλοποιείται από την AEIPS, μια μη κυβερνητική οργάνωση στην Πορτογαλία, σε συνεργασία με φορείς του δημόσιου τομέα. Η υπηρεσία ακολουθεί τις βασικές αρχές του Housing First όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2 του οδηγού.

Το Casas Primeiro χρησιμοποιεί ενοικιαζόμενα διαμερίσματα του ιδιωτικού τομέα. Η υπηρεσία απευθύνεται σε ανθρώπους που βιώνουν μακροχρόνια αστεγία με υποστηρικτικές ανάγκες, ζουν στον δρόμο ή αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας. Έως και 60 άνθρωποι υποστηρίζονται από ομάδα 6 εργαζομένων, με καθέναν να έχει έως 10 χρήστες της υπηρεσίας Housing First υπό την ευθύνη του.

Το 2015, η υποστήριξη περιλάμβανε εβδομαδιαία επίσκεψη στο σπίτι, με σκοπό τη διατήρηση της σταθερότητας της στέγασης και τη βελτίωση της υγείας και ευημερίας. Η ομάδα του Casas Primeiro συνδέει τους χρήστες με άλλες υπηρεσίες, όπως εκπαιδευτικές δράσεις της AEIPS, ενώ μέσω διαχείρισης περίπτωσης παρέχεται πρόσβαση σε εξωτερικές υπηρεσίες, όπως υπηρεσίες ψυχικής και σωματικής υγείας. Η υποστήριξη μπορεί να περιλαμβάνει:

- Βοήθεια και διαχείριση πρόσβασης σε επιδόματα πρόνοιας και κοινωνικές υπηρεσίες
- Υποστήριξη για επανασύνδεση με την οικογένεια
- Σύνδεση με εκπαίδευση και απασχόληση
- Πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχικής και σωματικής υγείας
- Σύνδεση με υπηρεσίες και φορείς της κοινότητας
- Υποστήριξη στη διαχείριση και διατήρηση της στέγασης
- Διατήρηση θετικών σχέσεων με ιδιοκτήτες και γείτονες
- Φροντίδα προσωπικής υγιεινής και αυτοεξυπηρέτησης

Το μοντέλο προσφέρει έναν ευέλικτο συνδυασμό άμεσης υποστήριξης και διαχείρισης περίπτωσης, προσαρμοσμένο στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις κάθε χρήστη. Μια εβδομαδιαία ομαδική συνάντηση λειτουργεί ως χώρος αμοιβαίας υποστήριξης (peer support).

Τα αποτελέσματα του Casas Primeiro είναι θετικά: μεγάλη μείωση στη χρήση επειγόντων ιατρικών υπηρεσιών και σε εισαγωγές σε ψυχιατρικά νοσοκομεία, υψηλά ποσοστά διατήρησης της στέγασης, βελτίωση στην υγεία, την ευημερία και την κοινωνική ενσωμάτωση, αν και – όπως σε άλλες υπηρεσίες Housing First – αυτά τα αποτελέσματα δεν είναι πάντα καθολικά. Οι δείκτες ικανοποίησης των χρηστών είναι πολύ υψηλοί. Περισσότερες πληροφορίες για το Casas Primeiro, τόσο στα Αγγλικά όσο και στα Πορτογαλικά, είναι διαθέσιμες στο: <http://www.aeips.pt>.

Ισπανία

HÁBITAT Housing First

Το HÁBITAT είναι η πρώτη υπηρεσία Housing First που αναπτύχθηκε στην Ισπανία. Δημιουργήθηκε από το ίδρυμα RAIS Fundació και ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2014, προσφέροντας υπηρεσίες Housing First σε 38 ανθρώπους στη Μάλαγα, τη Βαρκελώνη και τη Μαδρίτη. Η υπηρεσία HÁBITAT ακολουθεί τις βασικές αρχές του Housing First όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2 του οδηγού.

Το HÁBITAT απευθύνεται σε ανθρώπους που βιώνουν μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη αστεγία και έχουν υψηλές υποστηρικτικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων προβλημάτων ψυχικής υγείας και χρήσης ουσιών. Ορισμένοι χρήστες αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα υγείας ή αναπηρίες. Είναι σε εξέλιξη μια αξιολόγηση του προγράμματος με ομάδα ελέγχου (control group). Το πρόγραμμα χρησιμοποιεί συνδυασμό κατοικιών του ιδιωτικού και του κοινωνικού τομέα, αν και στη Βαρκελώνη βασίστηκε κυρίως στον ιδιωτικό τομέα ενοικίασης (κατά το 2015).

Η υποστήριξη που παρέχεται βασίζεται στο μοντέλο εντατικής διαχείρισης περίπτωσης (ICM). Υπάρχει ένας γενικός συντονιστής, ένας συντονιστής σε κάθε πόλη και δύο στελέχη Housing First ανά πόλη, εκπαιδευμένα στην κοινωνική εργασία και την εκπαίδευση ενηλίκων. Η πιστότητα του HÁBITAT στο αρχικό μοντέλο Pathways του Housing First έχει αξιολογηθεί ως υψηλή, αν και λειτουργεί χωρίς διεπιστημονική ομάδα τύπου ACT (όπως το αρχικό πρόγραμμα στη Νέα Υόρκη).

Η σύνθεση, ένταση και φύση της υποστήριξης καθορίζονται από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις κάθε χρήστη, και η ομάδα προσαρμόζεται αναλόγως. Η υποστήριξη μπορεί να περιλαμβάνει:

- Βοήθεια και διαχείριση στην πρόσβαση σε επιδόματα πρόνοιας, κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες
- Υποστήριξη στην επικοινωνία με δημόσιες υπηρεσίες
- Σύνδεση με εκπαίδευση και εργασία
- Βοήθεια για τη διαχείριση και διατήρηση της στέγασης
- Υποστήριξη για επανένωση με την οικογένεια
- Υποστήριξη για θετικές σχέσεις με ιδιοκτήτες και γείτονες
- Βοήθεια στην προσωπική φροντίδα, την καθημερινή ζωή και δραστηριότητες αναψυχής

Το μοντέλο ICM σημαίνει ότι το HÁBITAT λειτουργεί σε στενή συνεργασία με εξωτερικές υπηρεσίες, διασφαλίζοντας την πρόσβαση σε υποστήριξη μέσω διαχείρισης περίπτωσης.

Αν και ήταν ακόμη νέα υπηρεσία το 2015, ανεξάρτητη αξιολόγηση των πρώτων 6 μηνών λειτουργίας είχε δείξει θετικά αποτελέσματα. Το οικονομικό σκέλος της έρευνας έδειξε ότι το HÁBITAT λειτουργεί με παρόμοιο κόστος σε σχέση με πιο παραδοσιακές υπηρεσίες. Ωστόσο, το HÁBITAT προσέφερε καλύτερα αποτελέσματα, ειδικά στους τομείς της διατήρησης της στέγασης και της ικανοποίησης από τη στέγαση, δίνοντας στους χρήστες υπηρεσιών Housing First μια αίσθηση ασφάλειας και βοηθώντας τους να αναπτύξουν σχέσεις με τις οικογένειές τους. Περισσότερες πληροφορίες για τα αρχικά στάδια του HÁBITAT είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση https://www.raisfundacion.org/en/what_we_do/habitat (Αγγλικά) και https://www.raisfundacion.org/es/que_hacemos/habitat (Ισπανικά).

Σουηδία

Housing First στη Σουηδία

Σε αντίθεση με τη Δανία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία, η **Σουηδία** δεν είχε υιοθετήσει μέχρι το 2015 ένα εθνικό πρόγραμμα με σαφή εστίαση στο Housing First. Ωστόσο, το Housing First, ως πρόγραμμα, φιλοσοφία, μέθοδος και υπηρεσία, είχε ήδη ενσωματωθεί σε τοπικές στρατηγικές για την αστέγια και σχέδια δράσης. Επίσης, είχε ενταχθεί σε στρατηγικά έγγραφα, όπως οι νέες κατευθυντήριες οδηγίες για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων από το Εθνικό Συμβούλιο Υγείας και Πρόνοιας της χώρας.

Οι πρώτες δύο υπηρεσίες Housing First ξεκίνησαν το 2010 στη Στοκχόλμη και το Χέλσινμποργκ και έχουν αξιολογηθεί. Το 2013, η υπηρεσία Housing First στο Χέλσινμποργκ εντάχθηκε μόνιμα στο δημοτικό πρόγραμμα κοινωνικής στέγασης, με ποσοστό διατήρησης στέγασης 84%. Το πιλοτικό πρόγραμμα επεκτείνεται και τα αποτελέσματα του ενσωματώνονται στις κοινωνικές πολιτικές στέγασης του δήμου.

Μέχρι τα τέλη του 2015, 14 δήμοι στη Σουηδία διέθεταν υπηρεσίες Housing First. Όλες ακολουθούν τις βασικές αρχές του μοντέλου, αλλά παρουσιάζουν διαφορές στον τρόπο λειτουργίας τους. Η απόδοση αναφέρεται ως πολύ θετική, τόσο ως προς την ικανοποίηση των χρηστών όσο και ως προς τα ποσοστά διατήρησης της στέγασης. Το Housing First στη Σουηδία στοχεύει σε αστέγους της «Κατάστασης 1», σύμφωνα με την τυπολογία ETHOS της FEANTSA — δηλαδή σε άνθρωποι που κοιμούνται στο δρόμο ή φιλοξενούνται προσωρινά σε υπνωτήρια (κατηγορίες 1 και 2 της ETHOS).

Οι αξιολογήσεις συνεχίζονται και αναμένεται να συγκρίνουν διαφορετικά μοντέλα Housing First. Στο Γκέτεμποργκ λειτουργεί μία διεπιστημονική ομάδα ACT και δύο ομάδες ICM. Σε άλλους δήμους, η υποστήριξη παρέχεται από κοινωνικούς λειτουργούς των κοινωνικών υπηρεσιών. Σε έναν δήμο, ολόκληρο το πρόγραμμα υλοποιείται από ΜΚΟ. Σε δύο δήμους, η υποστήριξη παρέχεται από τη City Mission με σύμβαση από τον δήμο. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντικό να εντοπιστούν τα βασικά στοιχεία της υποστήριξης που καθιστούν το Housing First τόσο επιτυχημένο στη Σουηδία, ιδιαίτερα δεδομένων των εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων στο σύστημα πρόνοιας και κοινωνικής στέγασης της χώρας.

Ένα επίσημο δίκτυο έχει δημιουργηθεί για όλους τους δήμους που εφαρμόζουν το Housing First. Πραγματοποιούνται τακτικές συναντήσεις, όπου συζητούνται κοινά σημεία, διαφορές και προσεγγίσεις σε δύσκολες περιπτώσεις.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: <http://www.soch.lu.se/en/research/research-groups/housing-first> (Αγγλικά).

Ηνωμένο Βασίλειο

ΣΚΩΤΙΑ

Glasgow Housing First

Η οργάνωση Turning Point, ξεκίνησε την ανάπτυξη της πρώτης υπηρεσίας Housing First στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γλασκώβη της Σκωτίας, το 2010. Η υπηρεσία ακολουθεί όλες τις βασικές αρχές που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Η δημιουργία της συγκεκριμένης υπηρεσίας υπήρξε άμεση ανταπόκριση στην αύξηση των θανάτων από ναρκωτικά μεταξύ άστεγων μοναχικών ενηλίκων. Κατά συνέπεια, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην προβληματική χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ, σε αντίθεση με πολλές άλλες υπηρεσίες Housing First, που εστιάζουν κυρίως στη σοβαρή ψυχική ασθένεια ή στη μακροχρόνια εμπειρία αστεγίας. Ωστόσο, και σε αυτή την περίπτωση, ζητήματα ψυχικής υγείας και παρατεταμένης έλλειψης στέγης ήταν συχνά παρόντα στους χρήστες της υπηρεσίας. Το πρόγραμμα αναπτύχθηκε με επικεφαλής την οργάνωση Turning Point, σε συνεργασία και με χρηματοδότηση από τον δήμο της Γλασκώβης, την Αστυνομία, την κυβέρνηση της Σκωτίας, το Εθνικό Σύστημα Υγείας (NHS) και δημόσιους φορείς κοινωνικής στέγασης.

Το 2015, η υπηρεσία στήριζε 34 άτομα και είχε δυναμικότητα έως 42. Η στέγαση παρέχεται σε συνεργασία με τους δημόσιους εκμισθωτές της Γλασκώβης.

Η ομάδα υποστήριξης αποτελείται από υπεύθυνο υπηρεσίας, συντονιστή, δύο βοηθούς συντονιστή και τρεις ομότιμους εργαζόμενους (peer support workers). Οι τελευταίοι παρείχαν υποστήριξη σε έως 14 χρήστες υπηρεσίας ο καθένας το 2015. Οι εργαζόμενοι αυτοί έχουν προσωπική εμπειρία αστεγίας και εξαρτήσεων, δηλαδή είναι «ειδικοί βάσει εμπειρίας», εκπαιδευμένοι ως στελέχη Housing First. Η χρήση ομοτίμων ως βασικών στελεχών, καθιστά το Glasgow Housing First ιδιαίτερο σε σχέση με τα περισσότερα παραδείγματα της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, όπου οι ομότιμοι εργάζονται συνήθως έχοντας ένα διακριτό ρόλο. Η υποστήριξη προσαρμόζεται πλήρως στις επιθυμίες και ανάγκες του χρήστη και μπορεί να μεταβάλλεται κάθε εβδομάδα. Κατά μέσο όρο, πραγματοποιούνται δύο συναντήσεις την εβδομάδα με εργαζόμενο ομότιμο. Οι συναντήσεις γίνονται όπου επιθυμεί ο χρήστης: στο σπίτι του, σε καφέ ή στο γραφείο της ομάδας. Η διαχείριση περίπτωσης (case management) χρησιμοποιείται για τη σύνδεση με ψυχιατρικές, ιατρικές και άλλες υπηρεσίες που δεν παρέχονται απευθείας από την ομάδα.

Η οργάνωση της υποστήριξης είναι ευέλικτη και ρευστή, με πυρήνα την ομάδα και ενσωμάτωση στοιχείων διαχείρισης περίπτωσης. Όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές υπηρεσίες Housing First, δεν εφαρμόζεται αυστηρά το μοντέλο ACT ή ICM, αλλά δίνεται έμφαση σε εξατομικευμένη, ευέλικτη ανταπόκριση στις ανάγκες.

Το 2015, τα ποσοστά διατήρησης της στέγασης ήταν πολύ υψηλά. Παρατηρήθηκαν βελτιώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία και στη χρήση ουσιών. Η κοινωνική ενσωμάτωση σημείωσε πιο μικτή πρόοδο, όπως και σε άλλες υπηρεσίες Housing First (βλ. Κεφάλαιο 1). Υπήρχαν σχέδια επέκτασης της εφαρμογής του μοντέλου και σε γειτονικούς δήμους.

Περισσότερες πληροφορίες για το Glasgow Housing First είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: <http://www.turningpointscotland.com/what-we-do/homelessness/glasgow-housing-first/>

ΑΓΓΛΙΑ

Housing First England

Το Housing First England είναι ένα πρόγραμμα που αποσκοπεί στην προώθηση του μοντέλου Housing First, στη διάδοση της σχετικής γνώσης και στην αξιολόγηση της εφαρμογής του σε όλη την Αγγλία. Την υλοποίηση του έργου ανέλαβε το Homeless Link, το εθνικό δίκτυο οργανώσεων για την αστεγία στο Ηνωμένο Βασίλειο, με έναρξη το 2016. Το Homeless Link προσφέρει υποστήριξη σε δημόσιους φορείς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, για την ανάπτυξη και υλοποίηση υπηρεσιών Housing First, ενώ συνεργάζεται με ερευνητές για την οικοδόμηση τεκμηριωμένης βάσης στοιχείων που να αφορά την εφαρμογή του μοντέλου στην Αγγλία.

Περισσότερες πληροφορίες: www.homeless.org.uk

Camden Housing First, Λονδίνο

Η SHP είναι μια ΜΚΟ με έδρα το Λονδίνο, η οποία έχει αναπτύξει και λειτουργήσει αρκετές υπηρεσίες Housing First, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων που αξιοποιούν την κοινωνική στέγαση. Την περίοδο 2012–2014, σε συνεργασία με τη δημοτική αρχή, λειτούργησε πιλοτικά μια υπηρεσία Housing First στον Δήμο Camden, βασισμένη στις βασικές αρχές του μοντέλου όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.

Το πιλοτικό πρόγραμμα Camden Housing First, το οποίο στη συνέχεια επεκτάθηκε, αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής του μοντέλου Housing First με περιορισμένους πόρους. Στο πρόγραμμα εντάχθηκαν άνθρωποι με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, που είχαν μακρά και επαναλαμβανόμενη, αλλά ανεπιτυχή, εμπλοκή με τις υπάρχουσες – ιδιαίτερα ανεπτυγμένες – υπηρεσίες αστέγιας στην περιοχή του Camden. Κριτήριο ένταξης ήταν τουλάχιστον τρία χρόνια αποτυχημένης χρήσης αυτών των υπηρεσιών, αν και στην πράξη η μικρή ομάδα των εξυπηρετούμενων (έως 10 άτομα ανά περίοδο) ήταν άστεγοι για πολύ περισσότερο καιρό.

Η υποστήριξη παρέχεται από μια ομάδα τριών ατόμων — έναν υπεύθυνο και δύο εργαζόμενους Housing First — με τον καθένα από τους δύο εργαζόμενους να έχει υπό την ευθύνη του έως και πέντε χρήστες. Η υπηρεσία Camden Housing First βασιζόταν αποκλειστικά στην ιδιωτική ενοικίαση. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η συνήθης πρακτική για την υποστήριξη ευάλωτων αστέγων, είτε για τη διατήρηση μιας μίσθωσης είτε για παροχή κινητής υποστήριξης, περιλαμβάνει έναν συνδυασμό συναισθηματικής ενδυνάμωσης, πρακτικών συμβουλών, πληροφόρησης και διαχείρισης περίπτωσης, με περιορισμένη συχνότητα επαφών — συνήθως μερικές ώρες μέσα σε διάστημα δύο εβδομάδων. Το Camden Housing First αξιοποίησε αυτό το μοντέλο ως βάση και το ενίσχυσε σημαντικά, αυξάνοντας τη συχνότητα της επαφής σε αρκετές ώρες την εβδομάδα, με δυνατότητα προσαρμογής ανάλογα με τις δηλωμένες ανάγκες των χρηστών. Η παροχή υποστήριξης ήταν ιδιαίτερα ευέλικτη, προσαρμοσμένη στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις, και συχνά μεταβαλλόταν από εβδομάδα σε εβδομάδα.

Πέρα από τον ρόλο τους στην παροχή υποστήριξης, οι δύο εργαζόμενοι του Housing First είχαν επίσης την ευθύνη να εντοπίζουν και να εξασφαλίζουν κατάλληλα διαμερίσματα προς ενοικίαση στον ιδιωτικό τομέα, χωρίς να μπορούν να προσφέρουν κανένα οικονομικό κίνητρο στους ιδιοκτήτες — σε μία από τις πιο ακριβές και πιεσμένες αγορές στέγασης της Ευρώπης. Η υποστήριξη και η διαχείριση περίπτωσης παρέχονταν παράλληλα με την αναζήτηση κατάλληλης ιδιωτικής στέγασης.

Αν και η διαδικασία εύρεσης κατοικίας μπορούσε να πάρει χρόνο, ο ρυθμός με τον οποίο αυτό κατέστη δυνατό ήταν ακόμη ταχύτερος απ' ό,τι στην περίπτωση της κοινωνικής στέγασης στο Λονδίνο. Επιτεύχθηκε σταθερότητα στη στέγαση, ενώ διαπιστώθηκαν βελτιώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία, καθώς και στην κοινωνική ένταξη των χρηστών. Παρατηρήθηκε επίσης κάποια πρόοδος σε σχέση με τη χρήση ουσιών και αλκοόλ, παρότι ο αριθμός των ανθρώπων που υποστηρίζονταν από την υπηρεσία ήταν μικρός.

Περισσότερες πληροφορίες για το πιλοτικό πρόγραμμα Camden Housing First βρίσκονται στη διεύθυνση: <http://www.shp.org.uk/story/housing-first-provides-stability-chronically-homeless-people>

Changing Lives, Newcastle-Upon-Tyne

Η οργάνωση Changing Lives είναι μία αγγλική ΜΚΟ, που λειτουργεί μία υπηρεσία Housing First στο Newcastle-Upon-Tyne, στη βόρεια Αγγλία, σε συνεργασία με τον δήμο του Newcastle. Η υπηρεσία Housing First ακολουθεί τις βασικές αρχές του μοντέλου, όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2, παρουσιάζει ωστόσο ορισμένες λειτουργικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές υπηρεσίες.

Η υπηρεσία επικεντρώνεται σε μακροχρόνια άστεγους, δηλαδή «εγκλωβισμένους» σε κατάσταση αστεγίας ανθρώπους που διαμένουν μόνιμα στον δρόμο, καθώς και ανθρώπους που χρησιμοποιούν επανειλημμένα τις υφιστάμενες υπηρεσίες αστεγίας. Το κύριο είδος στέγασης είναι μέσω ιδιωτικών κατοικιών και διαμερισμάτων, αν και κατά το 2015 γίνονταν διαπραγματεύσεις για χρήση κοινωνικής στέγασης. Το 2015, η υπηρεσία Housing First στήριζε 38 ανθρώπους, με δυνατότητα υποστήριξης έως 60 ατόμων ή ζευγαριών.

Η υποστήριξη οργανώνεται μέσω μοντέλου διαχείρισης περίπτωσης, το οποίο αποτελεί ενίσχυση του ήδη υπάρχοντος μοντέλου υποστήριξης για άστεγους με ανάγκες. Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχει παράδοση παροχής υπηρεσιών χαμηλής έντασης και κινητής υποστήριξης, η οποία εδώ προσαρμόστηκε: μειώθηκε ο αριθμός των περιστατικών και αυξήθηκε σημαντικά ο χρόνος που αφιερώνεται σε κάθε χρήστη της υπηρεσίας. Το επίπεδο της υποστήριξης μπορεί να ενισχυθεί, μειωθεί ή μεταβληθεί ανάλογα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες του χρήστη. Δίνεται μικρότερη έμφαση στη φιλοσοφία της αποκατάστασης (recovery orientation) και υπάρχει μεγαλύτερη προσήλωση σε ρεαλιστικούς στόχους, λαμβάνοντας υπόψη τις χρόνιες σωματικές και ψυχικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν πολλοί χρήστες της υπηρεσίας.

Έχουν επιτευχθεί υψηλά ποσοστά διατήρησης στέγασης, καθώς και βελτιώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία και στη χρήση ουσιών και αλκοόλ. Ενδείξεις δείχνουν επίσης βελτίωση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, αν και —όπως συμβαίνει και με άλλες υπηρεσίες Housing First— τα θετικά αποτελέσματα δεν είναι πάντα καθολικά.

Μια παρατηρητική αξιολόγηση του Changing Lives και άλλων παραδειγμάτων της αγγλικής εφαρμογής των υπηρεσιών Housing First είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>. Περισσότερες πληροφορίες για το Changing Lives Housing First στο Νιούκαστλ είναι διαθέσιμες μέσω: <http://www.changing-lives.org.uk>

Για περισσότερες πληροφορίες και λεπτομέρειες, επικοινωνήστε με:
info@housingfirstguide.eu